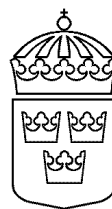

Riksdagens protokoll

2003/04:115

Torsdagen den 13 maj

Kl. 12.00 – 20.02

Protokoll
2003/04:115

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 maj.

2 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:479

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:479 av Ragnwi Marcelind om statens styrning av kommunala bostadsbolag kommer att besvaras tisdagen den 1 juni.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor samt plenifritt i riksdagen.

Stockholm den 10 maj 2004

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM94 Förslag till direktiv om typgodkännande av motorfordon med avseende på återvinning *KOM(2004)162* till trafikutskottet

2003/04:FPM95 Behörighetskrav för lokförare m.fl. *KOM(2004)142* till trafikutskottet

2003/04:FPM98 Marknadsöppning för internationell persontrafik på järnväg *KOM(2004)139* till trafikutskottet

2003/04:FPM99 Förändringar av rådets förordningar om säljfrämjande åtgärder för jordbruksprodukter *KOM(2004)233* till miljö- och jordbruksutskottet

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2003/04:146 till socialutskottet
2003/04:151 till skatteutskottet

Skrivelse
2003/04:143 till finansutskottet

5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj

FiU15 Reformerade regler för bank- och finansieringsrörelse

Punkt 1 (Definition av bankrörelse)

1. utskottet
2. res. 1 (fp)
Votering:
262 för utskottet
42 för res. 1
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 48 m, 29 kd, 25 v, 17 c, 16 mp
För res. 1: 42 fp
Frånvarande: 17 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkt 20 (Kreditgarantiföreningar)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)
3. res. 3 (c)
Förberedande votering:
30 för res. 2
17 för res. 3
257 avstod
45 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Huvudvotering:
258 för utskottet
29 för res. 2
17 avstod
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 48 m, 42 fp, 25 v, 16 mp
För res. 2: 29 kd
Avstod: 17 c
Frånvarande: 17 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU24 Förlängning av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning

Punkt 1 (Permanentning av lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, kd)

Votering:

233 för utskottet

71 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet 127 s, 48 m, 25 v, 17 c, 16 mp

För res. 1: 42 fp, 29 kd

Frånvarande: 17 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU13 Strategisk exportkontroll 2003 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Utredningsarbete)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

25 för res. 2

17 för res. 3

262 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

29 för res. 1

25 för res. 2

250 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

235 för utskottet

29 för res. 1

40 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 48 m, 42 fp, 2 v, 16 c

För res. 1: 29 kd

Avstod: 23 v, 1 c, 16 mp

Frånvarande: 17 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Prot. 2003/04:115

13 maj

Punkt 2 (Regeltillämpning)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

263 för utskottet

16 för res. 5

24 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 47 m, 42 fp, 29 kd, 2 v, 16 c

För res. 5: 16 mp

Avstod: 23 v, 1 c

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkt 4 (Europeiska exportkontrollregler och internationellt samarbete)

1. utskottet

2. res. 7 (m)

Votering:

204 för utskottet

47 för res. 7

51 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 42 fp, 6 v, 16 c, 14 mp

För res. 7: 47 m

Avstod: 1 s, 29 kd, 18 v, 1 c, 2 mp

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU15 Europarådet

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU17 Sveriges samarbete inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF)

Punkt 1 (Sveriges samarbete inom Euroatlantiska partnerskapsrådet [EAPR] och Partnerskap för fred [PFF])

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

48 för res. 1

42 för res. 2

213 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

211 för utskottet

48 för res. 1

44 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 29 kd, 23 v, 17 c, 15 mp

För res. 1: 48 m

Avstod: 42 fp, 2 v

Frånvarande: 17 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Prot. 2003/04:115

13 maj

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU13 Moderniserad konkurrensövervakning

Punkt 1 (Konkurrenspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

136 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 25 v, 15 mp

För res. 1: 47 m, 42 fp, 29 kd, 17 c, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkt 4 (Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

136 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 25 v, 16 mp

För res. 3: 48 m, 42 fp, 29 kd, 17 c

Frånvarande: 18 s, 7 m, 6 fp, 4 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkt 6 (Kriminalisering av karteller)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp, kd, c)

Votering:

168 för utskottet

136 för res. 4

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Europabolag

6 § Europabolag

Föredrogs

lagutskottets betänkande 2003/04:LU26

Europabolag (prop. 2003/04:112).

Anf. 1 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 26 behandlas regeringens proposition angående europabolag samt en motion som har väckts med anledning av propositionen. Inom Europeiska unionen har det länge bedrivits ett arbete med harmonisering på bolagsrättens område, bland annat genom att skapa särskilda europeiska associationsformer. År 2001 beslutade ministerrådet om en förordning om europabolag som träder i kraft den 8 oktober i år.

Ett europabolag ska vara en europeisk associationsform för gränsöverskridande samverkan i aktiebolagsform. I propositionen föreslås bestämmelser om bland annat bildandet av europabolag och om flyttning av deras säte och organisation.

Med hänsyn till det förhållandevis stora minimikapitalet på 120 000 euro för europabolag antas att det företrädesvis är bland de större företagen som bolagsformen kommer att vara ett intressant alternativ till befintliga nationella företagsformer.

Europabolag med säte i Sverige kommer i stor utsträckning att falla under samma regler som ett svenskt publikt aktiebolag, både bolagsrättsligt och skatterättsligt.

Slutligen, herr talman, föreslås en möjlighet att hindra flytt av europabolags säte för en myndighet om det ligger i det allmännas intresse. Det gäller till exempel effektiv skattetillsyn. Just i denna fråga avser regeringen att återkomma vid senare tillfälle.

Anf. 2 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! I det stora hela delar Kristdemokraterna majoritetens uppfattning i betänkandet om europabolag. Att vi motionerade med anledning av propositionen berodde på att regeringen där tydligt signalerar att man ämnar återkomma med lagar vilka riskerar att försvåra den europeiska integrationen och upprättandet av en gemensam inre marknad. Det ställer vi inte upp på. Vi är glada över att vi på den punkten även har fått stöd av Moderaterna och Folkpartiet.

En av EU:s grundpelare är upprättandet av en gemensam inre marknad. På denna marknad ska individer och företag kunna handla, byta tjänster, arbeta, investera och producera under lika konkurrensförhållan-

den. Som ett led i genomförandet av den inre marknaden har ett EG-rättsligt regelverk utvecklats på bolagsrättens område. Dessa regler har hittills huvudsakligen meddelats i form av direktiv. Hittills har nio bolagsrättsliga direktiv antagits. Genom dessa har en del av skillnaderna mellan medlemsstaternas bolagsrättsliga lagstiftning jämnats ut.

Vid sidan av detta harmoniseringsarbete har det inom EU länge bedrivits ett arbete med att skapa särskilda europeiska associationsformer. Frågan om en särskild europeisk aktiebolagsform, europabolag, har diskuterats i flera decennier. Efter många års diskussioner och förhandlingar nådde medlemsstaterna hösten 2000 enighet om en förordning om europabolag, den så kallade SE-förordningen. SE är förkortning för – med reservation för uttalet – *Societas Europea*. SE-förordningen träder i kraft den 8 oktober 2004.

Justitiedepartementet remitterade i mars 2003 promemorian *Europabolag*, Ds 2003:15. I fråga om europabolag som står under Finansinspektionens tillsyn föreslogs i promemorian att Finansinspektionen skulle få motsätta sig en flyttning av säte eller att sådant bolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion om ett sådant motsättande grundar sig på hänsyn till allmänintresset. När det gäller övriga bolag föreslogs inte någon möjlighet för en myndighet att motsätta sig en flyttning eller fusion.

Staten, liksom andra borgenärer, behåller sina fordringar på ett europabolag även efter det att bolaget har flyttat sitt säte. Även skattefordringar kan alltså krävas in efter det att ett bolag har flyttat sitt säte från Sverige.

Herr talman! Så långt är allt gott och väl. I Justitiedepartementets promemoria gavs inte skattemyndigheterna någon möjlighet att motsätta sig en fusion eller flyttning av säte för att bolaget i fråga är föremål för en skatteutredning. Men det föreslog Riksskatteverket, numera Skatteverket, när man fick promemorian på remiss. Riksskatteverket menar att det finns risk att europabolagsformen kan komma att användas för att försvåra skattekontroll. Riksskatteverkets agerande är i och för sig inget att förvånas över; verket förväntas hålla sig med en hög ambitionsnivå för att rädda skatteintäkter åt staten. Dessvärre tog regeringen intryck av Riksskatteverket, och avser nu att skyndsamt återkomma med förslag härom. Därmed kan konstateras att regeringen antagit ett något negativt förhållningssätt till implementeringen av SE-förordningen i denna del. Det stämmer inte helt överens med det faktum att regeringen som regel alltid förespråkar vikten av den europeiska integrationen, även om stolta deklarationer härvidlag reducerades till en munnens bekännelse i samband med EU-utvidgningen för några veckor sedan.

Ett europabolag ska vara en europeisk associationsform för gränsöverskridande samverkan i aktiebolagsform, vilket kan sägas utgöra en del i den av EU:s grundpelare som handlar om upprättandet av en gemensam inre marknad. Kristdemokraterna anser inte att en skattemyndighet enbart med åberopande av pågående skatteutredning ska kunna hindra civilrättsliga transaktioner. Det är negativt för det enskilda bolaget. Man kan tappa tempo i ett expansivt skede och så vidare. Det kan även få en hämmande effekt på upprättandet av den gemensamma inre marknaden. Som redan nämnts fråntas inte staten rätten att hävda skattekrav efter det att en reglering om europabolag införs i Sverige. Kanske kommer infö-

randet av europabolag att medföra vissa förändringar i myndigheternas möjligheter till skattekontroll. För den händelse skattekontroll i hög grad skulle försvåras om ett europabolag flyttar sitt säte eller om ett bolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion, vilket regeringen befarar men ej kan belägga, får regeringen om och när problem uppstår återkomma med förslag om erforderlig kompletterande lagstiftning. Den europeiska integrationen får inte försvåras på grund av regeringens negativa förväntningar när det gäller näringslivets kommande agerande för att inlemmas i den gemensamma inre marknaden. Kristdemokraterna motsätter sig därför ett införande av sådana ur systematisk synvinkel främmande inslag i svensk rätt.

Slutligen, herr talman, anser inte Kristdemokraterna att det behöver finnas någon möjlighet för en myndighet – förutom Finansinspektionen i vissa fall – att motsätta sig att ett bolag deltar i bildandet av ett europabolag genom fusion eller att motsätta sig att ett europabolag flyttar sitt säte. Därför menar vi att regeringen bör skrota planerna på den aviserade lagstiftningen, vilken i praktiken skulle kunna ge Skatteverket auktorisation som svensk bromskloss i upprättandet av den gemensamma inre marknaden. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 3 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Herr talman! Vi ska nu debattera lagutskottets betänkande nr 26 som behandlar proposition 2003/04:112 angående en ny associationsform, det vill säga europabolag.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande i dess helhet och avslag på den reservation som finns. Jag konstaterar också att det här är en samarbetsproposition, skriven tillsammans med Vänsterpartiet. Tasso Stafilidis kommer därför inte att gå upp under debatten, utan han stöder vårt förslag.

Jag går nu in på själva sakfrågan. Man kan säga att diskussionen gällande en europeisk associationsform och harmonisering på det associationsrättsliga området inom unionen har pågått under en lång tid. Under flera decennier har man diskuterat hur man på olika sätt ska försöka hitta lösningar för att harmonisera lagstiftningen och kanske till och med i slutändan hitta liknande associationsformer eller associationsformer som ska kunna användas i hela unionen och vara tillämpliga med ungefär samma lagstiftning.

Syftet med förordningen är att skapa en europeisk associationsform som ska kunna användas inom hela unionen för att på så sätt öka möjligheterna för fri rörlighet och göra det möjligt att öppna den inre marknaden ytterligare.

Så långt är allting bra. Jag tycker att förslaget om europabolag är oerhört bra. Jag tror att det är viktigt att man har kommit ett steg på vägen. Nu måste vi också arbeta mer inom det associationsrättsliga området.

Herr talman! Den meningsskiljaktighet som vi nu har ställts inför berör huruvida enskilda myndigheter ska få möjlighet att ha en åsikt om huruvida en fusion ska genomföras eller inte. Jag tycker, precis som reservanterna, att det kan vara viktigt att man i många avseenden är restriktiv med att ge myndigheter möjligheter att gå in och styra företags vidare utveckling och framtidsplaner. Jag håller helt med om det. Men samtidigt måste man vara medveten om den diskussion som vi har i samhället om

moral och etik i näringslivet. Den diskussionen har pågått under det senaste halvåret-året.

Jag tror att det är viktigt att vi politiker och näringslivet gemensamt säger att vi inte kan acceptera att företag ägnar sig åt skumraskaffärer eller liknande verksamhet. Det kan vi inte acceptera, och det ska vi sätta stopp för. Men vi ska självfallet inte hämma företag som vill utvecklas. Det är mot den bakgrunden som regeringen, i den proposition som jag håller upp här, har kommit fram till att man senare ska komma med ett nytt förslag om att Skatteverket under vissa omständigheter ska få möjlighet att göra vissa inskränkningar för företagen. Jag tycker att det är rätt. När ett företag har olika skatteproblem eller är föremål för någon typ av utredning tycker jag faktiskt att det är helt acceptabelt att en myndighet kan säga: Vänta lite grann nu! Nu måste vi faktiskt se över detta.

Jag tycker inte att det är några problem. Det viktigaste är faktiskt att vi täpper till de kryphål som finns.

Sedan kan jag hålla med reservanterna om att om Skatteverket har en skattefordran mot ett bolag har man självfallet även efter fusionen eller förflyttningen av sätet möjlighet att inkräva den här fordran. Det är inga problem med det. Jag håller helt med om det. Problemet och det som man lyfter upp på s. 72 i propositionen handlar inte om att man ska försvåra möjligheterna att driva in befintliga skatteskulder. Det handlar om att man är rädd för att bildandet av ett europabolag ska kunna skapa möjligheter till skatteflykt under en pågående utredning.

Låt oss anta att jag driver ett företag som under ett antal år har ägnat sig åt mer eller mindre tvivelaktig skatteplanering och jag som företagare upptäcker att mitt företag snart kommer att sättas under luppen av Skatteverket. Om jag då i snabb takt ombildar mitt bolag till ett europabolag och flyttar det till Tyskland blir det med tysk lagstiftning väldigt svårt för Skatteverket att kräva att få se olika typer av handlingar och årsrapporter. Det är möjligt, men det är oerhört komplicerat och kommer att kräva oerhört stora resurser.

Det är det som man pekar på s. 72 och s. 73 i propositionen. Det är där problemet ligger. Det är inget problem att kräva in pengar för redan uppkomna skatteskulder. Problemet är att det blir väldigt svårt att undersöka om ett företag har haft skatteskulder tidigare. Det stora problemet är egentligen hur man ska kunna gå in och se över förhållanden i det till exempel tyska europabolaget som tidigare var svenskt.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att än en gång yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande 26 i dess helhet och avslag på reservationen.

Anf. 4 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Då Miljöpartiet som bekant tyvärr inte har någon ordinarie ledamot i lagutskottet får jag på detta sätt avge en röstförklaring inför voteringen som väntar senare i dag. Vi i Miljöpartiet är egentligen principiella motståndare till inrättandet av europabolagsformen. Det är vi på två grunder.

För det första ser vi inte riktigt behovet. Utifrån ett arbete som lagutskottet har gjort vet vi att Skatteverket i dag inte tror att det är speciellt många bolag som kommer att använda sig av den här formen.

För det andra tror vi, vilket är en risk vi ser tillsammans med flera sociala rörelser i Europa, att det här kan underminera lagstiftningen i de länder som försökt stoppa att företag hipp som happ kan flytta och sätta små orter i kvartalskapitalismens farstu. Tyvärr har vi i Sverige inte den typ av lagstiftning som stoppar att Continental kan flytta från Gislaved utan att ge någonting tillbaka till samhället. Som kammarkamraterna kanske vet, har Miljöpartiet och Vänsterpartiet i näringsutskottet arbetat för att få till den typen av lagstiftning.

Risken är att om man inför en europabolagsform skulle en sådan lagstiftning bli tandlös. De bolag som avser lägga ned verksamhet på små orter kan då omformas till europabolag och lyda under andra bolagsregler. Det är den risken vi har varit rädda för, och det är därför vi har varit principiella motståndare till inrättandet av europabolag.

Nu har processen gått på, regeringen har haft en annan ståndpunkt och EU-direktivet har kommit. Nu har Sverige att implementera det EU-direktiv som säger att vi ska inrätta europabolag. Enligt principen att välja sina strider rätt säger vi i Miljöpartiet att vi biträder den propositionen och det utskottsbetänkande som nu föreligger.

Vi säger inte att man aldrig ska gå emot EU-direktiv. En del av den politiska processen innebär tvärtom att man ibland för principiellt viktiga frågor till avgörande i EG-domstolen och där argumenterar mot varandra. En sådan debatt hade vi till exempel i går i socialförsäkringsutskottet om transportörsansvaret. I vissa frågor får man helt enkelt, så länge man nu är med i EU, vara nöjd med det EU-direktiv som tagits fram och införa detta.

Vår principiella ståndpunkt är att vi inte tycker att europabolag är någonting bra, men nu har vi ett EU-direktiv, och då får vi rätta oss efter det. Därför kommer vi att följa lagutskottets majoritet i eftermiddag.

Anf. 5 VIVIANN GERDIN (c):

Herr talman! Ledamöter! Nu gäller det betänkande LU26, och jag vill börja med att klargöra Centerpartiets inställning när det gäller europabolag. Vi hade ingen tjänstgörande ledamot när utskottet behandlade betänkandet. Jag vill därför här instämma i reservationen angående vissa hinder mot utflyttning. Vi ansluter oss till Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna.

Skälen till detta är att vi också ifrågasätter regeringens negativa förväntningar och förslag till lösningar. Vi delar inte heller regeringens bedömning att det kan finnas skäl att återkomma med en lagreglering i frågan.

Vi baserar också vårt ställningstagande på att regeringens förslag kommer att försvåra integrationen. Alla har ju som mål här att vi ska underlätta gränsöverskridande samverkan. Det här har också diskuterats under flera år. Man har nu kommit fram till det här direktivet om europabolag. Vi tycker att det synd att man har en så negativ inställning till den gemensamma marknaden. Därför har vi en reservation här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AU4

Arbetstagarinflytande i europabolag och övrig arbetsrätt m.m. (prop. 2003/04:122).

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

Anf. 6 ANDERS KARLSSON (s):

Herr talman! Detta betänkande är uppdelat i två huvudavsnitt. Den första delen avser regeringens förslag i proposition 2003/04:122 *Arbetstagarinflytande i europabolag*.

Arbetsmarknadsutskottet föreslår riksdagen att säga ja till regeringens förslag till en lag om arbetstagarinflytande i europabolag. Europabolag är en särskild aktiebolagsform för företag som verkar gränsöverskridande i Europa.

Den proposition som arbetsmarknadsutskottet behandlar gäller den viktiga frågan om hur arbetstagare i de här bolagen ska kunna få ett medinflytande.

Det är en teknisk lagstiftning. Jag avstår från att beskriva hur detta i praktiken kan gå till. Jag kan bara konstatera att regeringens förslag inte mött några invändningar.

Den lag som arbetsmarknadsutskottet har ansvar för träder i kraft samma dag som den lag som gäller själva bolagsformen. Det ärendet har lagutskottet ansvar för, och det har just debatterats.

Detta är lite av en milstolpe i EU-samarbetet. Frågan om europabolagen och arbetstagarinflytandet har stötts och blöts i många år.

Herr talman! Den andra delen av betänkandet handlar om ett stort antal motioner väckta under allmänna motionstiden riksmötena 2002/03 och 2003/04 och handlar om allmän arbetsrätt och ledighetslagstiftningen.

Majoriteten i arbetsmarknadsutskottet vill att riksdagen ska ta bort möjligheten för småföretagare att undanta två personer från principen sist in, först ut vid uppsägningar.

Utskottsmajoriteten, som säger ja till motionsförslaget om att ta bort undantaget, består av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Men de borgerliga partierna och Miljöpartiet föreslår i en gemensam reservation att dagens undantag ska finnas kvar. De fem partierna har tillsammans majoritet i riksdagen.

I betänkandet i övrigt finns det 24 reservationer som samtliga avstyrks.

Herr talman! Med dessa inledande ord kommer nu partierna att debattera ärendet.

Anf. 7 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Det mest spännande med dagens arbetsrättsdebatt kommer troligen att bli om riksdagens ledamöter kan skärpa sig och trycka på rätt knapp vid voteringen. Minoritetspartierna, i det här fallet s och v, har lagt ett skarpt lagförslag i lagen om anställningsskydd. Det kan gå igenom om majoriteten inte röstar rätt. Det är alltså upplagt för stor dramatik.

Vad gäller själva sakfrågorna är positionerna låsta. De borgerliga partierna lägger fram förslag om att ta bort hinder och underlätta för mer företagsamhet i Sverige. Socialdemokraterna och Vänstern kämpar tappert för att förhindra någon som helst förändring på arbetsmarknaden. De förslag som kommer från dessa partiers motionärer har en profil mot ökade möjligheter för ledighet och en mer rigid arbetsrätt.

Dagens paradnummer är återställandet av turordningsreglerna. Undantagandet av två personer i företag med upp till tio anställda reser en sådan upprördhet att ett tiotal motionärer känt sig föranledda att begära ett återställande av undantagsregeln.

Jag kritiserar inte dem som har motionerat i ärendet utan har förståelse för deras agerande. Med det starka fackliga penningstödet, från fack till socialdemokrater, kräver man självklart att partiet levererar – eller, som en chef på Handelsanställdas förbund uttryckt det: "De fyra miljoner vi har gett är förbundna med krav. Pengarna ska användas till att fatta beslut som gagnar våra medlemmar, annars skulle vi inte ge dem."

Herr talman! Om jag i all ödmjukhet skulle drista mig till en liten vädjan till regeringspartiet skulle det vara om att försöka lyfta blicken något från naveln och se till Sveriges bästa i stället för att helt sluka de fackliga kraven. Jag tycker att vi borde kunna vara överens om att all den digra arbetsrättslagstiftning som har sitt ursprung i en tid då arbetsmarknaden såg helt annorlunda ut inte är tidsenlig.

Jag tycker även att ni i regeringsställning borde kunna förstå och inse att det finns sakliga invändningar gällande den arbetsrättsliga lagstiftningen som är till hinder för företagsamhet och jobb. Vi talar om lagtext som fyller mer än 600 sidor och som lagstiftaren kräver att en företagare ska behärska.

Att underlätta för fler jobb behöver inte stå i motsatsställning till den anställdes trygghetsförhållanden på arbetsmarknaden. Snarare har en del av dagens lagar och regler såväl en inlåsandande som en utestängande effekt. Jag tänker på alla dem som är sjukskrivna och arbetslösa. Var fjärde vuxen arbetar inte en vanlig vardag.

Jag är övertygad om att alla här i kammaren någon gång har hört att en småföretagare gärna skulle både vilja och kunna anställa fler medarbetare men inte gör det därför att han eller hon anser det vara både för krångligt och ekonomiskt äventyrligt.

Mycket skulle kunna göras för att finna nya, förenklade anställningsformer: ett nytt sätt att se på arbetstidsbegreppet eller att finna nya former för hur konflikter ska regleras på arbetsmarknaden där proportionaliteten i stridsåtgärder får rimliga dimensioner.

Ett tydligt exempel på detta ser vi i dag när elektrikerna gått ut i strejk och med små medel åstadkommer stor skada. Skulle även deras tankar om sympatistrejker bli verklighet, då är – förstår väl var och en – lagstiftningen, som denna i dag är utformad, oskälig.

Det finns även annan lagstiftning som gör en företagare gråhårig i förtid. Som exempel kan nämnas semesterlagstiftningen, som kanske är den mest komplicerade lagstiftningen inom arbetsrätten. Ett annat exempel är de nya diskrimineringslagarna som är svåra att hantera, särskilt när de sätts mot varandra. En gemensam diskrimineringslagstiftning skulle med stor säkerhet varmt välkomnas av samtliga involverade.

Herr talman! I dagens betänkande avstyrker majoriteten nästan alla förslag med hänvisning till utredningar eller i avvaktan på förslag från regeringen. Utredningar tycks vara regeringens sätt att smita undan sitt ansvar och att slippa ta ställning. Jag har inte funnit något ställe i betänkandet där majoriteten tar ett fastare helhetsgrepp om arbetsrättslagstiftningen. Det är i stället ett evigt utredande utan att vi får se några förslag. Direktiven är oftast ett lappande och lagande i nuvarande texter.

I EU:s sysselsättningsstrategi rekommenderas Sverige att underlätta för utveckling av mindre företag, särskilt genom att minska de administrativa bördorna – i klartext: Ta bort hindren i arbetsrättslagstiftningen!

Vi moderater har tillsammans med övriga borgerliga partier vid ett flertal tillfällen framfört vårt krav om behovet av att modernisera arbetsrätten genom att göra den mer flexibel och bättre anpassad till framför allt de mindre företagens situation. Det är nu hög tid att även ni i regeringsställning inser att det behövs ett samlat grepp och en genomgripande översyn av hela arbetsrätten.

Kunde vi enas om detta skulle det, det är min fulla övertygelse, ge fler jobb och ökad tillväxt, vilket i sin tur skulle ge oss större möjligheter att bibehålla en bra välfärd i Sverige – eller, som en insiktsfull person uttryckt det: ”Om tillväxten inte förbättras kommer vi inte att kunna behålla våra välfärdssystem.” Det är ett citat av statsminister Göran Persson.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1, men jag står naturligtvis även bakom övriga moderata reservationer.

Anf. 8 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 11 och 12.

Jag tror att arbetslivsminister Hans Karlsson kommer att skriva en bok inom ett par år efter det att han avgått som minister. Socialdemokratiska ministrar brukar göra så. Man tycker en hel del innan om vad man ska göra. Sedan händer det ganska lite när man är minister, och i efterhand berättar man vad man borde ha gjort. Kjell-Olof Feldt gjorde så. Vad borde han ha gjort som finansminister? Anna-Greta Leijon har i efterhand berättat vad man skulle ha gjort för att se till att arbetsmarknaden fungerade bättre.

För just nu, herr talman, händer ju nästan ingenting på det arbetsmarknadspolitiska området. Utskottet fick under förmiddagen en rapport om vad som händer med de utlovade propositionerna. Arbetstidspropositionen skulle ha kommit i mars. Den kommer *kanske* före sommaren. Propositionen om det stärkta skyddet för gravida och föräldralediga, som nämns i det här betänkandet, skulle ha kommit i maj. Vi fick rapport att den *kanske* kommer under hösten. Den arbetsmarknadspolitiska propositionen skulle ha kommit i maj. Den kommer *kanske* under hösten.

Det är klart att om allt vore frid och fröjd så vore det där inga problem. Det är klart att en regering inte ska kasta ur sig förslag om det inte behövs, om arbetsmarknaden fungerar. Men arbetslösheten ökar. Vi ser hur regeringen i princip har kastat in handduken vad gäller målen för att få upp sysselsättningen och ned arbetslösheten. Det stora som skulle ha hänt denna vår var den tillväxtkongress som enligt statsminister Göran Persson skulle ha kastat om majoriteterna i denna kammare. Det lät som

om statsministern var på gång att göra en Tony Blair: man skulle förändra fokus, bli företagervänlig och få ett tillväxtperspektiv. Men det bidde knappt en tumme av den kongressen – ja, en del diskussioner om vem som skulle ta över efter statsministern blev det. Det kanske behövs en ny partiledare för att det ska bli någon fart på tillväxten.

Samtidigt som det här sker fastnar människor runtom i vårt land i en permanent lågkonjunktur, nämligen de som inte kommer in på arbetsmarknaden. Ändå är det väldigt, väldigt stilla på andra sidan bron, där regeringen sitter.

Att vi samlas i dag beror egentligen inte heller på regeringens febrila aktivitet. Det beror på att EU-regelverket tvingar fram förändringar i svensk lagstiftning – det är ju bra i vissa sammanhang – och på att oppositionen har motionerat på ett antal punkter. Det är vad som har hänt, och därför samlas vi till debatt. Men det beror inte på någon aktivitet från regeringens sida.

Om en liten stund kommer väl grammofoonskivan att snurra i gång igen, när socialdemokraterna äntrar talarstolen. Vi kommer att få höra hur Folkpartiet och andra partier vill radera arbetsrätten och vill ställa folk helt utan trygghet, och det kommer att målas upp en klasskamp.

Låt mig allra först säga, herr talman, att Folkpartiet gillar arbetsrätt. Vi har varit med och genomfört LAS och andra trygghetslagstiftningar på arbetsmarknaden. En anställd ska ha ett skydd mot godtycklighet. Det är enormt viktigt för den enskilde att ha en trygghet i sin anställning, som ändå är grunden för ekonomi och mycket annat. Vi vill inte ha ett samhälle där en enskild människa kan sparkas från den ena dagen till den andra och på det viset är tvungen att gå med mössan i hand gentemot arbetsgivaren. Men vi måste också fundera på det här: Fungerar de arbetsrättsliga lagarna exakt som de var tänkta att fungera i dag?

När man lyssnar på socialdemokrater får man intrycket att den bästa av världar skapades någonstans runt 1970-talet, då vi införde de arbetsrättsliga lagarna i huvudsak, och sedan dess har inte mycket behövt hända – om det nu inte händer något på EU-nivå, för då är man tvungen att förändra sig.

Hur skyddar arbetsrätten de människor som den är tänkt att skydda? Den är tänkt att skydda de människor som står svagast på arbetsmarknaden. Hur ser det ut för människor med invandrabakgrund? Är arbetsrättslagstiftningen bra eller dålig för människor med invandrabakgrund i dag? Vi vet inte så där jättemycket om det. Det har kommit en rapport av Catharina Calleman på Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU. Hon pekar på att det finns en stor risk att den arbetsrättsliga lagstiftningen leder till en strukturell diskriminering, vilket också är sannolikt om vi tittar tillbaka på historien. När konjunkturen har gått ned faller sysselsättningen framför allt för dem som är nya på arbetsmarknaden, i första hand invandrare. Det kan röra sig om diskriminering av strukturell karaktär, och där borde man göra en översyn av lagstiftningen – i alla fall se hur den står. Sedan kanske vi landar i denna kammare i att det är en diskriminering vi accepterar därför att principen sist in först ut är så viktig. Men vi kan väl åtminstone ta reda på om gårdagens lagstiftning, som också är dagens lagstiftning, faktiskt klarar grupperna på arbetsmarknaden i dag.

Det handlar om gravida och föräldralediga. Där är det väl högst sannolikt så att det inte är någon större vinst för en människa att bli förälder i dag och ta ut föräldraledighet. Snarare tvärtom. Man kan drabbas av omplaceringar och man kan vara den som åker ut vid rationaliseringar av olika skäl: antingen genom uppgörelser mellan fack och arbetsgivare där även facket så att säga säljer ut föräldraledigheten eller på grund av att lagen åsidosätts. Här kan det behövas skärpningar.

Sedan kan man fundera på hur lagstiftningen ser ut för en annan grupp, som vi lite för sällan talar om i Sverige, nämligen äldre på arbetsmarknaden. Jag brukar ganska ofta tänka på en partikamrat till mig, Hans Blix. Han är 75 år gammal. Finns det någon, herr talman, som tror att Hans Blix hade fått ett utredningsuppdrag i det statliga Myndighets-Sverige? Finns det någon som tror att man hade tagit till vara hans kunskap och hans kompetens om det hade varit svenska arbetsgivare som hade fått bestämma? Jag tror det inte. Vi har en syn på äldre som många vittnar om. Människor man träffar säger: Efter 55 känns det kört på arbetsmarknaden. Man känner att de unga ska in och de äldre ska ut.

Jag funderar i dag på: Vilket samhälle har vi skapat, där äldre människor, äldres arbetskraft, inte tas till vara? Här finns det ju problem i den arbetsrättsliga lagstiftningen. Värmenande har man dubbelräknad turordningstid för den som är över 45. Det är klart att det är bra om man är kvar på samma arbetsplats. Man har extra starkt skydd när man är där. Men det leder ju också till en extra spärr att anställa äldre människor. Det blir ju effekten. Vi säger att de äldre människorna har lite svårare på arbetsmarknaden – vi sänder den signalen – och sedan gör man det svårare för en arbetsgivare att våga pröva en äldre person på arbetsmarknaden. Det vore i alla fall *en* signal att avskaffa den dubbelräknade turordningstiden.

Vi behöver en arbetsrätt, en stark arbetsrätt, för att skydda dem som behöver skyddas men också för att uppmuntra rörlighet på arbetsmarknaden och för att se till att modernisera arbetsrätten så att småföretagare kan anställa och företag kan växa.

Herr talman! Kartan och verkligheten krockar ganska ofta. Debatten kommer i huvudsak att kretsa kring undantaget för två personer i mindre företag som de borgerliga partierna tillsammans med Miljöpartiet fick igenom för ett par år sedan. När det genomfördes målades det ut som den raserade arbetsrätten. I dag skriver majoriteten så här: ”Tecken tyder på att tillämpningen av regeln har drabbat orättvist och godtyckligt utan att möjlighet finns att få frågan rättsligt prövad.” Ja, det är möjligt, men det är inte speciellt starkt skrivet, och det är inte den raserade arbetsrätt som man beskrev tidigare. Vad det handlar om är att möjligheten till undantag för två personer ger en möjlighet för mindre företag att behålla nyckelpersoner. Vi har också undersökningar från bland annat LO som tyder på att de som har gynnats av de här undantagsreglerna är en grupp som jag pratade om för en stund sedan, det vill säga invandrare på arbetsmarknaden, som har haft lättare att stanna kvar när det har varit omorganiseringar.

Allra sist, herr talman: Vad kommer det att stå i Hans Karlssons bok? Jag tror att det kommer att stå så här: Vi använde gamla lösningar. Vi satt fast med en lagstiftning från 1970-talet. Vi gjorde inte speciellt mycket för att se till att nyanlända flyktingar och invandrare kom in på arbets-

marknaden. Vi hade en välmenande politik, men den drabbade dem vi ville skydda.

Det vore bra ifall den boken kunde genomföras innan den behövde skrivas.

I dag, herr talman, tog arbetsmarknadsutskottet i princip sommarlov. Det finns rätt många som ifrågasätter riksdagsmännens långa sommarlov. För oppositionen är det ju bra att vi tog sommarlov, för det visar att regeringen inte gör något. Men den handlingsförlamning och den passivitet som råder på arbetsmarknadspolitikens område, den är inte bra för de en miljon människor som inte hade ett jobb att gå till i morse.

Anf. 9 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Vi ska diskutera arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 om arbetstagarinflytande i europabolag och övrig arbetsrätt. Den del som berör arbetstagarinflytande i europabolag är kanske den som väcker minst debatt, därför att där finns stor enighet. Jag vill bara kort stanna inför den frågan i alla fall genom att säga att detta är ett ganska typiskt EU-arbete. Man har alltså en ny lagstiftning, och man har mer arbetstagarinflytande, en social dimension, i lagstiftningsarbetet. Det tycker jag är intressant att notera. Lagstiftningens utformning bygger på att man försöker ta till vara de nationella traditionerna och lagstiftningen och försöker inlemma dem i den nya associationsformen europabolag, och så skapar man något nytt. Man försöker då skapa en förhandlingsordning för detta som i möjligaste mån tillvaratar arbetstagarinflytandet.

Vi vet inte hur många europabolag vi kommer att få i framtiden. Vi vet inte exakt hur det kommer att fungera i praktiken. Här finns en osäkerhet, och det finns kanske anledning för utskottet att komma tillbaka och bevaka den frågan. Men jag tycker att det ändå är intressant att se det arbetssätt som finns inom EU som visar just på EU:s sätt att jobba och som jag tycker är i grunden positivt.

När det gäller de övriga arbetsrättsliga frågorna, som kanske är mer intressanta för dagens diskussion, vill jag stanna upp inför reservation 1. Jag vill yrka bifall till reservationerna 1 och 11. Jag säger det nu för tydlighetens skull, i övrigt ställer vi oss självfallet bakom alla reservationer som Kristdemokraterna är med på. Men 1 och 11 vill jag yrka bifall till.

Den första handlar ju om en översyn av arbetsrätten. Det har gjorts en arbetsrättsutredning, *Hållfast arbetsrätt för ett föränderligt arbetsliv*. Men den har haft ett alltför begränsat uppdrag och koncentrerat sig enbart på några få områden. Vi tycker att det behövs en samlad översyn där man sätter de små företagens situation i det främsta rummet.

Vi har ett antal utgångspunkter för den översynen från kristdemokratiskt håll.

Vi behöver en förnyad arbetsrätt för att finna en bättre balans mellan den anställdes behov av trygghet och stöd vid förändringar å ena sidan och insikt om behovet av en dynamisk ekonomi som skapar goda förutsättningar för företagsamheten å den andra sidan. När balansräkningen förr satt i maskiner och byggnader sitter balansräkningen numera mer i de enskilda människorna, i löntagarna. Det brukar sägas att när de anställda går ut genom kontorsdörren går också balansräkningen ut ur företaget. Så fungerar det i allt högre grad, och det tas det alltför lite hänsyn till i den nuvarande arbetsrättslagstiftningen.

Arbetsrätten är också i alltför hög grad uppbyggd för att skydda den som har arbete och i alltför låg grad uppbyggd för att underlätta för människor att få fotfäste på arbetsmarknaden. Den nuvarande arbetsrätten skapar ett svårgenomträngligt regelverk för det lilla företaget som skrämmar många för att nyanställa och skapar vanmakt hos många företag och företagare.

Det nya kunskapssamhället gör att beroendeförhållandet mellan de anställda och företagets ledare och ledning blir allt starkare. Vi har en alltför stor flora av visstidsanställningar. Den bör vi sanera.

Vi tycker också att det är rimligt att de anställda ska ges goda möjligheter till vidareutbildning och kompetensutveckling. Här har vi diskussionen om individuellt kompetenskonto som också är viktigt att få med i en samlad översyn av arbetsrätten, liksom en rimligare balans mellan arbetsmarknadens parter vid konflikter.

Det här är ett antal utgångspunkter som vi menar bör tas som intäkt för en översyn av arbetsrätten. Det som görs från regeringens sida på det här området är alldeles för lite och alldeles för senfärdigt.

I det sammanhanget är en intressant fråga: Vad händer när det kommer en del goda förslag från utredningen, exempelvis att stärka skyddet för gravida och föräldralediga? Då säger man att man ska bryta ut detta ur betänkandet och skynda på. Det sades till och med att den delen skulle komma redan i januari. Erik Ullenhag pekade på maj månad, och nu kommer i bästa fall en lagrådsremiss före sommaren. Handlingskraften på Näringsdepartementet är imponerande.

Så är det på område efter område. Det kommer ingenting och det som eventuellt aviseras kommer senare, skjuts fram hela tiden eller kommer inte alls.

Det här är dystert, därför att vi vet att det finns en stor, bred majoritet i riksdagen för att få ett starkare skydd för gravida och föräldralediga. Här finns konkreta förslag från utredningen, men ingen proposition kommer från regeringen. Det är mycket intressanta frågor till Lars Lilja och företrädarna för majoriteten. Varför är det så senfärdigt på Regeringskansliet? Vad sysslar man med på Näringsdepartementet? Har man permitterat alla anställda?

Turordningsreglerna är kanske den stora diskussionsfrågan eftersom det där kommer att bli en votering som är skarp, så att säga. Jag tycker att det är intressant att vi nu har fått den regel som ger företag med upp till tio anställda rätt att undanta två nyckelpersoner när man upprättar turordningslistorna.

Det har gått bara drygt tre år sedan lagen infördes. Jag tycker över huvud taget att det är för tidigt att göra den seriösa utvärdering man behöver göra av en sådan lagändring. Men det intressanta är också varför inte Socialdemokraterna och regeringen med den inställning de har i den här frågan och med den makt de har över det statliga utredningsväsendet har tagit initiativ till någon typ av översyn eller utvärdering av lagstiftningen. Man har ju alla möjligheter att tillsätta utredningar. Man behöver inte ens fråga Vänsterpartiet och Miljöpartiet om råd, hjälp och stöd. Det är bara att tillsätta en sådan utvärdering och få fram fakta i målet.

I stället säger man, som Erik Ullenhag också citerade, att ”tecken tyder på att” – det är det mest slagkraftiga som Socialdemokraterna kan få fram när de ska försöka bygga under sin kritik.

Intressant är också att den enda som har tittat närmare på detta är Niklas Bruuns utredning. På s. 506 skriver Niklas Bruun: "Utredningen har också i enlighet med sitt uppdrag diskuterat det s.k. turordningsundantaget, dvs. småföretags rättighet att undanta två nyckelpersoner vid turordning. Utredningen har konstaterat att undantaget uttryckligen införts för att avhjälpa småföretagens problem att behålla nyckelkompetens och att några systematiska erfarenheter av denna nyreglering ännu inte finns. Utredningen har därför inte lagt fram några ändringsförslag till denna del."

Den utredning som ändå finns har inte ansett att det är nödvändigt att göra någon förändring av reglerna. Och om det nu är så att det finns problem på arbetsmarknaden som överväger de fördelar som regeländringen inneburit, varför har man inte tagit till någon utredning, någon översyn från Regeringskansliets sida? Är man handlingsförlamad även på detta område?

Jag skulle vilja ha ett svar på den frågan, för lite grann är detta en fråga som verkligen är ett reellt problem enligt Socialdemokraternas argumentation. Eller är det mest så att man har tryck på sig från vissa fackliga företrädares sida att försöka hävda den här principen som har varit alltför fyrkantig, det vill säga att det är inga undantag som är Socialdemokraternas linje.

Jag vill med anledning av detta som sagt yrka bifall till reservationerna 1 och 11 och står självklart bakom samtliga kristdemokratiska reservationer.

Anf. 10 ANDERS WIKLUND (v):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 4.

Herr talman! Arbetet är centralt för människor. Villkoren för lönearbete är i många fall helt avgörande för människors hela livssituation. Därför har utvecklingen av arbetsrätten varit en viktig del i kampen för demokratin.

Men arbetsrätten är ständigt ifrågasatt. Inte minst är det från arbetsgivarernas centrala maktorgan fortfarande ganska viktigt att ideologiskt driva principen om arbetsgivarens oinskränkta rätt att själv leda och fördela arbete, anställa och avskeda.

Jag tänkte i mitt anförande uppehålla mig vid lagen om anställningsskydd, som flera talare redan har varit inne på. Efter alla revor som har slitits upp i lagen sedan den kom 1974 är den faktiskt i starkt behov av att rustas upp.

Lagen om anställningsskydd är egentligen en social skyddslagstiftning. Den vilar i huvudsak på fyra grundstenar: tillsvidareanställning som norm och huvudregel, krav på saklig grund för uppsägning, tillämpning av turordningsprincipen vid uppsägningar och företrädesrätt till ny anställning. Lite tillspetsat uttryckt skulle man kunna säga att faller en faller alla. Systemet hänger ihop. Det är intakt, så att säga.

Det vi har sett under 30 år är hur anställningsskyddet och tryggheten undan för undan har undergrävts, både genom politiska beslut i riksdagen och genom Arbetsdomstolens tillämpning. Bland annat har antalet tidsbegränsade anställningsformer successivt utökats. I dag är det möjligt att anställa tillfälligt i elva olika fall. Från början var det bara tre. Det här

rika utbudet av olika tidsbegränsade anställningsformer ger arbetsgivarna i dag omfattande möjligheter att undvika tillsvidareanställning.

I stället för fasta jobb blir det enstaka eller upprepade korttidsanställningar. Det är alternativ som alltför många arbetstagare erbjuds i dag. Man kan säga att undantagen är så många i dag att det börjar bli tveksamt om tillsvidareanställning fortfarande kan betraktas som norm och huvudregel i lagens mening.

År 2001 kom tvåpersonsundantaget som ger en arbetsgivare med upp till tio anställda rätt att undanta två personer från turordningsreglerna utan att behöva redovisa skäl eller saklig grund för sitt beslut. Sedan dess är det faktiskt så att många människor har vittnat om sin rättslöshet i många olika sammanhang.

De uppföljningar som har gjorts tyder på att kvinnor har missgynnats. Särskilt alarmerande är det naturligtvis med alla rapporter om att föräldralediga och gravida blockeras ut när turordningslistor upprättas.

I ca 90 % av alla företag har därmed anställningstryggheten i viktiga avseenden satts ur spel. Man kan alltid diskutera hur stort problemet är. Problemet kan inte mätas. Eftersom det inte finns saklig grund för uppsägning finns det inte heller möjlighet för dem som drabbas av detta att överklaga ett beslut. Mörkertalet är naturligtvis jättestort. Man får alltså lita till rapporter och vittnesmål som människor lämnat som faktiskt har drabbats av detta.

Tidsbegränsade anställningar liksom tvåpersonsundantaget innebär i praktiken att anställningsskyddet rundas. Försämringen av företrädesrätten från tolv till nio månader drar i samma riktning. Den rättspraxis som har utvecklats gröper också ur anställningsskyddet, bland annat genom generösa tolkningar i Arbetsdomstolen om vad som är godkända tidsbegränsade anställningar och vad som är saklig grund för uppsägning.

I en uppmärksammas aktuell tvist mellan Svenska Pappersindustriarbetareförbundet och Stenbecksägda Korsnäs om turordningsreglerna i LAS utmanas löntagarnas skydd mot godtyckliga avskedanden på nytt. Principen sist in först ut, en av grundbultarna i LAS, är inte av avgörande betydelse bara för den enskilde arbetstagaren. Den har även skapat ordning och reda på arbetsplatserna och därmed spelat en central roll för arbetstagarna och fackens förhållningssätt i den pågående omvandlingen i arbetslivet – till nytta inte minst för företagen.

Man kan egentligen bara beklaga att Pappers år 2004 ser sig tvingat att gå till domstol för att försvara sina medlemmars lagreglerade och självklara rätt till trygghet i anställningen. Sist in först ut är en viktig princip värd att försvara.

Herr talman! Närmare 600 000 människor var under förra året hänvisade till tillfälliga jobb. Det är nästan en fördubbling på drygt tio år. Mest utsatta är ungdomar, invandrare och kvinnor. Varannan LO-kvinna under 25 år är anställd på viss tid. Tillfälliga jobb och behovs- och timanställningar är vanligast inom offentlig verksamhet och servicenäringar. Vad vi ser nu är hur de vinner mark också inom industrin.

Konturerna av en arbetsmarknad uppdelad i ett A- och B-lag blir allt tydligare för den som vill se dem. För B-laget är det konjunkturerna som helt styr jobbchanserna. Ur arbetsgivarnas synvinkel är det förstås en ganska smidig lösning. Den säkerställer att arbetsgivarna vid varje givet ögonblick alltid kan köpa precis den mängd arbete man behöver. En *just-*

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

in-time-arbetsmarknad är på väg att etableras som ett svar på det framväxande *just-in-time*-arbetslivet. Därmed kan man säga att arbetsgivarnas gamla krav på konjunkturanpassad arbetstid ser ut att kunna förverkligas. Problemet med detta är att kostnaderna vältras över på samhället och inte minst på de enskilda arbetstagarna.

Visstidsanställningar är helt enkelt undermåliga anställningar. De innebär alltid att arbetstagarnas rättigheter urholkas. Det handlar om varseltid, om saklig grund för uppsägning, uppsägningslön och annat som är förbundet med tillsvidareanställning. Förutsättningarna för att planera sin ekonomi omöjliggörs, samtidigt som många dörrar stängs för människor som inte kan uppvisa en god betalningsförmåga. På arbetsplatserna ger tillfälliga jobb mindre inflytande och ökad rädsla för att ställa krav på arbetsförhållanden och arbetsvillkor. Arbetsplatserna blir tystare.

Det är en upprörande orättvisa att mer än en halv miljon människor – de flesta kvinnor – saknar anställningsskydd och möjlighet att planera sin ekonomi, sitt liv och sin fritid. Det är ingen överdrift att påstå att arbetet faktiskt därmed tränger ut själva livet. Det borde vara uppenbart för alla att nuvarande regler ger arbetsgivarna mycket omfattande möjligheter att erbjuda tillfälliga jobb i stället för fasta anställningar. Som en följd av detta är arbetsmarknaden i stark obalans – där kan jag hålla med både kristdemokrater och folkpartister – där arbetsgivarkravet på flexibla lösningar mer än väl tillgodoses, men till priset av undermåliga otrygga anställningar för ett växande antal människor.

Herr talman! Trygghet och tillväxt är inte kommuniserande kärl, som Moderaterna gärna ser det, utan varandras förutsättningar. Därför är den pågående utvecklingen på arbetsmarknaden inte bara ett problem för enskilda individer utan även ett hot mot en långsiktig och uthållig tillväxt och för en finansiering av välfärdspolitiken i framtiden. Det är därför vi i Vänsterpartiet menar att det är oerhört angeläget att återställa anställningsskyddet i LAS och stärka löntagarnas rättigheter på nytt.

Grunden i anställningsförhållandena ska självklart vara fasta heltidsjobb. Utifrån detta ska undantag kunna göras, men bara i kollektivavtal och genom central arbetstagarorganisation. Det innebär naturligtvis att dagens överenskomna visstidsanställning i LAS måste avskaffas. Vi menar också att en takregel måste införas. Alla korttidsanställningar ska efter en viss tid automatiskt övergå i tillsvidareanställning. Tvåpersonsundantaget i LAS måste självklart upphävas. Återanställningsrätten ska på nytt utsträckas till tolv månader.

Herr talman! Min förhoppning är att riksdagen redan i höst ska få ta ställning till lagförslag som lägger om kursen och på nytt stärker lagen om anställningsskydd.

Anf. 11 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Anders Wiklund talar om A- och B-lag på arbetsmarknaden. Ett problem på dagens arbetsmarknad är att vi har ett C-lag – en miljon människor som inte har ett arbete att gå till. Det är Anders Wiklunds parti som styr tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Jag känner en stor oro för att det inte händer någonting på Näringsdepartementet, för att den utlovade propositionen inte kommer, arbetslös-

heten skenar och ingenting sker. Varför händer det ingenting på arbetsmarknadspolitikens område? Hur kan det komma sig att arbetsmarknadsutskottet nu kan ta sommarlov?

Innan turordningsundantaget infördes beskrevs det hur det skulle bli kris, katastrof och elände. Även Anders Wiklund måste inse att det underlättar för småföretagare med tvåpersonsundantag. Nu står det i majoritetsskrivningen att tecken tyder på att det eventuellt har blivit problem. Har Vänsterpartiet tagit någon form av initiativ för att regeringen ska utnyttja sin utredningsmakt för att undersöka om krisen och katastrofen, som du och andra beskrev innan tvåpersonsundantaget infördes, har blivit verklighet?

Anf. 12 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Jag kan dela Erik Ullenhags otålighet över att alltför lite händer. Jag skulle uppskatta om det händer mycket mer mycket snabbare. Varför vi tar sommarlov just nu kan jag däremot inte svara på. Det kanske någon annan kan klara.

Jag känner också en oro och frustration över att för lite händer. Det råder inget tvivel om den saken.

Vi i Vänsterpartiet gör vad vi kan för att få fram lagförslag så snabbt som möjligt. Men vi är tre partier som samarbetar, och vi är inte alltid överens – i varje fall inte om tvåpersonsundantaget. Vi hade lite skilda uppfattningar i sakfrågan.

Jag uppfattade inte riktigt din andra fråga. Skulle du kunna ta den igen?

Anf. 13 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Jag tar den igen. Inför debatten när turordningsundantaget infördes beskrevs detta som en i princip raserad arbetsrätt. Vi som tror på detta tror att det gynnar småföretagande och möjligheten till fler anställningar. Därmed underlättar det för folk utanför arbetsmarknaden att komma in på arbetsmarknaden.

När det väl är genomfört skriver majoriteten i sin text att tecken tyder på att tillämpningen av reglerna har drabbat orättvist och godtyckligt. Regeringen har utredningsmakten. Det är bara att utreda om detta föreligger. Har Vänsterpartiet tagit något initiativ till att få en utredning till stånd som skulle kunna visa på de teser som du här presenterar i talarstolen?

Anf. 14 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Nej, vi vill inte ta något initiativ för att utreda detta. Vi har mycket kontakter med de fackliga organisationerna och får information från det hållet om hur det ser ut på arbetsmarknaden. De står inför samma bekymmer, nämligen att eftersom arbetsgivare inte behöver redovisa skäl eller saklig grund för ett uppsägningsbeslut finns det inget för de människor som drabbas av detta att överklaga – detta är helt enligt lag. Därmed finns det alltså ett stort mörkertal, och hur stort det är kan vi alltid diskutera.

Det är klart att det är riktigt, som du säger, att ger man arbetsgivarna rätt att undanta två personer från turordningsreglerna är det lite lättare att

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

hantera det för en arbetsgivare än om man fortfarande har turordningsregler att ta hänsyn till.

Men ingen kan påstå – det visar också utvecklingen i Sverige under 1990-talet, och 2000-talet så här långt – att det är särskilt svårt att anställa tidsbegränsat. Det är ungefär 600 000 människor som måste utvärda den typen av undermåliga anställningar i dag. Det är alltså oerhört lätt.

Till yttermera visso vill jag påstå att det också är lätt att anställa tills vidare och säga upp människor som är anställda tills vidare. Det frodas en mytbildning om hur svårt och jobbigt det är för arbetsgivare i Sverige att säga upp människor som är fast anställda. Så är det inte alls. Människor som har varit korttidsanställda men fast anställda i upp till två år har en uppsägningstid på en månad. Det är det som skiljer en tidsbegränsad anställning på två år från en fast anställning på två år. Det är en uppsägningstid på en månad. Det är alltså inte särskilt svårt varken att anställa tidsbegränsat eller att anställa tills vidare, och det är inte heller svårt att säga upp människor som är tillsvidareanställda.

I en del länder är det betydligt svårare och ekonomiskt mycket mer dyrbart för företag att säga upp människor med fasta jobb. I de länderna har vi sett en utveckling mot fler och fler tidsbegränsade anställningar i stället, men i Sverige är det lätt att säga upp människor både som är fast anställda och som har tidsbegränsade anställningar. Detta måste vi göra någonting åt.

Anf. 15 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna nr 7 och nr 11. För övrigt står jag bakom alla övriga reservationer som Centerpartiet har medverkat i.

Ibland har jag en känsla av att det händer saker och ting väldigt tyst. Diskussionen om europabolag har inte varit den stora debattfrågan varken i lagutskottets eller i vår egen debatt i arbetsmarknadsutskottet. Ändå tror jag att det är ett väldigt tydligt tecken på hur utvecklingen kommer att gå framöver.

Det kommer att vara mer och mer som vi hittar lösningar på i ett Europaperspektiv och kanske så småningom också i ett världsperspektiv. Vi kan inte bara se till den lilla del av världen som kallas Sverige. Vi kan tycka att vi har det väldigt jobbigt och att det är väldigt svårt på arbetsmarknaden för oss, men vi måste ändå ha blickarna riktade utåt. Vi kan inte begränsa den svenska arbetsrätten och den svenska arbetsmarknaden bara till Sverige. Vi måste också ha kontakt med vad som händer i andra delar av världen, i Europa och globalt, för att vi inte ska bli överkörda, för att vi inte ska bli satta på bakvagnen, utan vi ska vara med i diskussionen och vara med och skapa det nya arbetslivet i världen.

Vi har mycket att bidra med från svensk arbetsrätt och svensk arbetsmarknad. Men vi kan inte bara sitta och tycka att vi har det bra och att vi ska göra lite förbättringar.

Först och främst har vi över en miljon människor som inte kommer in på arbetsmarknaden, som inte har ett jobb att gå till. Och vilken solidaritet finns där mellan de fackliga organisationerna och de människor som står utanför? Vi måste få en balans. Vi måste få en känsla av att det finns

fler människor som ska vara med i det här arbetet och som också har rätt till arbete.

Jag har träffat Småföretagarnas Arbetslöshetskassa. De hade sin stämma nu. Det finns en gnista och en önskan att göra saker och ting, att skapa nya arbetstillfällen, att försörja sig själva, att se till att andra får möjlighet att via deras företag försörja sig, att bidra till en utveckling i Sverige. Jättebra! De vill också föra det här arbetet vidare till andra delar av världen. De har en känsla av att vi finns på en global marknad.

Då behöver de ha lite förändringar i arbetsrätten. Vi måste hitta ett nytt sätt att få det här att fungera, inte så att vi tar tryggheten från människor. Men vilka människors trygghet är det vi ska värna om? Är det bara de som har kommit in på arbetsmarknaden? Hur ska vi hantera alla dem som inte har fått något jobb, de som inte har varit inne på arbetsmarknaden än på grund av att de har studerat och det inte passar deras utbildning, de som har varit gravida och vill komma tillbaka och byta arbete därför att det gamla jobbet kanske inte passar så jättebra?

Vi har så många inlåsningseffekter. Vi har så mycket annat som inte fungerar jättebra i dag. Vi behöver se över det här, för världen ser ut på ett annat sätt än den gjorde på 70-talet, när många av dessa regler kom till. Då passade reglerna, men i dag passar de inte längre.

Vi har här diskuterat gravida och föräldralediga. Vi måste väl någon gång i detta samhälle komma underfund med att det är allas vårt ansvar att se till att barn föds och att föräldrar kan ta hand om sina barn. Ändå gör inte regeringen den översyn som vi från borgerligt håll flera gånger har begärt att få. Vi tror inte att det är några jätteproblem, men varför inte ta itu med de problem som finns? Varför inte göra den här undersökningen så att vi vet vilka problemen är?

Det är samma sak med turordningsreglerna. Säger man att det är stora problem? Ja, men ta då fram och visa var de finns så att de kanske går att åtgärda! Samtidigt ska vi inte hindra människor från att – kanske mest psykologiskt men ändå – anställa fler.

En annan sak som vi från Centerpartiets sida har tagit upp ett flertal gånger och fått avslaget utan närmare diskussioner är tilläggförsäkringar. När man känner att det vore viktigt att ge de människor som kommer över taket på a-kassan en tilläggförsäkring säger de fackliga organisationerna nej, och de har ett veto.

Vad tjänar det till? Vad är det bra för? Det är en solidaritet som för mig verkar väldigt avig. Dessutom är det så att otroligt många människor kommer över taket. Vi behöver se över arbetsrätten och se över försäkringsrätten. Det är många olika saker som behöver ses över, eftersom verkligheten har sprungit ifrån de system som vi har.

Det är det barnvänliga arbetslivet, med flexibilitet och olika sätt att få samhället att fungera över en människas livstid. Men vi ska också se vad som är på väg att hända i vårt eget land och runtomkring oss. Fortfarande gäller det att barnet är ett ansvar för oss alla. Vi som har vuxna barn och kanske barnbarn vet att det här är så viktigt. Det är så kort tid i livet som det är ett problem för oss, och samtidigt en glädje. Kan vi inte få ha glädjen av att barnen finns och följa dem nära när de är små? När vi blir lite äldre och barnen är vuxna kan vi jobba lite mer, men då är vi utslagna från arbetsmarknaden.

Det finns otroligt mycket att göra, inte minst för dem som är på väg in på arbetsmarknaden, de unga och vi som är på väg ut från arbetsmarknaden, vi som är lite äldre. Vi behöver mötas. Det finns en massa saker man kan göra för att förenkla och underlätta, i stället för att som i dag bara lappa och laga ett system som kanske är lite obsolet vid det här laget. Vi behöver ett nytt sätt att få det här att fungera, en arbetsmarknad som ser hela världen och som ser att vi här i Sverige har behov av förnyelse och inte bara att sitta kvar i gamla regler och ständpunkter.

Anf. 16 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Jag delar Centerpartiets och Margareta Anderssons omsorg om föräldralediga och gravida och uppfattningen att vi ska ha system i Sverige med lagstiftning som inte gör det möjligt att diskriminera gravida och föräldralediga. Det hade vi för övrigt redan i Sverige på 30-talet. Då hade vi i svensk lagstiftning ett skydd som förhindrade arbetsgivare att säga upp gravida. De hade ett starkt anställningsskydd. Och de har också haft det i LAS ända fram till 2001 när tvåpersonsundantaget infördes.

När det infördes innebar det att arbetsgivaren gavs en generell rätt att fritt undanta två personer. Därmed kan man säga att föräldralediga och gravida naturligtvis riskerar att komma i kläm. Det beror lite grann på hur många anställda det är. I mindre företag med få anställda ökar naturligtvis risken.

Tycker verkligen Margareta Andersson att tvåpersonsundantaget är en bra lagstiftning sett ur den här synvinkeln, när det gäller skyddet för föräldralediga och gravida?

Anf. 17 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Tvåpersonsundantaget är viktigt för de små företagen för att de ska kunna fortsätta att fungera, för att de ska överleva. Vi har ju sett på många ställen att det är en viktig del av detta. Vad vi däremot har sagt är att man behöver se över den här lagstiftningen och stärka skyddet för de gravida och föräldralediga. Vi insåg redan då att risken skulle kunna finnas när det här förslaget genomfördes. Därför har vi begärt att vi ska få den här översynen, men den har av olika anledningar som jag inte känner till inte kommit.

Samtidigt finns det fortfarande i diskrimineringslagstiftningen en möjlighet att hävda de här rättigheterna för gravida och föräldralediga. Det behöver göras mer på det här området, men vi kan inte kasta ut barnet med badvattnet och ta bort det här undantaget för två personer. Det är nämligen också viktigt, och det är andra grupper som har blivit gynnade av det, som Erik Ullenhag sade förut. Bland annat har invandrare och flyktingar som har kommit hit blivit hjälpta av detta. Det kan alltså finnas en del problem med detta, men det finns också andra som har blivit gynnade av det. Därför är det här en lite knepig lagstiftning. Vi vill ha den här förändringen, och det har vi hävdat från vår sida, men sedan händer ingenting mera.

Anf. 18 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Men tycker inte Centerpartiet och Margareta Andersson att det här är ett problem? I företag med få anställda, tre, fyra, fem styck-

en – och så är det i många företag – riskerar en anställd som blir gravid att i ett uppsägningsläge råka riktigt illa ut om arbetsgivaren tycker att det är ett problem med gravida eller föräldralediga anställda. Eftersom man kan undanta två personer från turordningsreglerna kan arbetsgivaren faktiskt styra det här. Tycker inte du att det här är ett bekymmer, om du tycker att skyddet för de gravida och föräldralediga behöver stärkas?

Anf. 19 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jo, det är därför jag säger att vi vill ha den här översynen så att vi kan stärka skyddet på det området, men därmed är det inte sagt att vi vill ta bort hela den här lagstiftningen.

Det är ju inte under så väldigt långa tider som vi är gravida eller föräldralediga, utan den mesta tiden i arbetslivet har vi inte det skyddsbehovet. Då är det väldigt viktigt, tycker jag, att det finns möjligheter för företagen att finnas till, att växa, att anställa fler människor. Det är det som är det viktigaste för min del här, och sedan vill vi då också stärka skyddet för de här utsatta grupperna.

Detta är också en opinionsbildningsfråga. Vi måste försöka få alla arbetsgivare, oavsett om de är privata eller offentliga, att inse att ansvaret för barnen och för deras uppväxt är en gemensam fråga. Vi kan inte säga att det ansvaret ska tas av några speciella arbetsgivare. Många gånger har de offentliga arbetsgivarna fått ta det här, eftersom kvinnorna i stor utsträckning har varit anställda där. Det är ett ansvar som vi måste ta i hela Sverige, alla arbetsgivare och arbetstagare gemensamt.

Anf. 20 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Då har vi kommit fram till den årliga debatten om arbetsrätten och de berömda undantagen i turordningsreglerna.

Jag vill till att börja med, herr talman, säga att jag fullt ut stöder de motioner och reservationer som Miljöpartiet har, men för tids vinning vill jag bara yrka bifall till reservation 11 under punkt 12 samt reservation nr 17 under punkt 22.

Jag ska börja med att lyfta upp frågan om tidsbegränsade anställningar och de anställningsformer som finns. I dag finns det elva stycken olika former. Det är i dag uppenbart att företag och myndigheter faktiskt systematiskt har börjat utnyttja vikariat, provanställningar, projektanställningar och så vidare på ett sätt som inte var tänkt från början – så kan man säga om man ska vara snäll. Om man ska vara lite mer konspiratorisk säger man: De har börjat utnyttja detta på ett väldigt oseriöst sätt.

I vissa situationer kan tidsbegränsade anställningar vara helt okej, till exempel för ungdomar som jobbar under loven. Och det behövs naturligtvis vikarier när någon är sjuk och så vidare. Sedan finns det givetvis också personer som gillar att jobba i olika projektformer. Men i dag är det samtidigt så att nästan 600 000 personer har denna osäkra anställningsform, det vill säga ej tillsvidareanställning.

Inte minst bland kvinnor inom LO-kollektivet finns det i dag många som har vikariat och andra tillfälliga jobb. Många företag väljer i dag att endast ta in folk vid produktionstoppar i stället för att tillsvidareanställa dem. Unga människor anställs i stor utsträckning i olika tidsbegränsade anställningar. Fasta arbeten erbjuds sällan till dem som är under 25 år.

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

Antalet tidsbegränsade anställningar har ökat markant sedan 90-talet. Detta är ett problem som vi inte kan blunda för.

Undersökningar visar att drygt 95 % av alla tillfrågade svenskar vill ha ett fast jobb, en så kallad tillsvidareanställning. Men de får inte detta, vilket resulterar i otrygga anställningsförhållanden och ett otryggt liv, vilket ger stress och ohälsa som en följd. Detta är i dag ett av de största problemen på svensk arbetsmarknad och för svenska arbetstagare. Därför hoppas jag att det snart ska komma ett förslag från regeringen, ett initiativ för att just få bort alla de här otrygga anställningsförhållandena. Detta sades för övrigt också i förra årets berömda debatt, men ingenting har hänt på denna punkt, men vi väntar otåligt på initiativ.

Ett annat stort problem är tystnaden på arbetsplatserna. De anställda är rädda för att framföra kritik mot sin arbetsgivare. Många arbetsgivare i dag kräver tystnad och lojalitet av sina medarbetare, såväl inom den privata som inom den offentliga sektorn. Rädslan för att kritisera är störst bland kvinnor, äldre arbetstagare och administrativ personal. De som arbetar i tidsbegränsade anställningsformer har svårast att säga ifrån. Ju osäkrare anställning desto svårare är det att framföra sin kritik.

Både yttrande- och meddelarfriheten är reglerad i grundlagen och gäller bara i förhållande till offentliga arbetsgivare. Detta bör givetvis också gälla den privata sektorn. Miljöpartiet anser sålunda att regeringen måste ta ett initiativ och återkomma med ett förslag om denna ändring.

En bra arbetsrätt är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. Livskraftiga små och medelstora företag är av avgörande betydelse för landets utveckling. Den gamla arbetsrätten, innan undantagen för två nyckelpersoner infördes i LAS, var inte bra, eftersom den enbart tog sikte på förutsättningarna för de stora företagen medan de små företagen av naturliga skäl hade svårare att anpassa sig till just denna lagstiftning.

Ett litet företag har inte samma möjligheter som ett stort företag att genom omplacering behålla nyckelpersoner med en viktig yrkesmässig kompetens. Det undantag som vi från Miljöpartiet tillsammans med de fyra borgerliga partierna drev igenom för några år sedan var därmed ett av flera sätt att stimulera såväl småföretagande som små företags möjlighet att klara sig i konjunkturcykler.

Häromveckan hade Socialdemokraterna en uppmärksammat tillväxtkongress. Jag följde den väldigt noga utifrån ett perspektiv. Vid förra kongressen sade man nämligen: Vi ska bli småföretagarnas parti. Därför är det väldigt märkligt att höra retoriken och läsa i papperen inför det här betänkandet.

Det som kommer fram är att de små företagen oftast utmålas som ytterst oseriösa företagare som behandlar sina anställda utifrån en slit-och-släng-mentalitet. Är det Socialdemokraternas nya sätt att se på småföretagen? Jag vill helst inte tro det.

Såväl socialdemokrater som vänsterpartister tycks tro – framför allt är det intressant utifrån Vänsterpartiets retorik – att det är de stora företagen som är det viktigaste, storföretagen, de multinationella företagen. Smaka på det, Anders Wiklund! Det borde vara småföretagen som är en av de viktigaste företagsformerna.

Turordningsreglerna ska finnas kvar. Därmed inte sagt att all arbetsrätt ska se ut som den gjort hittills. Det finns vissa delar i arbetsrätten

som bör förändras, framför allt för att förhindra diskriminering i olika former. Miljöpartiet värnar särskilt rätten för gravida och föräldralediga men också äldre och tjänstlediga. Här måste en förändring komma till stånd. Det är dags att vi får en regelförändring.

Det är snart fyra år sedan som vi införde de nya reglerna för småföretagen. Utifrån den debatt som rådde då kan man helt klart säga att det inte har blivit så jäkligt som en del framförde. Framför allt påstod både socialdemokrater och vänsterpartister att hela arbetsrätten och anställningstryggheten skulle raderas. Har det blivit så? Nej, naturligtvis inte.

Från borgerligt håll vill man fortfarande förändra arbetsrätten. De har en reservation, nr 1, som går ut på att förändra arbetsrätten och som jag från Miljöpartiets sida inte vill ställa mig bakom. Den är så allmänt hållen att jag tror att man vill gå in och göra andra förändringar också. Jag och Miljöpartiet vill specifikt identifiera de problem som behöver åtgärdas, inte riva upp hela arbetsrätten. Det tror jag är fel utveckling. Därför kan jag inte tänka mig att gå med på de borgerligas reservation nr 1 i det här fallet. Det steg som vi tog att undanta två personer från turordningsreglerna räcker. Det behövs inte fler förändringar inom detta område.

Det har varit viktigt för småföretagen att undanta två personer för att de ska våga nyanställa och skapa fasta arbeten. En rapport från Arbetslivsinstitutet visar att 36 % av alla anställda vill byta arbeten i dag, men de vågar inte på grund av regeln sist in först ut. För dem har undantagen betytt en skillnad till det bättre. Unga människor med stark färsk utbildning vågar nu söka sig till ett litet företag. De åker inte med nödvändighet ut först om företaget skulle behöva dra in på personal.

Det påstods och påstås fortfarande att undantaget skulle drabba gravida och föräldralediga. Det är ett generellt problem, inte kopplat till undantagen. En rapport från SCB visar att risken att bli arbetslös fördubblas när man väntar barn. Risken är fortsatt stor när man är hemma med barnet. Det är upprörande. Det är också därför som Miljöpartiet och de fyra borgerliga drev igenom att vi vill ha ett stärkt skydd för gravida och föräldralediga. Detta var i april 2001. Vi väntar fortfarande ivrigt på att Socialdemokraterna ska komma med ett lagförslag, framför allt i en fråga som de tycks vara så väldigt intresserade av och ständigt tar upp i diskussionen. Ändå händer det ingenting. Jag hoppas att det snart ska komma. Utredningen Hållbar arbetsrätt är klar. Den slår fast att det inte behövs några förändringar på denna punkt i dagsläget.

Det påstås också i debatten att invandrare skulle drabbas särskilt hårt. En rapport från Stockholms universitet visar att invandrare oftare blir av med jobben än svenskar när facket förhandlar om uppsägningar enligt LAS. Ojämligheten är lagvidrig och upprörande men har fortfarande ingenting med undantagsregeln att göra. Den beror på hur fackförbund och arbetsgivare har agerat vid förhandlingar dem emellan. Undantagen gynnar tvärtom invandrare som kommer sent in på en liten arbetsplats. De har nu en verklig möjlighet att få vara kvar om företaget måste skära ned. Låt oss kombinera dessa undantagsregler med de antidiskrimineringslagar som vi redan drivit igenom i riksdagen och de vi nyligen föreslagit i olika riksdagsmotioner.

Det påstås att sjukskrivningarna skulle öka betydligt. Socialdemokraterna presenterade i sin skrift om ohälsa i arbetslivet kravet på att ta bort undantagen i turordningsreglerna som ett sätt att öka tryggheten och

minska stressen på arbetsplatserna. Hur ser statistiken ut? Enligt SCB:s senaste statistik kan man snabbt konstatera att det är i de små företagen med under 10 anställda som sjukfrånvaron är som lägst medan sjukfrånvaron är som störst hos arbetsgivare med över 100 anställda. Dessutom, vilket också är intressant, har sjukfrånvaron i de små företagen minskat sedan undantagsreglerna infördes. Jag vill gärna höra Socialdemokraterna förklara detta. Det är inte minst intressant om man frågar sig vilka de stora företagen är. I många fall är det den offentliga sektorn där sjukfrånvaron är betydligt högre. Det finns ingen grund att påstå att små arbetsplatser blivit mer otrygga och stressiga på grund av undantagen, inte heller att småbarnsmammor systematiskt skulle sägas upp.

Anf. 21 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Ulf, jag lyssnade till ditt anförande. Jag konstaterar att du delar min oro över arbetsplatser som blir tystare på grund av att människor befinner sig i osäkra anställningar och är oroliga över om de ska få fortsatt anställning. Det leder naturligtvis till en rädsla att ifrågasätta arbetsvillkor, lönevillkor och mycket annat på arbetsplatsen. Det får till följd att arbetsplatserna blir tystare. Det tror jag är helt riktigt. Det är skönt att höra att du delar den oron.

Min fråga till dig Ulf är: Tror inte du att tvåpersonsundantaget på små arbetsplatser kan skapa precis samma rädsla hos människor att ställa krav, ifrågasätta, engagera sig fackligt och så vidare? Tror inte du att det är samma mekanismer som verkar, att osäkerheten om man får behålla jobbet eller inte på grund av tvåpersonsundantaget skapar ökad rädsla hos arbetstagarna? Det är en rimlig hypotes att samma mekanismer verkar i båda fallen. Om du är orolig i ena fallet bör du väl också vara orolig i det andra.

Anf. 22 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Naturligtvis är jag orolig. Det stora problemet är tillsvidareanställningar. Det stora problem som du lyfter upp med tystnaden på arbetsplatserna är ju framför allt ett problem i kommuner och landsting, som undersökningar visar. Det är inte i de små företagen som det problemet är störst. Det har en väldigt viktig orsak. I småföretagen är problemen mindre eftersom alla på företaget delar samma verklighet och samma arbetsplats. Man är betydligt mer sammansvetsad på en liten arbetsplats än på en stor. Det är därför det är så viktigt att värna småföretagen. Sjukfrånvaron är lägre. Dessutom finns det undersökningar som visar att man inte säger upp småbarnsföräldrar i lika hög utsträckning som landsting och kommun.

Det borde vara en väckarklocka för Vänstern att börja bli mer småföretagarvänlig och se till att värna alla arbetsplatser, inte bara ha en lagstiftning som ser till de stora multinationella företagen och deras kapacitet att kunna placera om personer i alla sina hörn. Den verkligheten har inte småföretagen.

Anf. 23 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt, Ulf. Den rädsla som både du och jag är orolig för har sin grund i en osäkerhet i anställningen, om man får behålla jobbet eller inte. Tvåpersonsundantaget spelar en mer avgörande

roll ju färre anställda det är i företaget. I stora företag har tvåpersonsundantaget egentligen ingen betydelse alls. Men i ett litet företag med fem sex anställda är det en påtaglig risk att drabbas och råka riktigt illa ut om man är uppkäftig mot arbetsgivaren eller ifrågasätter lönevillkoren och anställningsvillkoren. Självklart är det så. Risken ökar ju med antalet anställda i omvänd ordning så att säga. Där är ju tvåpersonsundantaget det riktigt stora problemet. Det tycker jag ändå att du borde inse och dra slutsatser av, eftersom du liksom jag delar oron för att få arbetsplatser som kännetecknas av mer tystnad.

Anf. 24 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Tystnaden är allvarlig. Men utifrån Vänsterns och Anders Wikkands retorik när det gäller hur detta skulle drabba borde det vara så att den fackliga tillhörigheten i små företag var väldigt hög då man var rädd att förlora jobbet. Dessutom skulle arbetsförhållandena vara väldigt stressiga och otrygga, vilket borde leda till att sjukfrånvaron var mångdubbelt större än i stora företag.

Men, Anders Wikkand, så är det inte. Den fackliga tillhörigheten är lägre i små företag och också sjukfrånvaron. De arbetena upplevs inte som otrygga. På ett litet arbete lever man i samma verklighet och delar samma verklighetsbeskrivning. Där finns en mycket större gemenskap än på stora arbetsplatser.

Studera statistiken, gör en uppföljning och titta på detta! Du kommer att se att det är småföretagen som är framtiden. Det är småföretagen som värnar sina anställda i större utsträckning än stora företag. Detta borde leda till att Vänstern dels såg mer positivt på småföretag, dels såg att de här undantagen i turordningsreglerna inte har gett underlag till den överdrivna kritik och hatkampanj som bland annat Vänstern står för. Använd fakta!

(forts. 9 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

Frågestund

8 § Frågestund

Anf. 25 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det har blivit dags att välkomna representanter för regeringen till veckans frågestund. Följande statsråd kommer att delta: statsrådet Pär Nuder, utrikesminister Laila Freivalds, utbildningsminister Thomas Östros, miljöminister Lena Sommestad och statsrådet Morgan Johansson.

Statsrådet Pär Nuder besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Anmälningar om barn som far illa

Anf. 26 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Morgan Johansson.

Bara omkring hälften av alla anmälningar om barn som far illa leder till utredningar inom kommunernas socialtjänster. Det uppgavs häromdagen av Ekot, som har kartlagt 200 av landets 290 kommuner. I fjol gjordes totalt 48 500 anmälningar, och 24 700 ledde till en utredning. Det var en väldigt stor skillnad mellan kommuner. Vissa utredde nästan alla och andra bara en femtedel.

Min fråga till statsrådet är: Kommer statsrådet att undersöka det här vidare, och hur ser statsrådet på att det skiljer sig så mycket mellan kommunerna? Hur kommer det sig att så få anmälningar utreds?

Anf. 27 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! På den första frågan kan jag svara obetingat ja. Vi har ju till och med från regeringens sida startat ett sådant här utredningsarbete. Vi har tillsatt en parlamentarisk kommitté som ska se över hela den sociala barn- och ungdomsvården och lämna underlag till mig för en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Vi gjorde det mot bakgrund av att vi har haft socialtjänstlagen i lite drygt 20 år men inte vid något tillfälle har gått ned på djupet och sett efter hur den egentligen fungerar för barn som far illa.

En av de här frågorna gäller anmälningar som kommer in och som sedan inte leder till åtgärd. I en del fall är det säkert motiverat att inte göra någonting, men i andra fall har det kanske handlat om att man inte har tagit anmälningarna på tillräckligt stort allvar. Detta är en väldigt viktig del av den här kommitténs arbete. Jag ser fram emot att få förslag från kommittén som innebär att vi kan strama upp och förbättra den här verksamheten och – låt mig säga det – också mot bakgrund av de geografiska skillnaderna.

Anf. 28 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är självklart efter mer än 20 år verkligen hög tid att fördjupa sig i det här ämnet. Man får också tänka på – och det har statsrådet och jag pratat om tidigare – att det ju inte är så att människor kastar sig på telefonen och gör en anmälan vare sig de har anmälningsskyldighet eller tillhör allmänheten. Det brukar vara noga övervägt, och man ska ju göra förhandsbedömningar.

Den här kommittén har inte gett något svar på frågan om barn faktiskt får hjälp av socialtjänsten. Att det görs en utredning är ju inte någon garanti för att ett barn får stöd. Jag undrar om statsrådet också kommer att undersöka i vad mån barn faktiskt får stöd och hjälp efter det att en utredning har gjorts.

Anf. 29 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Som Solveig Hellquist förstår ser jag det som en av mina viktigaste uppgifter under resten av mandatperioden att förbättra den sociala barn- och ungdomsvården. Det gäller då även att se till att de anmälningar som kommer in också verkligen tas på allvar och leder till åtgärd. Jag ser som sagt fram mot de förslag som kan komma från den parlamentariska kommitté som nu jobbar.

Jag kan nämna att vi redan förra året i viss mån stramade upp den här frågan genom att utvidga anmälningsplikten när man stöter på fall där barn får illa till att också gälla kriminalvården och de rättspsykiatriska anstalterna, på ett sådant sätt att man kanske också där kan uppmärksamma de här fallen på ett bättre sätt. Vi förtydligade också de lagstiftningar som gäller de personalkategorier som kanske är allra viktigast: lärare, sjuksköterskor, läkare och andra som stöter på barn som blir miss-handlade och utsatta för övergrepp.

Jag ser alltså fram emot att jobba vidare med detta väldigt aktivt.

Kommunernas ekonomi

Anf. 30 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Min fråga är riktad till statsrådet Nuder. Vi kan konstatera att det i dag är kaos i kommuner och landsting. Politikernas uppgift är i dag att fördela underskott. Kommunförbundet och Landstingsförbundet säger att om vi ska kunna behålla nuvarande välfärdsnivå måste vi höja skatten i storleksordningen 1:90 kr, detta i en tid när vi redan under de två senaste åren har höjt skatten mer än vad vi har gjort de senaste 25 åren. Situationen är orimlig. Det är, som jag upplever det, en total konflikt mellan Kommun- och Landstings-Sverige kontra regeringen. Man känner sig överkörd på område efter område genom reformer som inte har varit finansierade.

Min första fråga till statsrådet är: Hur ska regeringen göra för att åter skapa förtroendet mellan kommun- och landstingssidan kontra regeringen?

Min andra fråga är: Hur ser regeringen på finansieringen av framtidens välfärd? Jag tror att vi kan vara överens om att den profil som vi har i dag knappast är långsiktigt hållbar.

Anf. 31 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Tack för de väsentliga frågorna. Kommunsektorn är oerhört viktig med tanke på att vi har valt att organisera välfärden på den kommunala nivån.

Det finns ingen genväg till välfärd. Den förutsätter tillväxt och fler arbetade timmar, och nu duggar det tätt med rapporter om att tillväxten kommer att öka i Sverige. Senast var det OECD och dessutom SCB som prognostiserade att vi i år kommer att ha en tillväxt om 3 %, att jämföra med de 2 % som regeringen trodde så sent som i höstas. Det innebär att den samlade offentliga sektorn stärks med ungefär 20 miljarder kronor ytterligare när tillväxten tar fart. Det är lösningen på problemet.

De bekymmer som kommunerna har gäller innevarande år. Vi försöker överbrygga de problemen inte minst med stora arbetsmarknadspoli-

tiska insatser. Vi tillför kommunerna betydande resurser för 2005 och 2006.

Den långsiktiga finansieringen av välfärden ska vara solidarisk och gemensam och ska bygga på principen om generell välfärd åt alla. Jag hoppas att det finns en bred enighet kring det här i riksdagen.

Anf. 32 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag håller med om mycket i svaret vad gäller tillväxten. Jag förstår däremot inte vårpropositionens inriktning vad gäller friår och liknande när man samtidigt säger att vi behöver ha fler arbetade timmar.

Jag är dessutom frågande inför de signaler som regeringen har sänt ut bland annat i samband med s-kongressen. Statsrådet Hallengren nämnde att det är orimligt att barnfamiljerna ska betala både skatt och barnomsorgsavgift. Den signalen är, som jag ser det, något underlig. Vem ska betala den notan?

Situationen för de förtroendevalda i kommuner och landsting blir i dag ofta att de får spela rollen av busen som ska skära ned i verksamheten och i välfärdssystemet på grund av att en annan har tagit de populära och positiva besluten. Det är, som jag ser det, en fara för våra möjligheter att få fram kommun- och landstingspolitiker i framtiden.

Anf. 33 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Den sistnämnda farhågan kan jag dela med frågeställaren. Det är klart att vi i kommuner och landsting behöver förtroendevalda som brinner för sina uppdrag. Vi hade svåra år på 90-talet, då vi verkligen gick igenom en djup ekonomisk kris och då det handlade om att göra riktigt stora nedskärningar i denna kammare och i kommuner och landsting. Det som vi tvingas göra i dag är ändå en västanfläkt jämfört med detta. Därigenom underminerades möjligheterna för människor att rekryteras till de politiska förtroendeuppdragen. Den oron delar jag alltså.

Men återigen: Det är en och samma produktion som vi ska fördela resurserna ur, och det kan bara ske på ett sätt, nämligen genom att den samlade gemensamma kakan växer så att vi ska undvika de problem som man i dag tvingas hantera i kommuner och landsting. Men det väntar bättre tider runt hörnet. Fler och fler indikationer tyder på det.

Samarbetet mellan socialtjänsten och kriminalvården

Anf. 34 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Morgan Johansson som gäller samarbetet eller kanske snarare bristen på samarbete mellan socialtjänsten och kriminalvården.

I dag sitter ungefär 5 000 människor på våra fängelser runtom i Sverige. Många av dem – tyvärr inte alla – vill bryta med sina gamla liv och leva hederligt och drogfritt.

För de som inte har egna kontakter ska socialtjänsten hjälpa till med boende och annat, vilket också ministern känner väl till. Men många av de fångar och även frivilligorganisationer som jag har pratat med vittnar om att det brister på många håll. Det finns ofta ett totalt ointresse från socialtjänstens sida.

När en intern hör av sig blir svaret ofta: Ring när du har muckat. Men alla vet ju att det är svårt att få tid hos en socialsekreterare samma dag eller samma vecka. Många gånger kan det dröja väldigt lång tid. Men det är första veckan som är kritisk för många som just har muckat från fängelserna.

Därför undrar jag om statsrådet är medveten om att det här är ett stort problem.

Anf. 35 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om det eftersom jag har en bakgrund i justitietskottet. Frågan om vad som händer med de människor som släpps ut från fängelser var alltid i fokus under de diskussioner som vi hade är.

För att man ska kunna börja ett nytt liv efter ett fängelsestraff måste en del saker vara på plats. Det måste finnas en bostad och en sysselsättning av något slag, arbete eller utbildning. Det måste också finnas ett nytt socialt nätverk som kan fänga upp den frigivne. Många frivilligorganisationer gör ofta en väldigt god insats på det området. Det gäller till exempel Kriminellas revansch i samhället.

Under min tid som ansvarig för socialtjänsten har jag, naturligtvis i samarbete med justitieministern som har ansvar för kriminalvården, så gott jag har kunnat försökt att betona denna viktiga del i socialtjänstens arbete. Jag vet också att det pågår ett arbete på Justitiedepartementet just för att förbättra situationen för dem som släpps ut från fängelserna.

Anf. 36 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Tack för svaret. Enligt socialtjänstlagen ska insatserna inriktas på att frigöra och utveckla människors egna resurser. Det gäller även de som sitter på våra fängelser.

Precis som ministern var inne på faller mycket av ansvaret mellan två stolar. Frivilligorganisationerna kan inte bära allt detta. Även jag känner väl till organisationen KRIS, Kriminellas revansch i samhället.

Jag önskar att statsrådet trycker på för att det ska bli ett samarbete mellan Kommunförbundet och Kriminalvårdsstyrelsen. Detta är oerhört viktigt. Det kostar mycket pengar och mycket lidande, många gånger helt i onödan.

Anf. 37 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag delar helt den uppfattningen. Jag vill understryka att det redan sker mycket framför allt inom Justitiedepartementets område. Men vi kan säkert bli betydligt bättre än vad vi har varit.

Detta är viktigt. I grund och botten handlar det om att se till att förhindra återfall i brott, förhindra att människor hamnar i en kronisk brottslighet, vilket vi ju alla drabbas av.

Under de gångna åren har vi gått in med särskilda medel för att komma till rätta med narkotikasituationen på fängelserna och för att göra det lättare för de intagna att få behandling för sitt beroende. För många är det ett narkotikaberoende som är roten till kriminaliteten.

Det förhåller sig på samma sätt när man kommer ut från fängelserna som när det gäller missbrukarvården. Det måste finnas en bostad, arbete

eller utbildning och ett nytt socialt nätverk, helt enkelt nya kamrater, när man väl kommer ut från fängelset.

Lärningsutbildningen i den framtida gymnasieskolan

Anf. 38 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! I dag lämnar riksdagspartierna sina förslag till ny utformning av gymnasieskolan. Vi kristdemokrater har under många år arbetat för en ny, modern lärlingsutbildning. Nu har Socialdemokraterna äntligen gett upp sitt motstånd och vill plötsligt att en lärlingsutbildning införs.

Problemet är att Socialdemokraterna föreslår att den nya lärlingsutbildningen ska finnas inom ramen för de program som redan finns – alltså ingen större förändring. Risken är att det blir en halvmesyr som inte får någon verklig chans att utvecklas.

Min fråga till utbildningsministern är: Varför vill inte Socialdemokraterna att lärlingsutbildningen ska stå på egna ben som ett program med egen hög status?

Anf. 39 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag blir riktigt glad när hör Torsten Lindström börja med att berömma regeringens utbildningspolitik och den gymnasieproposition som vi har lagt fram. I den föreslår vi en ny, modern lärlingsutbildning som är valbar för niondeklassare och som stärker drivkrafterna för kommunerna att utforma en sådan.

Jag kan tänka mig att det kan handla om samverkan med både stora och små företag, men det kan också handla om offentlig sektor som behöver attraktiva gymnasieprogram med lärlingsinriktning för vård- och omsorgsyrkerna.

Det är viktigt att man då får med sig de kunskapskrav som gäller för andra program, för det kommer man att behöva i ett modernt yrkesliv. Och jag tror att det är där som skon klämmer för Kristdemokraterna. Risken är att de vill sänka kunskapsinnehållet i sina lärlingsutbildningar. Jag hoppas att Torsten Lindström har ändrat sig på den punkten. Har du det uppstår det en möjlighet till samarbete.

Anf. 40 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Tack, ministern för det svaret. Runtom i vårt land ropar småföretagen på yrkesutbildad arbetskraft. Därtill borde alla människor i vårt samhälle få möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och slippa att likt tennsoldater stöpas i samma form.

Vi kristdemokrater förespråkar en lärlingsutbildning som står på egna ben, ett eget program med många olika inriktningar som utformas lokalt. Vi vill att eleverna lär sig kärnämnen i skolan och lär sig yrkeskunskap i företagen.

Men varför förespråkar Socialdemokraterna en modell där lärlingsutbildningen inte får stå på egna ben utan i stället ska bli ytterligare ett alternativ inom den befintliga strukturen, ett alternativ som riskerar att falla platt utan de möjligheter att utvecklas som vi kristdemokrater vill ge den?

Om Thomas Östros kan ge ett positivt svar på den kan frågan kan vi få någonting ordentligt gjort för att få en högkvalitativ och modern lärlingsutbildning av i dag.

Prot. 2003/04:115
13 maj

Frågestund

Anf. 41 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag menar att yrkesutbildningarna i gymnasieskolan är de utbildningar som måste utvecklas allra mest. Vi ska stärka kvaliteten, öka attraktionskraften och framför allt öka samverkan med arbetslivet. Det ska ske både i de ämnen som gäller yrkesinriktningen och i kärnämnen. Jag tror att vi skulle vinna mycket på om också kärnämnen, till exempel engelska och matematik, kopplades närmare till den aktuella yrkesinriktningen för att stimulera elevernas intresse och för att eleverna ska se att de behöver dessa ämnen för att bli en god yrkeskvinna eller en god yrkesman på det område som de har valt.

Jag kan tänka mig en rad olika inriktningar på en modern lärlingsutbildning. Det handlar om ett konkret utvecklingsarbete ute i kommunerna. Om Kristdemokraterna ställer upp på att alla elever ska ha med sig kärnämneskunskaper – det är Folkpartiets främsta röda flagg i denna kammare – uppstår det möjligheter till samarbete som jag tycker är mycket intressanta.

Folkbildning som rehabilitering av långtidssjukskrivna

Anf. 42 ANNICA JONSSON (v):

Fru talman! Också jag har en fråga till statsrådet Morgan Johansson.

Som sjuksköterska inom primärvården ser jag dagligen exempel på hur folkhälsan försämras med alltför många som blir långtidssjukskrivna. Långtidssjukskrivning påverkar inte bara den sjuke med socialt utanförskap, passivisering, sänkt självkänsla och stora ekonomiska avbräck. Det medför också stora samhällsekonomiska förluster.

Hur ska vi då lösa problemet med långtidssjukskrivningar och hur ska vi få så många som möjligt att återgå i arbete? En lösning kan finnas i folkbildningens organisationer som är beredda att göra aktiva insatser inom folkhälsoarbetet. De kan göra mycket både förebyggande och rehabiliterande för att minska ohälsotalen.

I budgetpropositionen 2002 sade man bland annat att folkbildningen är ett nationellt ansvar för såväl staten som kommuner och landsting. Tyvärr har landstingens och kommunernas stöd minskat kraftigt, trots att mycket av folkbildningen sker i kommunerna.

Då är min fråga till statsrådet: Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att aktivt stödja folkbildningen, kanske med riktade insatser, för att man ska kunna arbeta med rehabilitering av långtidssjukskrivna?

Anf. 43 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi försöker nu jobba väldigt aktivt för att komma till rätta med den försämrade situationen på sjukskrivningssidan. Vi försöker både kortsiktigt och långsiktigt att förbättra rehabiliteringsinsatser, vilket kanske är det allra viktigaste för att människor ska kunna komma tillbaka igen till jobbet så snabbt som möjligt.

På mitt ansvarsområde har jag också en del långsiktiga hälsofrågor – alkoholfrågan, tobaksfrågan och så vidare – som vi jobbar aktivt med i olika former av folkbildningsinsatser i form av kampanjer av olika slag, exempelvis i frågan om attityder till alkohol.

När det gäller folkbildningssidan i övrigt är jag naturligtvis nyfiken på vad det är mer konkret som Annica Jonsson menar skulle kunna väsentligt förbättra situationen genom att satsa pengar på folkbildning i just det här avseendet. Även om jag är intresserad av att se vidare på frågan, måste jag nog ändå ha en lite mer konkret vägledning till vad hon egentligen är ute efter.

Anf. 44 ANNICA JONSSON (v):

Fru talman! Utbildning och folkbildning gör att man kan känna gemenskap, att man kan känna att man får tillbaka ett egenvärde. Det kan bryta passiviteten och ensamheten vid en långtidssjukskrivning. Vi har i dag problem med försäkringskassa, arbetsgivare och arbetsförmedlingar som har lite svårt att samarbeta. Jag vet många fall där man inte får behålla sin sjukpenning om man börjar studera. Det kanske vore bättre om man kunde få studera med bibehållen sjukpenning som en gest för att visa att man aktivt vill rehabilitera sig och återgå i arbete.

Anf. 45 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker nog att det alltså är lite diffust vad som egentligen avses. Jag förstår att det säkert finns många samarbetsformer som kan vara aktuella, inte minst på landstingsnivå. Jag vet till exempel att man från landstingets sida i Norrbotten har samarbetssamtal för att kunna lyfta fram folkhälsofrågorna i folkbildningen på ett bättre sätt. Det kanske är regionalt och lokalt som man ska jobba i första hand.

Frågan om studerande med sjukpenning har jag faktiskt inte reflekterat över, eftersom jag inte har hand om den delen. Det är nog Hans Karlsson eller kanske utbildningsministern som ansvarar för den frågan.

Svaret på Annica Jonssons frågor sammantaget är att innan jag kan ge mer konkreta svar på frågan om folkbildningens roll för folkhälsan vill jag gärna veta mer konkret vad man kan göra.

Konflikten i Colombia

Anf. 46 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikesminister Laila Freivalds.

I förra veckan besökte jag Colombia. Det är ett land präglad av en långvarig konflikt mellan flera olika parter. Man har två gerillor som har överlevt sig själva och som står för mycket av brotten – attackerna mot civila och narkotikahandeln. Paramilitära styrkor och illegala privata styrkor står också för mycket av attackerna mot civila. Sedan har man regeringen där, som förvisso har rätt att försvara sig mot dessa andra styrkor men som använder på tok för mycket våld och högst tvivelaktiga metoder som drabbar många oskyldiga.

Jag fick en mycket oroväckande signal när jag var där, och det är att alltmer tyder på att president Uribe tror sig kunna besegra dessa andra styrkor militärt. De allra flesta utomstående bedömare säger att detta är

helt omöjligt och skulle vara en katastrof för landet. Det tror jag också. Därför vill jag fråga utrikesministern: Hur kan Sverige och EU bidra till att en upptrappning i den här konflikten inte sker?

Prot. 2003/04:115
13 maj

Frågestund

Anf. 47 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Vi har en pågående dialog med Colombias regering bilateralt, Sverige–Colombia, men också EU–Colombia. Vi försöker bistå och stödja regeringen i deras arbete med att åstadkomma en förhandlingslösning som leder till fred i landet.

Vad vi har efterlyst är att regeringen måste utarbeta en strategisk plan och ha en konkret handlingsplan för hur man ska komma vidare för att kunna få till stånd processen med förhandlingar som leder fram till överenskommelser.

Vi stöder utvecklingsarbetet i Colombia på många olika sätt, bland annat genom att ge stöd till frivilligorganisationer, till exempel kvinnoorganisationer, som kan bidra till fredsprocessen. Ett annat viktigt inslag i vårt samarbete med Colombia är att hävda de mänskliga rättigheterna och säkerställa att den kamp som man bedriver sker i enlighet med humanitetskrav.

Anf. 48 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Huvudanledningen till att jag tar upp den här frågan är att vi i skuggan av den mediala uppmärksamhet som finns kring Mellersta Östern- och Irakkonflikterna inte ska glömma bort övriga världen.

Colombia är ett väldigt stort land med 44 miljoner invånare och som haft en konflikt under nästan 50 år. Förra året mördades 7 000 människor, hälften direkt kopplade till den här konflikten. 3 000 är kidnappade i landet. Och över två miljoner lever som internflyktingar på grund av den här konflikten.

Det är viktigt nu att trycket hålls uppe runtom i världen när det gäller andra delar av världen, trots att medierna åtminstone här i Sverige inte uppmärksammar konflikten i Colombia.

Anf. 49 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag hade besök av Colombias utrikesminister för en tid sedan. Då redovisade han effekten av de åtgärder som man har vidtagit från regeringens sida. Det som slog mig var att man ändå har lyckats att få ned väldigt mycket av kidnappningar, mord, överfall av olika slag, för det är ju en skrämmande statistik som Colombia kan uppvisa sedan många år tillbaka. Men faktum är att under det senaste året har man brutit denna utveckling, och det går åt rätt håll.

Det som vi tycker är viktigast är att det måste finnas en mer genomtänkt strategi för hur man ska komma fram till de förhandlingar som måste leda fram till en överenskommelse med de olika stridande parterna. Här behöver Colombia stöd från Sverige och från Europa.

Frågestund

Anf. 50 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Min fråga går till Morgan Johansson.

I dag har vi fått veta genom medierna att sexutnyttjade barn är i starkt underläge i rätten. Jag hade egentligen tänkt fokusera på det, men det har fokuserats på det tidigare här, så jag väljer att ta upp ett väldigt näraliggande problem.

Misshandlade kvinnor har ofta svårt att lämna förövaren, eftersom de riskerar att barnen far illa och även används som vapen i den fortsatta kontakten med förövaren, nämligen fadern. Ofta fortsätter misshandeln när barnen lämnas och hämtas för umgänge.

Jag undrar hur Morgan Johansson vill arbeta för att misshandlade kvinnor tryggt ska kunna lämna ett sådant destruktivt förhållande.

Anf. 51 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Frågor om just vårdnad, boende och umgänge är justitieministerns frågor, för de rör civilrätten. Men jag kan allmänt säga att jag som i dag har ansvaret för stödet till exempelvis kvinnojourerna känner att där finns en väldigt viktig kraft och resurs att vidareutveckla. Det är också därför som vi från regeringens sida i det närmaste fördubblar stödet till kvinnojourerna under det här året. Vi ger också en utredare i uppdrag att se över möjligheten att göra Rikskvinnocentrum till ett institut för att bättre hantera och utveckla metoder för att bekämpa våld mot kvinnor generellt sett.

Frågan om civilrätten när det gäller vård av barn ber jag att frågeställaren återkommer till justitieministern om, för det är hans ansvarsområde.

Anf. 52 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Det är bra att det blir mer medel till kvinnojourerna. Vi vet ju att de är väldigt otillräckliga och att det är många människor som med väldigt lite resurser gör ett storartat arbete. Ändå är det många kvinnor som inte får hjälp. Och i många kommuner finns det inga kvinnojourer.

Jag undrar hur ministern vill arbeta för att vi ska få ett mer täckande nät av kvinnojourer, så att man kan få hjälp även om man bor i en kommun där det är väldigt långt till närmaste kvinnojour.

Anf. 53 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har uppmärksammat att det skiljer sig väldigt mycket mellan olika kommuner och olika delar av landet där man stöder kvinnojourerna. Det är klart att vi från statens sida kan göra satsningar på nationell nivå. Frågan är hur vi ska se till att nätet byggs ut över landet om man gör olika bedömningar i olika kommuner.

En utredare ser nu över alla de uppdrag som lämnades i samband med att kvinnofridsreformen genomfördes för några år sedan. När resultatet av den utredningen kommer kanske vi kan få en vägledning hur vi ska göra. Jag är inte främmande för att stärka lagstiftningen på området, men det krävs att det finns en finansiering i botten.

Det borde ju vara så att oavsett var i landet jag blir slagen måste det finnas möjlighet till ett skyddat boende. Det borde inte komma an på i vilken del av landet jag finns. Vi jobbar med den inriktningen naturligtvis med fullt beaktande av det kommunala självstyret.

Prot. 2003/04:115

13 maj

Frågestund

Bromerade flamskyddsmedel

Anf. 54 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Jag riktar min fråga till miljöministern.

Vad jag har förstått är kemikaliefrågan prioriterad i regeringen och på Miljödepartementet. Utvecklingen på kemikalieområdet exploderar i nya kemikalier. Många är farliga. Till dem kan vi räkna bromerade flamskyddsmedel som ju är en sorts kemikalie som vi ofta finner på fel plats i samhället.

Hur bedömer miljöministern möjligheten att få stopp på de farliga flamskyddsmedlen?

Anf. 55 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag bedömer att vi har goda möjligheter att få ytterligare förbud mot bromerade flamskyddsmedel. Vi har ju redan inom EU förbud mot några av dem. Vi har just från regeringens sida lämnat ett uppdrag till Kemikalieinspektionen att förbereda ett nationellt förbud för ytterligare ett av dessa flamskyddsmedel.

Ett problem är att vi har en stor grupp flamskyddsmedel. Det är ett 70-tal totalt. Det tar tid att riskbedöma dem. Kemikalieinspektionens uppfattning är att vi inte kan behandla dem i klump, utan måste se på ett ämne i taget.

Min bedömning är att vi gör stora framsteg på det här området. Det är min förhoppning att vi snart ska se ett förbud mot det vi kallar deca-BDE, men också ytterligare bromerade flamskyddsmedel. Det är en högt prioriterad fråga.

Anf. 56 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Vid konkurrensrådet i EU nu den 17 och 18 maj kommer bland annat kemikalieförslaget REACH att behandlas. Vissa medlemsländer ser till att sända sina miljöministrar till det viktiga mötet där kemikaliepolitiken, som är en svenskt högt prioriterad fråga, finns på dagordningen. Vissa länder sänder sina industri- eller näringsministrar. I några fall sänder man statssekreterarna från respektive departement.

Vilken representation kommer Sverige att ha vid behandlingen av detta prioriterade område, alltså REACH-ärendet, i Konkurrenskraftsrådet?

Anf. 57 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Kemikaliefrågorna och den nya lagstiftningen REACH behandlas både i Konkurrenskraftsrådet och i Miljörådet. Sveriges utgångspunkt är att vi representeras av respektive minister.

Jag har just i dag fått kännedom om att näringsminister Leif Pagrotsky inte kommer att ha möjlighet att närvara vid mötet den 17 maj, då REACH-lagstiftningen troligtvis kommer upp.

Jag har ännu inte tagit ställning till på vilket sätt vi ska agera, och om vi i det här sammanhanget i stället ska ha representation från Miljödepartementet. Det återkommer vi till. Detta är alltså en ny uppgift för mig i dag.

Det är mycket viktigt att vi har en hög representation eftersom det här är en högt prioriterad fråga för Sverige och huvudansvaret ligger i Konkurrenskraftsrådet.

Bensinpriset

Anf. 58 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Nuder.

Bensinpriset är nu uppe i 11 kr. En genomsnittsbilist tankar enligt uppgift 1 500 liter per år. Den bensinen betyder en extra skatt till staten på 10 000 kr från den bilisten.

Många bor så till att de inte klarar sig med en bil utan måste ha två bilar för att klara sina sociala köringar, det vill säga till och från arbetet och skjutsning av barn. Även många pensionärer behöver bil. Det gäller framför allt på lands- och glesbygden och det län som jag representerar, nämligen Dalarna som är ett biltätt län. Där finns till och med den kommun som är biltätast. Det slår naturligtvis väldigt hårt för dem som bor i ett sådant område.

Jag vill fråga Per Nuder om det finns några tankar i regeringen på att justera bensinskatten för att därmed också justera bensinpriset.

Anf. 59 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Jag kan intyga att det inte bara är i gles- och landsbygd som det körs mycket bil. Det görs också på många andra håll i landet.

Några sådana planer finns inte. De höga bensinpriserna är en följd av världsprismarknadssituationen. Detta drabbar naturligtvis hushåll som är bilberoende. Men det kanske riktigt stora problemet i sammanhanget är de effekter som de höga oljepriserna har på världsekonomin i sin helhet.

Vi befinner oss just nu i en uppgång i den allmänna konjunkturen. Vi känner en viss oro inför de effekter som de höga oljepriserna kan få på den samlade världsekonomin. Men regeringen har inte några planer på att i det korta perspektivet justera bensinpriserna beroende på den situation som gäller på världsmarknaden.

Anf. 60 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Tack för svaret. Det var inte något bra svar till de bilister som kanske lyssnar på den här debatten. Jag hade hoppats att statsrådet Nuder skulle använda den mening som han använde i ett annat svar: Bättre tider väntar runt hörnet. Jag hade hoppats att det svaret skulle gälla även här.

Jag har tidigare frågat om detta och av finansministern fått svaret att det här är ett styrmedel för miljöpolitiken. Man kanske kan dra slutsatsen att det trots allt blir gles- och landsbygden som drabbas av detta styrmedel.

Jag bor i Stockholm och jag bor i Falun. I Stockholm klarar jag mig med tunnelbana och bra förbindelser i övrigt, men när jag kommer hem är jag tvingad att ha bil för att kunna ta mig någonstans. Jag tror i alla fall att det här är ett större gles- och landsbygdsproblem.

Kan man tolka svaret som att vi ska ta den största smällen i gles- och landsbygden?

Anf. 61 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Vi ska vara försiktiga med att använda skatteinstrumentet för att parera svängningar på en volatil – som det heter på fikonspråk – marknad där priser går upp och ned. Det är inte alltför länge sedan som bensinpriset var mycket lågt. Regeringen vidtog ingen kompensatorisk åtgärd då genom att höja skatten. Vi ska nog, precis som frågeställaren sade, avvakta de bättre tider som väntar runt hörnet.

Frågestund

Anf. 62 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern.

Vi har i dag runt om i landet ungefär 20 000 studenter på högskola som läser i kommunala lärcentrum. Det är väldigt bra. Många av dem skulle inte kunna läsa på högskola över huvud taget om inte lärcentrum fanns, eftersom de är bundna av familj och annat.

Ett problem är att det kostar mycket för de berörda kommunerna. Vi har haft den här frågan uppe många gånger, bland annat i den regionalpolitiska utredningen för att få någon sorts hjälp på vägen, men det har inte gått.

Jag vill fråga: Har utbildningsministern för avsikt att försöka hjälpa till och se till att det blir en statlig finansiering för de merkostnader som berörda kommuner har?

Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Lärcentrum i kommuner som inte har högskola har varit ett väldigt fint exempel på hur man kan sprida högre utbildning. Vi kan i många av våra län se att människor som annars inte hade valt att läsa till exempel till lärare eller sjuksköterska kan göra det med hjälp av lärcentrum.

Många av dessa lärcentrum är uppbyggda med stöd från staten. Vi har haft ett särskilt anslag för investeringskostnader för att bygga lärcentrum. Dessutom har vi haft en samverkansdelegation som särskilt har stöttat den typen av verksamhet.

Det bör finnas ett trepartsförhållande mellan kommunen, högskolan och universitet och staten som från tid till annan stöttar varandra för att se till att utvecklingen fortsätter.

Det är också ett viktigt steg i att bekämpa social snedrekrytering. Det visar sig att här kommer grupper som i annat fall inte hade kommit vidare till högskolan.

Anf. 64 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill komplettera med den åsikt jag har, nämligen att här borde staten gå in med större delfinansiering. Det är bra att man har varit med och hjälpt till att bygga upp, men det kostar de facto mer pengar att bedriva utbildningen ute i kommunerna. Det är ofta fattiga kommuner, som Lycksele som jag kommer ifrån. Vi behöver pengarna till äldreomsorg och skola, men vi vill också vara med och hjälpa våra invånare att få en högre utbildning.

Jag tycker att det är en viktig regionalpolitisk fråga att staten hjälper till att ta de här merkostnaderna.

Anf. 65 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Visst är det en viktig fråga för staten. I själva verket är det staten som helt och hållet finansierar utbildningen och dessutom har varit med och stöttat utvecklingen av lärcentrum.

Det är klart att det också är en viktig fråga för kommunerna att vara med och satsa på utvecklingen genom att erbjuda kommuninvånarna

lokaler och stöd i deras utbildning. Ofta handlar det om att samlokalisera den kommunala vuxenutbildningen med viss arbetsmarknadsutbildning och med en del högskoleutbildning. Det är alltså naturligt att kommunen är med och finansierar.

Jag har noterat att Folkpartiet i sin budget inte har något anslag för att finansiera lärcentrum och också varit emot de satsningar som handlat om Samverkansdelegationens arbete i kampen mot social snedrekrytering. Men jag välkomnar verkligen att Yvonne Ångström är engagerad i frågan. Då finns det skäl att fortsätta resonera.

Prot. 2003/04:115

13 maj

Frågestund

Utlokalisering av statliga verk

Anf. 66 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Nuder.

Vi står snart inför det faktum att vi ska skära ned på verksamheter inom försvaret. Fortfarande finns i färskt minne vad som hände för fyra år sedan när vi drabbades av nedskärningarna. Då lovade regeringen att tillföra nya jobb till de drabbade orterna. En av dessa orter var Sollefteå, som lovades 300 statliga och 300 privata jobb. Det löftet är till viss del förverkligat, men fortfarande saknas ungefär en tredjedel av de statliga jobben.

I samband med detta lovade regeringen också att i större utsträckning placera ut statliga verk utanför Stockholm, men inte heller det lever man riktigt upp till. Som exempel kan nämnas att det ska startas en ny enhet inom Myndigheten för skolutveckling den 1 september i år. Enheten ska arbeta med utbildningsinspektion, sysselsätta omkring 20 personer och placeras i Stockholm.

Vad avser Pär Nuder att vidta för åtgärder för att leva upp till regeringens löfte dels om ersättningsjobben, dels om utlokaliseringen av statliga verk?

Anf. 67 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Det är riktigt att det återstår ett antal jobb vad gäller Sollefteå inom det åtagande som regeringen gjorde senast det begav sig. Men det är kanske också det enda exemplet där ett åtagande kvarstår. När man med facit i hand ser på den försvarsomläggning som gjordes för ett antal år sedan kan man se att regering och riksdag varit framgångsrika i sitt gemensamma arbete att kompensera dessa orter med olika typer av verksamheter.

Vi ska ha klart för oss att statliga jobb är *en* sådan kompensatorisk åtgärd, men i grund och botten handlar det om att få dessa bygder att växa av egen kraft – inte primärt genom utlokalisering från Stockholm. Det var en politik som var nödvändig framför allt på 70-talet, då en stor del av den offentliga verksamheten var koncentrerad till Stockholm. Det finns fortfarande skäl att till vissa regioner utlokalisera statlig verksamhet, men i grund och botten är det inom den privata sysselsättningen som de nya jobben måste komma. Det är nämligen därifrån vi hämtar den tillväxt vi behöver för att långsiktigt kunna finansiera välfärden.

Anf. 68 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är riktigt att de privata jobben är oerhört viktiga, men utlokaliseringen av statliga jobb ger positiva signaler och visar därmed att man tror på regionen. Detta har viss betydelse även för de privata jobben.

Det här har lett till att det blivit färre arbetstillfällen, vilket i sin tur lett till mindre skatteintäkter. Samtidigt ökar kostnaderna för äldreomsorgen utan att kommunen kompenseras för det. Dessutom brandskattade regeringen kommunerna i vårpropositionen genom att under innevarande år minska statsbidragen med 2,6 miljarder med motiveringen att kommunerna fått större skatteintäkter än beräknat från pensionerna.

För Sollefteås del innebär det att kommunen förlorar över 4 miljoner. Det är mycket pengar för en liten kommun. Pär Nuder förstår säkert att det innebär stora problem, och därför undrar jag: Hur ska sollefteborna, och invånare i liknande kommuner, våga tro på ljusare tider när det gäller ekonomin?

Anf. 69 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Fru talman! Sollefteås problem är desamma som finns runtom i hela Sverige. Aktiviteten i ekonomin är för låg, även om vi har betydligt högre aktivitet i den svenska ekonomin jämfört med Europas övriga ekonomier. Trots att vi befinner oss långt framme har vi ändå skäl att inte vara nöjda. Därför är det glädjande att se att det nu väntar bättre tider. Fler och fler institut och prognosmakare indikerar – på goda grunder – att tillväxten kommer att ta fart.

Detta kommer att ske dels till följd av den internationella konjunkturen, dels naturligtvis till följd av att vi i motsats till många andra länder i Europa – i motsats till de flesta andra länder skulle jag vilja säga – har gjort hemläxan. Vi har stabila ekonomiska fundament, låg inflation, inga underskott och låga räntor. Vi kan ta emot högkonjunkturen bättre än de flesta andra EU-länder. Detta är grunden för att kunna stärka kommunernas ekonomi och därmed de välfärdsåtaganden som kommunerna har – i Sollefteå liksom i övriga Sverige.

Försäljning av kunskap till Förenade Arabemiraten

Anf. 70 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Min fråga går till utbildningsminister Thomas Östros.

Jag hade förmånen att nyligen besöka Förenade Arabemiraten och där träffa makthavare. Man efterfrågade utbildning och kunskap bland annat från Sverige. I Förenade Arabemiraten finns mycket av den olja och de ekonomiska resurser som vi i vårt land skulle behöva lite mer av, men de saknar ett utvecklat utbildningssystem. Till exempel saknas lärarutbildning helt och hållet.

Min fråga till utbildningsministern är: Är utbildningsministern beredd att sälja kunskap och utbildning till Förenade Arabemiraten? Det skulle vara väldigt bra för vår ekonomi.

Anf. 71 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är klart att vi ska kunna erbjuda utbildning till länder som har behov av en bra högre utbildning. Det är något som vi verkligen kan erbjuda. Redan i dag har svenska högskolor och universitet möjlighet att sälja utbildning till utländska stater, företag, regioner i form av uppdragsutbildning. Om det då finns en sådan möjlighet att sälja, som den Yvonne Andersson talar om, bör svenska universitet och högskolor vara med där.

Vi har en internationellt sett mycket attraktiv högre utbildning, och den kommer att bli än starkare framöver när vi reformerar och inför masterexamen, som oftast är den intressantaste examen i ett internationellt perspektiv. Det är därför välkommet att Yvonne Andersson har upptäckt en möjlighet för högskolor att sälja utbildning.

Anf. 72 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Det låter riktigt lovande. Det man också betonade när jag besökte *government* i Abu Dhabi var att man saknade kontakter med Sverige. Man ville gärna ha kontakt med ett EU-land – inte bara med vissa andra delar av världen.

Därför är min fråga: Hur kan jag som enkel riksdagsledamot vidarefördmedla en sådan kontakt? Man efterfrågar både besök hos oss i Sverige och besök av oss där nere för att skapa kontakter. De upplever i dag en akut brist på bredare utbildning bland folket.

Anf. 73 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tycker att Yvonne Andersson med sina kontakter ska beskriva svenska universitet och högskolor och förmedla en sådan kontakt. Det är mycket bra att det görs. Dessutom har Svenska institutet ett särskilt uppdrag från regeringen att marknadsföra svensk utbildningskvalitet ute i världen. Det är också en ingång som innebär att man kan komma i kontakt med respektive universitet. På det sättet tror jag att vi kommer att kunna få en bra diskussion om vad vi kan erbjuda. Lycka till!

Utbildningsmöjligheter för äldre

Anf. 74 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Thomas Östros som gäller möjligheterna för äldre personer att utbilda sig.

Vi har i Sverige ett mycket bra studiemedelssystem, ett av de bästa i världen. Trots det minskar möjligheterna att kunna försörja sig under utbildningen drastiskt, framför allt vid högskole- och universitetsstudier, när man kommit upp i 40–45-årsåldern.

Min fråga till Thomas Östros är: Ser Östros behov av ytterligare åtgärder för att öka möjligheterna för äldre att studera?

Anf. 75 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! När vi för ett par år sedan genomförde en stor studiemedelsreform höjde vi åldersgränsen för studiemedel från 45 till 50 år samtidigt som vi också höjde bidragsdelen. Men jag delar Catherine Perssons uppfattning att det är många som i dag har behov av att, och skulle vilja,

studera vidare men som då stöter på taket för den ålder då man kan ta studiemedel.

Det är en kostsam reform att höja taket, men vi för diskussionen. När vi framöver får ekonomiskt utrymme är detta en fråga som bör tas upp till diskussion när det gäller prioriteringarna.

Anf. 76 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att på senare tid har sättet, attityden, till äldre på arbetsmarknaden kärvat, trots att vi försöker arbeta i en annan riktning. Vi vet att man förhandlar bort äldre människor på turordningslistorna, man köper ut äldre personer, vilket innebär att de som har de sämsta möjligheterna att tillgodogöra sig våra olika utbildningssystem och finansieringsmöjligheter slängs ut i en arbetslöshet på ett sätt som inte drabbar de yngre. Vid arbetsbrist är det ibland rena vilda västern på arbetsmarknaden, vilket i högre utsträckning drabbar de äldre.

Ser statsrådet att de förändrade förutsättningarna har inneburit att vi behöver agera mer kraftfullt för äldres möjlighet att studera?

Anf. 77 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Catherine Perssons fråga visar också något annat som är oroväckande i vårt samhälle. Det är att man inte värderar erfarenhet, lång arbetslivserfarenhet och långt upparbetande av kompetens tillräckligt mycket.

Vi har inte som samhälle råd att pensionera bort någon som kan göra en arbetsinsats fram till pensionsdagen. Det är ett tänkande som måste spridas runtomkring i vårt samhälle. Det gäller särskilt med tanke på den åldrande befolkning som vi har framför oss.

Där spelar utbildningen en viktig roll. Det gäller den utbildning man själv kan besluta över genom att man tar studiemedel och studerar. Det är angeläget att driva den frågan vidare. Det gäller också arbetsgivarens ansvar att erbjuda kompetensutveckling under arbetslivets gång så att man inte slås ut från arbetsmarknaden på grund av att kompetensen blir föråldrad eller att man inte får ta del av ny teknik.

Det är ett delat ansvar. Det kommer att vara en viktig fråga de kommande åren för att se till att människor finns kvar i arbetslivet ända fram till pensionen.

Ockupationen av Irak

Anf. 78 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Fru talman! Vi har alla sett bilderna från Iraks fångelser som vittnar om våld, förnedring, sexuella övergrepp och tortyr. Fler och värre bilder lär komma ut. Detta är ett av krigets hemska ansikten. Det är det krig som USA:s president önskade sig.

Jag vill fråga utrikesminister Laila Freivalds vad regeringen gör för att ockupationen av Irak ska upphöra så att FN kan ta sitt fulla ansvar.

Anf. 79 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är upprörande bilder vi har sett. Vi får säkert anledning att diskutera vad vi accepterar för metoder i samband med att det tas

krigsfångar. Det är en debatt som hela det internationella samfundet måste ägna uppmärksamhet. Det är inte första gången vi har fått information av det här slaget. Det har förekommit tidigare. Det har prövats mot de regler vi har i den internationella rätten. Europadomstolen har till exempel fördömt det. Det är en fråga vi inte får släppa, utan vi måste återkomma till den.

När det sedan gäller ockupationen av Irak är det USA:s och de allierades bestämda uppfattning att man i någon form ska överlämna suveräniteten till irakierna själva den 30 juni. Det stöder Sverige och EU. Men det är FN självt som måste besluta på vilket sätt FN kan medverka i samband med överlämnandet.

Anf. 80 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s):

Fru talman! Amnesty och Internationella Röda Korset har rapporterat till amerikanska och brittiska regeringarna om missförhållandena utan att övergreppen stoppats. Jag är särskilt bekymrad över Storbritanniens agerande i den här frågan, eftersom det är ett EU-land. Hur ser Sverige och övriga EU-medlemsstater på detta?

Anf. 81 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag tror att vi alla är överens om att vi inte accepterar tortyr av fångar och grym behandling av något slag. Omänsklig och förnedrande behandling är förbjuden enligt den internationella rätten. Det vi måste diskutera är vad som har hänt i de konkreta fallen och om man har överträtt de internationella reglerna.

Jag utgår ifrån att England kommer att göra precis som USA redan har startat med och tillsätta utredningar för att ta reda på vad som exakt har skett och vidta de åtgärder som man måste göra för att förhindra att det fortsätter. Man ska sedan naturligtvis beivra det i förhållande till dem som är ansvariga.

När jag säger ansvariga handlar det inte enbart om dem som har varit direkt involverade i gärningarna utan också dem som har en högre ställning och ansvarar för vad underlydande gör. Jag är övertygad om att frågan också kommer att behandlas och diskuteras på måndag när Europas utrikesministrar möts.

Flyget i fjällvärlden

Anf. 82 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern. Naturvårdsverket och Luftfartsverket har på uppdrag av regeringen föreslagit ett utökat flygförbud i vår fjällvärld. Innan frågestunden överlämnade jag en budkavle till miljöministern från näringen i dessa trakter.

Det handlar om fjällflyget, turism- och servicenäringen. De beräknar själva att det förslag som nu ligger på regeringens bord skulle innebära en omsättningsminskning med ungefär 300 miljoner kronor per år och också 500 förlorade arbetstillfällen.

Jag skulle vilja fråga miljöministern: Kommer regeringen att framhärda med förslaget trots att det riskerar att slå ut stora delar av näringslivet i vår fjällvärld?

Anf. 83 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt oss först få fakta rätt. Vi kan inte framhärda i ett förslag som inte är något förslag från regeringen. Det är två myndigheter som helt på eget initiativ har lämnat förslaget till regeringen. Jag tycker att det är bra. Man tar upp en väldigt viktig fråga, nämligen hur vi ska klara målet att ha bullerfria områden i vår fjällvärld.

Det är inte heller så att myndigheterna föreslår ett flygförbud i fjällen. Vad man föreslår är utökade möjligheter att reglera. Regeringen ska få möjlighet att styra hur mycket man får flyga inom ytterligare områden i fjällen. Det är detta det rör sig om.

Skrivelsen från myndigheterna är ute på remiss just nu. Vi ska ta del av remissvaren. Vi kommer att återkomma i den miljömålsproposition som läggs fram nästa år. Då ska vi på ett klokt sätt väga intressen mot varandra.

Det är självklart att vi behöver flyg i fjällen. Turistnäringen behöver utnyttja flyg. Men det är också så att vi ska värna om tystnaden i våra fjälltrakter. Vi ska på ett bra sätt balansera de motstridiga intressena i det beslut som kommer.

Anf. 84 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Fru talman! Ett problem i sammanhangen är att det inte har kartlagts om bullret av flygtrafiken som vi diskuterar i sig är ett problem i fjällvärlden. Det är ganska anmärkningsvärt med tanke på hur drastiska de åtgärder som föreslås är.

Visserligen finns redan i dag begränsningar i flygtrafiken i fjällvärlden. Men med de förslag som Naturvårdsverket och Luftfartsverket har lagt fram kommer exempelvis flygtrafiken i mina hemtrakter i det närmaste att helt upphöra.

Jag skulle vilja höra om det finns någon tanke hos regeringen att utreda om det föreligger bullerproblem i vår fjällvärld på grund av flygningarna som finns i dagsläget.

Anf. 85 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag tror säkert att vi kan göra fler utredningar av bullernivåerna i fjällen och noggrannare kartläggningar. Men att det finns problem med buller i de fjällmiljöer som de flesta vill uppleva som tysta, därom råder nog inget tvivel.

Vi hade en mycket stor enighet när riksdagen för några år sedan antog miljömålen under Storslagen fjällmiljö. Det handlar om en målsättning att skapa större områden som bullerfria. Då menar vi att det ska vara väldigt lite buller i områdena. Det ska vara så få bullerhändelser som möjligt, som man brukar uttrycka det på det här språket.

Det är nog inget tvivel om att det är ett problem. Vi vet också att antalet fordon i fjällen har ökat från ungefär 60 000 till 80 000 under de senare åren. Det finns problem med buller som upplevs av dem som besöker fjällen.

Vi kan kartlägga dem bättre. Vi ska se över möjligheterna. Också Miljömålsrådet har pekat på behovet av att bättre kartlägga hur bullerförhållandena i fjällen är. Men vi har en enig riksdag som har pekat ut att det är en målsättning som vi ska uppnå.

De förslag som ligger är att ge oss redskap att göra det. De säger inte alls att det ska vara förbud för allt fjällflyg. Det vill jag upprepa än en gång.

Stöd till demokratiörelser i Mellanöstern

Anf. 86 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till utrikesminister Laila Freivalds.

I går fick vi i riksdagen restexemplar av boken *Sveriges Riksdag*. På försättsbladet i boken står det: Demokratin är värd att försvara – varje dag! Jag vill tillägga: överallt. Det gäller i synnerhet i Mellanöstern, där det råder ett omfattande demokratiunderskott.

Sedan februari har Måndagsrörelsen återuppväckts på Norrmalmstorg, nu med fokus på demokrati och frihet i Mellanöstern.

Min fråga är: Vad gör regeringen för att stödja de reformförespråkare i Saudiarabien, Syrien, Libanon och Egypten som verkar mot de diktatoriska regimerna och mot islamisterna men för demokrati, mänskliga rättigheter och frihet för sina egna befolkningar?

Anf. 87 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är en bra fråga. Demokrati finns inte överallt i vår värld. Det finns ett stort demokratiunderskott på många håll. Sverige har under mycket lång tid varit engagerat just i att stödja de krafter som ändå finns på många håll i världen och som vill ha demokrati. Det är rörelser av olika slag och enskilda organisationer. Det gäller också att samarbeta direkt med dem som har makten och som visar en viss vilja till en dialog och en förståelse och att även stödja dem i deras arbete.

När det gäller Mellanöstern har EU ett utvecklat samarbete med de närliggande länderna runt Medelhavet och även längre bort inom ramen för det som kallas Barcelonaprocessen. Det gäller även våra grannländer och de projekten. Detta syftar i stor utsträckning till att utveckla samarbetet mellan Europa och Mellanöstern, både i ekonomiskt och i socialt avseende. Naturligtvis är en grundförutsättning att det ska leda i demokratisk riktning och ske med respekt för mänskliga rättigheter.

Det är en central fråga för hela EU att använda alla de instrument som står till EU:s förfogande – ekonomiska, politiska och sociala – i en dialog med den här världen för att påverka i demokratisk riktning.

Anf. 88 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det fick bli det sista svaret i denna veckas frågestund.

Jag tackar deltagande statsråd och deltagande ledamöter. Frågestunden är avslutad.

Anf. 89 LARS LILJA (s):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Propositionen *Arbetstagarinflytande i europabolag* tillstyrks av ett enigt utskott. I betänkandet behandlas ett antal motioner om arbetsrättsliga frågor. Det har resulterat i 25 reservationer. Jag tänker uppehålla mig vid en del av de frågor som utskottet behandlar.

Den första reservationen är en borgerlig reservation som handlar om en förändrad arbetsrätt. Det talas om en moderniserad arbetsrätt och om en flexibel arbetsrätt. Det är ganska vackra ord, men frågan är vad som egentligen döljer sig bakom dem. Frågan är också vem det är som ska vara flexibel. Är det arbetstagaren som ska vara flexibel genom att variera sin arbetstid per dag, per månad eller per vecka? Ska han vara beredd att omedelbart gå hem när det inte finns något jobb längre?

Finns det några borgerliga idéer som man kan anse stärker arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden och stärker arbetstagarens ställning gentemot arbetsgivaren? Personligen tvivlar jag på det. Jag tror att det handlar mest om försämringar för arbetstagaren.

I reservationen säger man att arbetsrätten i för hög grad skyddar dem som redan har ett arbete. Jag tycker inte att det är så konstigt. Själva idén med arbetsrättslagstiftningen är ju att reglera förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det är dessutom en social skyddslagstiftning till förmån för den svagare parten i ett anställningsförhållande.

Det har sagts tidigare i dag att vi socialdemokrater inte vill förändra arbetsrätten. Som ni snart kommer att se har vi ett förslag på en förändring i arbetsrätten.

Vi har inte något emot några generella förändringar – bara de kan upplevas som rättvisa och om spelreglerna är tydliga. I ett fall – och nu sätter jag på grammfonen, Erik Ullenhag – är de varken rättvisa eller tydliga. Det gäller tvåpersonersundantaget i LAS, som de borgerliga partierna tillsammans med Miljöpartiet drev igenom från den 1 januari 2001. Vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och de fackliga organisationerna varnade för att detta skulle kunna leda till godtycke och orättvisor. Vi hävdar att det sannolikt är de svaga som drabbas främst.

När man tittar på det här ser man att vi verkar ha olika källor. Mina källor säger klart och tydligt att de som drabbas av tvåpersonersundantaget främst är äldre arbetskraft och även yngre kvinnor med barn. I snitt förlorar minst en person om dagen sitt jobb genom undantagslagstiftningen. I nästan hälften av fallen där de fackliga organisationerna i någon mening har kunnat delta i förhandlingarna påstår man att uppsägningarna är oacceptabla eller upprörande.

Oacceptabelt och upprörande – det tycker jag att det är när man inte kan få sin uppsägning rättsligt prövad. I fjol vid ungefär samma tidpunkt som i dag citerade jag flerpartimotionen från de borgerliga partierna och Miljöpartiet. Jag ska göra det igen:

”För att undantagsregeln ska få praktisk betydelse jämfört med nuvarande regler ska en rättslig prövning inte kunna komma i fråga vare sig i fråga om arbetsgivarens urval enligt undantagsregeln eller när arbetsgi-

varen använt sig av rätten att behålla arbetstagare som bedöms vara av särskild betydelse.” Så mycket för partier som i andra sammanhang värnar lag och ordning och rättssäkerhet!

Fru talman! Företrädare för samtliga partier utom Moderaterna har motioner om ett förstärkt skydd för föräldralediga. Mycket talar för att föräldralediga och gravida missgynnas på arbetsmarknaden. Utskottet instämmer i de motioner där det krävs ett förstärkt skydd för de föräldralediga. ALI-utredningen En hållfast arbetsrätt för ett föränderligt arbetsliv fick tilläggsdirektiv att titta på just det problemen. Utredningen kom med ett antal förslag, och de bereds nu i Regeringskansliet. Vi förväntar oss en proposition under det här året.

I några andra motioner tas problemen med yttrandefrihet för privatanställda upp. De frågorna har behandlats i en promemoria för några år sedan som heter just *Yttrandefrihet för privatanställda*. Den har varit ute på remissbehandling. Många av remissinstanserna var i och för sig positiva till en förstärkt yttrandefrihet, men förslagen fick också både saklig och lagteknisk kritik.

Utskottet skulle välkomna en förstärkt yttrandefrihet för privatanställda, särskilt för arbetstagare som har arbetat i offentlig verksamhet som sedan överförs till privat regi med offentlig finansiering. Utskottet förutsätter därför att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med en lagstiftning på det här området.

Ett antal motioner behandlar lagstiftning om rätt till ledighet för många i sig angelägna syften. Utskottet konstaterar att möjligheterna för en anställd att vara ledig i dagsläget är tämligen omfattande. Det förekommer en viss kritik mot att det finns alldeles för många orsaker att vara ledig.

I motion A351 diskuteras möjligheten att ta tjänstledigt för att rehabiliteras till och prova på ett nytt arbete. Den är en mycket angelägen fråga. Numera finns det möjlighet att få anställningsstöd för att anställa långtidssjukskrivna. Men för att man ska få tjänstledigt för att prova på ett sådant jobb krävs det en överenskommelse med arbetsgivaren i varje enskilt fall. Den här rättigheten är inte lagreglerad.

Med tanke på de hälsoproblem som vi har i dagens arbetsliv anser utskottet att regeringen kanske ändå borde överväga frågan om rätt till tjänstledighet för att kunna prova på ett nytt arbete.

Fru talman! Som jag tidigare har sagt yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande i dess helhet.

Anf. 90 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Lars Lilja sade att han snart skulle köra i gång grammofoonskivan och bland annat berätta att de borgerliga partierna ständigt vill försämra arbetsrätten. I just den här grammofoonskivan var det ett litet hack. Någon minut senare säger Lars Lilja att samtliga partier utom Moderaterna, det vill säga Folkpartiet, vill stärka skyddet för gravida och föräldralediga. Problemet är att det inte sker något från regeringens sida i den frågan.

Jag har tre frågor till Lars Lilja. I mitt anförande beskrev jag hur arbetslösheten stiger, att vi befinner oss i en situation där en miljon människor inte hade ett jobb gå till i morse och att det råder total passivitet på andra sidan bron. Varenda utlovad proposition blir försenad och förhalad,

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

och vi vet inte när de kommer. Vad är förklaringen till att arbetsmarknadsutskottet i princip gick på sommarlov i dag på grund av att inga förslag kommer från arbetslivsministern?

Den andra frågan jag har till Lars Lilja handlar om att jag tror att det finns ett bekymmer med att arbetsrätten, som den ser ut i dag, framför allt skadar de svagaste på arbetsmarknaden. I varje lågkonjunktur ser vi att det framför allt är invandrare som slås ut. Vi vill göra en översyn av arbetsrätten för att stärka invandrarnas situation på arbetsmarknaden. Tror Lars Lilja att det över huvud taget finns några bekymmer med den strukturella diskrimineringen, på grund av hur regelverken ser ut, som drabbar invandrare som har svårare att komma in på arbetsmarknaden?

Den tredje frågan rör det här tvåpersonsundantaget. Det måste ha varit en tunga som slant hos Lars Lilja. Du sade att en person om dagen förlorar jobbet på grund av tvåpersonsundantaget. Vi är ett antal som tror att det underlättar för företagare och gör att en del jobb finns kvar som annars hade försvunnit därför att företagaren inte hade kunnat behålla nyckelpersoner. Det är mycket tyckande och mycket känsla i detta. Ni sitter på utredningsmakten. Har ni där borta i Regeringskansliet tagit något initiativ för att utreda om alla de här hemska händelserna som ni hävdar har hänt faktiskt har hänt?

Anf. 91 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Det var många frågor på en gång. Jag ska försöka att ta dem i ordning. Det är sant att arbetslösheten stiger. Vi kan dock glädja oss åt att den inte stiger lika mycket i Sverige som i övriga Europa.

Erik Ullenhag efterlyser en proposition från regeringen, men man behöver inte alltid lägga fram en proposition för att göra något åt arbetsmarknadspolitiken. Före jul beslutades till exempel om 15 000 nya platser inom arbetsmarknadspolitiken. Vi har beslutat om ROT-avdrag och en del nya pengar till kommunerna för att de ska kunna behålla sina anställda. Det händer saker även om det inte kommer någon proposition.

Vi har faktiskt tillsatt en utredning när det gäller arbetsrätten. Den har jobbat och kommit med en del förslag som nu också bereds i Regeringskansliet. Sannolikt kommer det en proposition under hösten.

Jag vet att Erik Ullenhag upprörs över att det händer för lite. Jag kan ibland själv också önska att det hade gått fortare. Det kan jag mycket väl tillstå. Men nu är vi i den situation vi är. Jag är tämligen övertygad om att det finns kraftiga nedskärningar av anslagen till bland annat Regeringskansliet i Erik Ullenhags budgetalternativ. Det finns en viss konsekvens där. Man tror säkert att man skulle kunna göra betydligt snabbare och mer jobb med mindre pengar där, precis som de arbetslösa, enligt Folkpartiet, säkert kommer att få fler jobb om man sänker ersättningen från a-kassan.

Anf. 92 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har suttit vid makten sedan 1994. I nästan varje arbetsmarknadspolitisk debatt säger man att det inte händer något och att det blir försenat. Nu är det tre nya propositioner som inte kommer förrän i höst, om de kommer. Vi vet att människor får illa och att hundratusentals människor inte känner sig behövda och inte har ett jobb att gå till. Då är det rätt upprörande att arbetsmarknadsutskottet,

som borde vara riksdagens kanske viktigaste utskott i det här läget, inte har några sammanträden att gå till därför att regeringen är fullständigt passiv. Nu är inte arbetslivsministern här i dag för att försvara sin politik. Förhoppningsvis förbereder han någon av alla de propositioner som ständigt blir försenade.

Det finns en uppgivenhet från socialdemokratis sida. Man satte upp målet om en arbetslöshet på 4 %. Man satte upp målet om en sysselsättningsgrad på 80 %. Man misslyckas med att nå båda målen. Nu konstaterar Lars Lilja lite lakoniskt att arbetslösheten stiger i Sverige, men den stiger i alla fall lite mindre fort än vad den gör i andra länder. Detta är inget svar till den ensamstående tvåbarnsmamman som i morse inte hade ett jobb att gå till. Det är inget svar till de människor som lever i Rosengård där majoriteten inte har ett jobb att gå till och där barn växer upp utan föräldrar som har ett arbete. Det känns som om socialdemokratin i dag är oerhört regeringstrött eftersom man inte ens klarar att vara aktiv på arbetsmarknadspolitikens område.

Sedan upprepar jag min fråga till Lars Lilja. Det är mycket tyckande om att det här tvåpersonsundantaget för att underlätta och förenkla för mindre företag skulle ha lett till så oerhört stora problem. Om det nu är så, varför har ni inte tillsatt en utredning och tittat på det? Då hade ni kunnat säga till oss i riksdagen att vi hade fel och att det blev stora problem. Nu är er kraftfulla slutsats att tecken tyder på att tillämpningen av regeln har medfört problem. Det är väl inget problem? Ni har hela utredningsapparaten där borta på andra sidan bron. Sätt den i arbete och visa att ni har rätt! Ni har väldigt lite på fötterna i den frågan.

Anf. 93 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Ibland blir jag lite förvirrad när det handlar om utredningar. I ena sekunden anklagas vi för att utreda för mycket och för att vi försöker ta reda på fakta alldeles för lång tid. Vi försöker kanske vara lite noggranna när vi lägger fram propositionerna. I nästa ögonblick kommer kraven på att vi ska göra nya utredningar. Jag vet inte riktigt vart ni vill komma.

Det finns ett problem när det gäller att kontrollera vilka konsekvenser det här tvåpersonsundantaget får. Det är att arbetsgivaren inte vid något tillfälle behöver ange några skäl.

Jag kan hålla med om att vi kanske i vissa fall borde vara lite mer aktiva i arbetsmarknadspolitiken. Däremot är vi absolut inte lika aktiva som Folkpartiet. Vi har inte alls lika radikala förslag som att minska anslagen till arbetsmarknadspolitiken med 9 miljarder, sänka ersättningen från a-kassan till 70 % och höja kostnaden för a-kassan. Så radikala är vi inte, och det är jag glad för.

Anf. 94 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Arbetslösheten stiger i vårt samhälle, och den stiger i arbetsmarknadsutskottet också. Det har den gjort under lång tid. Det är tyvärr inte enbart den här mandatperioden som vi har haft lite att göra. Så har det varit i flera års tid. Det är ganska tragiskt att det händer så lite. Många aviserade propositioner har inte kommit eller blivit ruskigt försenade, som Erik Ullenhag var inne på.

Lars Lilja säger att de borgerliga partierna inte har några idéer om att stärka arbetstagarnas situation. Jo, ett konkret krav som vi har är exempelvis att få ett förbättrat skydd för gravida och föräldralediga. Där finns det konkreta utredningsförslag. Det skulle komma ett förslag i januari. Sedan blev det maj. Nu finns det i bästa fall en lagrådsremiss före sommaren, men kanske blir det under hösten. "Under året" var det senaste beskedet från Lars Liljas sida. Det brukar så småningom heta "under mandatperioden". Sedan blir det "nästa mandatperiod".

Frågan är alltså varför ingenting händer. Jag instämmer gärna i den frågan och tycker att de svar vi får inte är tillräckliga.

Lars Lilja undrar vad som ligger bakom detta med en flexibel och förändrad arbetsrätt. Problemet är ju att nuvarande arbetsrätt formulerades under 1970-talet då vi hade det medelstora industriföretaget som förebild. Men sedan dess har oerhört mycket hänt på arbetsmarknaden. I dag har vi en helt annan situation. Löntagarens ställning har också stärkts under den här tiden. Kompetensen hos löntagaren blir allt viktigare. Det är nu mycket svårare att byta ut en löntagare mot en annan. Det gör att vi får en helt ny situation i ekonomin. Jag tänker då på globaliseringen. Men det gäller också utbildningsnivå och dylika saker.

De problem vi har – den segregering vi har på arbetsmarknaden – gör att vi behöver se över arbetsrätten. Det är det som ligger bakom vår syn på detta. Självklart behöver vi en social skyddslagstiftning, som Lars Lilja säger. Detta behöver ses över.

Och var finns när det gäller turordningsreglerna de substantiella fakta som ligger bakom ert krav på att upphäva den lag vi i dag har? Var finns dessa fakta? De måste ju finnas, med tanke på den oerhörda energi ni lägger ned på att upphäva det här lilla undantaget i turordningsreglerna.

Anf. 95 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! När det gäller de gravida och de föräldralediga är jag den förste att beklaga att det här har tagit tid. Jag kan lova att jag ska göra allt som står i min makt för att en proposition ska komma så fort det bara är möjligt.

Det är sant att arbetsmarknaden ganska radikalt har förändrats under de senaste åren; jag delar den uppfattningen. Dock har jag svårt att se att arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden har stärkts under denna tid. Snarare är det tvärtom. Ett exempel är alla typer av visstidsanställningar som finns och som gör, som tidigare sagts, att 500 000–600 000 människor i vårt land har en otrygg anställning. Jag vill inte säga att det är detsamma som att arbetstagarens ställning stärkts. Snarare är det tvärtom. För många arbetstagare innebär ju detta i stället att deras ställning har försvagats.

Därför säger jag att ska man göra någonting som är viktigt när det gäller arbetsrätten och arbetstagarnas trygghet så är det att hantera den här problematiken och få ned antalet visstidsanställningar så att alltför få tillsvidareanställning. Det är vad de allra flesta önskar sig.

När det gäller det substantiella i tvåpersonersundantaget lutar vi i nuläget oss mot de kontakter som vi har med de fackliga organisationerna – LO, TCO och andra organisationer. De har haft möjlighet att kontrollera. Problemet i den här frågan är just att det är oerhört svårt att göra det.

Det skulle vara intressant att få veta om det finns några klara och tydliga tecken på att det här på något sätt har underlättat för många småföretag, att det har räddat ett visst antal jobb. Det tycker jag vore intressant att få reda på.

Anf. 96 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Man kan gott utvärdera lagändringen när det gått en tid. Jag ser gärna att regeringen tar initiativ till en sådan utredning. Utredarna har varit duktiga från Regeringskansliets sida. Därför kan man gott utreda det här också. Men låt det alltså först gå en viss tid.

Dock ifrågasätter jag varför man varje år försöker upphäva den här lagstiftningen. När det gäller en sådan här lagändring måste det nog, som sagt, få gå en viss tid. Det behövs innan man kan se det faktiska utfallet.

I grund och botten finns nog också problemet med hur man över huvud taget har uppfattat lagen. Lars Lilja sade att en person om dagen förlorar sitt jobb på grund av turordningsreglerna. Det sägs att det inte finns något rättsligt skydd för de här människorna. Men det är faktiskt så att när man måste dra ned på personalen och någon måste gå och man upprättar en turordningslista får man ta undan två personer från turordningslistan. Sedan är det de vanliga reglerna som gäller – att det måste vara fråga om arbetsbrist exempelvis, alltså rättsligt grundade skäl för en uppsägning.

Det är dock inte så att folk sägs upp, att man tar ut två personer och säger upp dem. Man får göra undantag för två personer från en turordningslista. Sedan är det den vanliga proceduren, enligt vanliga arbetsrättsliga regler. Inte ens Lars Lilja verkar – i alla fall att döma av hur han uttrycker sig här i kammaren – ha förstått den regeln. Är det den här bilden man har sprids självklart en massa vanföreställningar om hur regelverket fungerar.

Låt alltså lagen verka några år! Jag är gärna med i samband med en översyn av arbetsrätten för att få en moderniserad sådan – en översyn varvid man diskuterar just hur det rättmätiga skyddet ser ut för dem som är inne på arbetsmarknaden, hur vi skapar arbetsrättsliga regler som gör att vi minskar risken att människor hålls borta från arbetsmarknaden och hur vi skapar arbetsrättsliga regler så att det går att tillvarata detta med vikten av en dynamisk ekonomi där också småföretagarna finns med. Hur vi hittar den balansen är vad det för vår del handlar om. Att det hela är bra, modernt och anpassat är vad vi vill med reservation 1, liksom att få en översyn av arbetsrätten.

Återigen: När ni inte har mer av substantiella fakta och inte i era texter i dokumentet kan säga mer än ”tecken tyder på” har ni inte mycket att komma med, och då framstår era krav som ganska löst grundade.

Anf. 97 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Mitt huvudargument när det gäller tvåpersonersundantaget handlar, som jag tidigare sade, om rättvisa och någon form av trygghet. Jag är väl medveten om att det måste finnas saklig grund för att säga upp folk.

Här har vi ett annat problem när det gäller arbetsrätten. Det konstaterar också Bruun i sin utredning, men det har jag inte hört någon från den borgerliga sidan säga. Bruun hävdar bestämt att detta med arbetsbrist är

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

något som missbrukas. Det har dock, som sagt, inte kommit fram i diskussionen.

Vad gäller den stora skillnaden i sammanhanget – man har ju alltid haft möjlighet att göra undantag i turordningslistan – kan jag säga följande. Tidigare satte man sig ned vid bordet och förhandlade med den fackliga organisationen om hur turordningslistan skulle se ut. Det är naturligtvis även i den fackliga organisationens intresse att jobben och kompetensen finns kvar på företaget. Då gäller dessutom klausuler om att det inte får vara diskriminerande eller på annat sätt stötande. I det här fallet, när man gör de här två undantagen, behöver man däremot inte ange orsaken. Det finns heller ingen möjlighet att få det hela rättsligt prövat. Det är detta som jag vänder mig mot. En viktig rättslig princip saknas alltså i den här lagstiftningen. Det är mitt huvudargument när jag säger att jag vill att tvåpersonersundantaget ska avskaffas.

Anf. 98 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! När vi i dag diskuterat arbetsrätten har det rört sig om förhållandet på arbetsmarknaden mellan arbetstagaren och arbetsgivaren. För oss som lagstiftare gäller det att finna en balans på arbetsmarknaden. Av oss som håller på med arbetsmarknadspolitik är det ingen som inte vill att det ska finnas en trygghet för de anställda. Men det ska finnas en trygghet även för företagaren när det gäller dennes möjligheter att driva företaget vidare.

Något som inte kommit fram och som framför allt inte Lars Lilja har fört fram i debatten är att den starkaste tryggheten för en anställd är att det finns ett fungerande näringsliv. Det är ju när man har en företagsamhet som fungerar som man har den ultimata tryggheten. Vi slipper då avskedanden. Tyvärr blir det situationer där man måste dra ned på verksamheten. Det är i det sammanhanget som de här turordningsreglerna kommit in.

Av gjorda undersökningar – jag har sett en Temo- och en SCB-undersökning – framgår att hela 80 % av företagarna anser att tvåpersonersundantagsregeln är viktig och att den används på ett korrekt sätt. Och i en SCB-undersökning som gjorts kom man till en slutsats som är raka motsatsen till vad Lars Lilja säger, nämligen att småbarnsmammors ställning på arbetsmarknaden snarare har stärkts. Om Lars Lilja har annan statistik eller andra undersökningar, kom då gärna fram med dem!

Jag tycker att det är bra om vi fortsätter med att utvärdera det undantag vi nu haft och hoppas att Lars Lilja kan medverka till det. Däremot är det olyckligt att vi år efter år har den här debatten om att riva upp detta. Det skapar en otrygghet på arbetsmarknaden. Låt oss i stället i lugn och ro arbeta vidare med den modell som finns nu. Gör en utvärdering och låt oss sedan ta ställning till den. Jag vill gärna höra Lars Liljas inställning till det.

Anf. 99 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Ja, otrygghet. Frågan är vem som känner den största otryggheten – om det är de anställda på det mindre företaget eller någon annan kan man ju alltid spekulera i.

Det finns problem med den här utredningen, som jag har sagt tidigare. Det jag kan luta mig mot är de kontakter jag har haft med de fack-

liga organisationerna där man har haft möjlighet att göra någon form av utvärdering av de här uppsägningarna. Som jag sade i mitt anförande anser man i nästan hälften av fallen att det är oacceptabelt eller snudd på upprörande när man gör de här undantagen.

Återigen: Den stora skillnaden är trots allt att man tidigare satte sig ned och resonerade. Det kanske var så att man ofta kom fram till ungefär samma sak, men man fick i alla fall sätta sig ned, och den som fick gå kände i alla fall att det fanns en viss rättstrygghet i det här sammanhanget. Just att möjligheten inte finns att få det här rättsligt prövat tycker jag inte hör hemma i svensk lagstiftning över huvud taget.

Sedan får vi naturligtvis se var vi hamnar i den mån det är möjligt att senare göra en utvärdering. Det var lite diskussion om när man ska göra det och om man kan göra det nu. Patrik Norinder hävdar i sitt anförande att Bruuns utredning hade sagt en del saker om konsekvenser av tvåpersonersundantaget, men då hade det ju inte gällt särskilt länge, och nu kommer det fram att det kanske är för tidigt att utvärdera nu också. Jag vet alltså inte riktigt var vi hamnar i en sådan diskussion.

Jag tycker fortfarande – här är jag bergfast i min övertygelse – att regeln är fel av de orsaker jag tidigare har tagit upp ett antal gånger: orättvisan, otryggheten och rättsläget, alltså att det inte finns möjlighet att få det här rättsligt prövat. Det tycker jag är tveksamt.

Anf. 100 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Självklart går det att få detta rättsligt prövat. Det ska vara saklig grund – den regeln stämmer fortfarande. Är det någon som känner sig diskriminerad går det självklart att pröva det i Arbetsdomstolen. Känner Lars Lilja till något fall i Arbetsdomstolen som har tagits upp med anledning av turordningsreglerna och att någon har blivit diskriminerad på någon grund? Jag gör det inte i alla fall.

Den andra frågan som vi har diskuterat i dag gäller arbetsrätten och dess påverkan. I *Hållfast arbetsrätt* slår professor Bruun fast att vi behöver en ny arbetsrättslig lagstiftning, och den måste bygga på en strukturell förenkling av systemet, inte bara enskilda små delar i det. Han säger själv att under utredningens gång har utredningen konstaterat att mängden arbetsrättsliga regler i Sverige börjar närma sig gränsen för vad som är rimligt och hanterligt. Instämmer Lars Lilja i den synpunkten, och om Lars Lilja gör det: Vad tänker han göra åt det?

Vi har även i sysselsättningsstrategin från EU fått rekommendationer att minska de administrativa bördorna för de mindre företagen. Det skulle vara rätt intressant, även om jag vet att tiden är kort, om Lars Lilja kunde nämna några hinder som Lars Lilja skulle vilja ta bort i arbetsrättslagstiftningen för att förenkla och åstadkomma ökad sysselsättning enligt EU:s sysselsättningsstrategi.

Anf. 101 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Jag känner inte heller till några fall då man har tagit upp ett diskrimineringsärende med anledning av tvåpersonersundantaget i LAS eftersom man inte kan få det rättsligt prövat, och det står klart och tydligt i lagstiftningen att det är så.

Problemet är, som jag sade tidigare, att när vi har en förhandling och man ska göra undantag i turordningsreglerna, *då* finns det diskrimine-

ringslagar som träder i kraft. Sedan är det riktigt som Patrik Norinder säger: I grunden ska det naturligtvis vara en saklig grund för uppsägningen. Det är det första. Det ska finnas arbetsbrist, för det är det man använder sig av. Sedan kommer man in på den här diskussionen. Om den har jag sagt, jag vet inte hur många gånger, att jag fortfarande tycker att denna regel är orättvis och felaktig.

Jag vet inte – EU säger att vi ska göra en massa saker i många sammanhang. Jämför man med EU så är vi ganska duktiga på det mesta som man säger att vi ska göra något åt, faktiskt. Vi har lägre arbetslöshet, lägre inflation och högre sysselsättningsgrad, och det finns många undersökningar som också visar på – bland annat har OECD sagt det – att det är ovanligt lätt att starta företag i Sverige. Det är ovanligt lite krångel.

Här går alltså diskussionerna isär. Ibland undrar jag när det är så att man från borgerligt håll hela tiden hävdar att det är så svårt att driva företag i Sverige och att det är så omöjligt om det kanske samtidigt just är den diskussionen som skrämmar folk. Det kanske är så att vi ska försöka se de möjligheter som finns? Många internationella organ som tittar på företagsamheten och klimatet i Sverige placerar ju Sverige i topp. Det kanske är det vi ska ta fram och tala om, så kanske fler människor vågar starta företag, och inte hela tiden stå och säga att det är så svårt, så omöjligt och så hopplöst. Jag tror inte det.

Anf. 102 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Lars Lilja beklagar att det har tagit lång tid att få fram ett förslag till skydd för gravida och föräldralediga, det vill säga en förstärkt föräldraledighetslagstiftning. Riksdagen fattade beslut i april 2001. Det är tre år sedan.

Jag vill därför att Lars Lilja faktiskt ber om ursäkt för att Socialdemokraterna och ditt statsråd, Hans Karlsson, använder som argument att det är småbarnsmammor och gravida som drabbas på den svenska arbetsmarknaden, när det är ni själva som inte kan få fram ett lagförslag.

I vissa fall går det minsann inte många månader förrän sossarna lägger fram ett lagförslag i de ärenden ni själva vill. Nu använder ni detta. Det har tagit tre år för er, och ni har fortfarande inte kommit fram med ett förslag. Du bör be om ursäkt, Lars Lilja, för detta!

Om turordningsreglerna skriver ni: Det finns även tecken som tyder på att gamla och sjuka drabbas i större utsträckning. Då tittar vi på den senaste statistiken från SCB när det gäller sjuka. Ja, då visar statistiken från SCB att företag med mindre än tio anställda har den lägsta sjukfrånvaron, medan större företag har högre. Vad menar ni? Vilka fakta använder ni i den smutskastning av småföretag som ni håller på med?

En tredje fråga gäller då att gamla drabbas mer. I undersökningen, från SCB även den, kommer man fram till att tendensen för 50–64-åringar som får lämna företag i större utsträckning är en effekt av fackliga förhandlingar än av undantagen i turordningsreglerna. Det är alltså tvärtom mot vad ni skriver i utskottets betänkande.

Jag vill att du plockar fram fakta om det här, eller ber om ursäkt.

Anf. 103 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! För det första tänker jag inte be om ursäkt för någon annans skull. Det är inte min uppgift.

För det andra har jag inte diskuterat sjukfrånvaro – än i alla fall. Det vill jag också säga. Jag är väl medveten om att sjukfrånvaron är mindre i en del mindre företag. Sedan kan man naturligtvis spekulera om orsakerna till det. Det finns säkert flera skäl. Det kan vara den lite idylliska bilden av att man jobbar tillsammans, man trivs och man är som en enda stor familj. Det kan också vara så att man i de många mindre företagen har många visstidsanställda, och man kanske känner trycket så att man går till jobbet när man är sjuk. Det finns många andra förklaringar. Det vet vi egentligen inte så mycket om.

Jag har inte smutskastat något företag. Jag har sagt att antalet personer som får lämna sina jobb med hänvisning till tvåpersonersundantaget har varit ungefär en om dagen. Så låter det i alla fall om man lyssnar på de fackliga organisationerna. De orsaker de tar upp är precis de orsaker som jag har tagit upp. Om det är att smutskasta någon vet jag inte. Jag tycker kanske att Ulf Holm tar lite stora ord i sin mun när han uttrycker det på det sättet.

Som jag sade tidigare till Patrik Norinder, och jag kan säga det en gång till, är det märkligt att vi har den här diskussionen i Sverige. Till exempel Världsbanken, som jag inte alltid är så förtjust i och som jag vet att inte heller Ulf Holm är, säger faktiskt att Sverige i många fall ligger i absolut topp när det gäller möjlighet att starta och driva små företag. Jag tycker att det är orättvist att påstå att jag smutskastar någonting.

Anf. 104 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Ja, vi ligger i topp när det gäller att få småföretag i Sverige därför att Miljöpartiet gjorde upp med de borgerliga partierna om en bättre småföretagarpolitik. Det är inte tack vare Socialdemokraterna och Vänstern, som gång på gång går emot de konkreta förslagen om att göra det enklare för småföretagarna. Där är problematiken, Lars Lilja, och den borde faktiskt Socialdemokraterna ta till sig.

Sedan kommer du och säger: Men jag tycker om småföretag, jag tycker inte om den ton du tar och jag har inte kritiserat. Och så talar du om den här lite idylliska bilden av småföretagen. Är inte det ett föraktfullt sätt att se på småföretagen?

Där finns ett bättre kamratskap. Det är lägre sjukfrånvaro. Säger inte det någonting? Jag tycker att det är viktigt att slå vakt om de små företagen. Och jag tycker inte att det är en idyllisk bild. Jag tycker att fakta talar för sig själva.

Jag kan bara konstatera att ni kommer att fortsätta att smutskasta genom att i medierna säga att småbarnsföräldrar och gravida drabbas, när det är ni själva som inte kan få fram ett lagförslag, trots att riksdagen har beslutat att det ska tas fram.

Jag kan också konstatera att du inte kan visa några fakta utan enbart utgår från dina fackliga kontakter. Det räcker inte, Lars Lilja. Det krävs bättre fakta. Det krävs reella fakta. De finns hos SCB. De pekar på motsatsen till det du säger i talarstolen här i dag och det som sägs i utskottets betänkande.

Anf. 105 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Jag har väl en viss insikt i hur det är att jobba i mindre företag genom en, som jag lite drastiskt brukar uttrycka det ibland, mig

närstående kvinna som gör det. Jag kan se både fördelarna och nackdelarna, precis som det kan vara att jobba i ett stort företag. Jag ser vilka anställningsformer som är vanliga. Jag ser hur man jobbar timtid. Jag ser också hur man i många stycken kanske trivs betydligt bättre än på ett stort företag.

Jag tror inte att man kan generalisera och säga att det är på det ena eller det andra sättet. Jag tror fortfarande att den bild som du tyckte var ironisk, nämligen att det kan vara idylliskt och trevligt, finns. Men jag tror också att den motsatta finns.

Sedan säger Ulf Holm: Se till att ni får fram lagstiftningen om skydd för föräldralediga! Problemet är då kanske hur den ska matcha tvåpersonersundantaget. Om vi inför en regel som skyddar föräldralediga, ska den så att säga kliva in och i någon mening se till att tvåpersonersundantaget i LAS inte gäller? Då har vi gjort ett avsteg från den diskussionen när det gäller föräldralediga. Vad blir nästa steg? Vi har de som är gamla och de som har andra problem. Då har vi gröpt ur den här bestämmelsen.

Problemet tror jag är, Ulf Holm, att även om vi, vilket jag hade önskat, redan hade haft lagen om skydd för föräldralediga och gravida hade den inte hjälpt när det gäller tvåpersonersundantaget, för då är vi tillbaka i en mischmasch av olika regler som vi nyss talade om att vi inte borde ha.

Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Arbetsrätt tycker jag kräver två parter. Det är naturligtvis arbetstagarna som har rätt att ha en trygg och säker anställning på så många sätt som möjligt. Ett konkret förslag som vi har lagt fram är att man som arbetstagare ska ha betydligt bättre rätt att avgöra placeringen av arbetstiden, alltså vilken tid på dygnet och hur lång arbetstid man ska ha i olika sammanhang. Den möjligheten ska förbättras för arbetstagarna.

Sedan har jag en fråga till Lars Lilja. Vem tar ansvaret och vem skyddar de små företagen? Företagandet har gått ned väldigt drastiskt i Sverige de senaste åren. Jag tror inte att det bara beror på att vi har haft en lågkonjunktur. Det är många som har blivit rädda för att starta företag. Man har insett att det har kommit regler som har drabbat företagen, bland annat tredje sjuklöneveckan, som nu är förändrad till 15 % av sjuklönen.

De små företagen har många gånger en sämre situation. För dem fungerar inte arbetsrätten i dag. Därför tycker jag att det är väldigt viktigt att vi tillsätter en utredning som får se över hur det här fungerar. Dagens samhälle ser inte likadant ut som det gjorde på 70-talet när lagen om anställningsskydd och en mängd andra arbetsrättslagar infördes.

Jag vill inte riva ned lagstiftningen, men jag vill ha ett skydd som fungerar för alla parter, inte bara för dem som jobbar i stora företag med en stor facklig organisation bakom ryggen. Det finns så många andra lösningar i dag, och det är inte lagstiftningen anpassad till.

Anf. 107 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Vi är inne på regeldiskussionen igen. Den kommer vi nästan alltid tillbaks till när vi diskuterar den arbetsrättsliga lagstiftningen. Det är så krångligt, sägs det.

Jag måste säga att det är lite förvånande att man ska ändra på den regel som säger sist in först ut och förefaller vara tämligen enkel. Det

måste vara en av de enklaste regler som finns. Det är klart att upplever man den som krånglig förstår jag att det kan vara många andra regler som man upplever som krångliga.

Men jag vänder mig återigen mot diskussionen att allting ska vara så krångligt och besvärligt eftersom undersökning på undersökning talar om det motsatta. World Economic Forum, Världsbanken och andra som tittar på det här konstaterar ju att Sverige är ett föregångsland i många stycken.

Sedan finns det naturligtvis brister. Det ska vi inte sticka under stol med. Så är det naturligtvis. Men att arbetsrätten ska vara ett hinder för att anställa har jag liksom inte fått förklarat för mig heller.

I slutändan är det trots allt så, även om den gamla § 32 inte finns kvar längre, att det är arbetsgivaren som i princip är fri att anställa den han eller hon vill. Sedan finns det vissa regleringar när det gäller att bli anställd inom staten. Då är det lite tuffare regler. Men i övrigt är det faktiskt på det sättet. Ändå hävdar man hela tiden att arbetsrättslagstiftningen är ett hinder för att anställa. Jag skulle vilja få det lite mer förklarat. Jag har svårt att tro att alla dessa människor som är arbetslösa i dag har tyckt att arbetsrättslagstiftningen har varit tillräckligt stark.

Anf. 108 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är möjligt att de inte tycker det. Tyvärr är det ju så att de inte har kunnat behålla jobbet, oavsett om de har blivit sålda av facket, som har förhandlat bort dem, eller av annan anledning.

Ibland kan man undra om det är roligare att bara arbetsgivaren talar om att du inte platsar i gänget eller att du dessutom får höra den fackliga organisationen tala om att du inte passar i det här gänget. Jag är inte riktigt säker på att det för den som har blivit arbetslös är så där våldsamt stor skillnad i det fallet. Då har man ju inte ens sina jobbarkompisar eller åtminstone inte de fackliga företrädarna, om man ska gå ned på en lite råare nivå.

Jag tycker alltså att hela arbetsrättslagstiftningen, alldeles oavsett om den är stark eller svag, inte fungerar riktigt bra i dagens samhälle eftersom företagandet och arbetslivet fungerar så annorlunda än när lagstiftningen infördes. Jag tror att vi behöver se igenom vad det här handlar om, hur vi på ett bättre sätt ska kunna skydda både arbetsgivare och arbetstagare så att man får en ännu smidigare lagstiftning. Trots allt har vi en miljon människor som står utan arbete. Vi har ett lägre företagande i Sverige än vi har haft tidigare. Det måste ju finnas skäl till detta.

Det finns ett skäl, det är lågkonjunkturen i världen. Den gör det ännu svårare. Men vi måste också se till att ta bort de hinder som finns.

Lars Lilja sade själv alldeles nyss att det finns detaljer. Men låt oss ta reda på de detaljerna. Låt oss ta reda på vad som eventuellt kan förbättras ytterligare så att vi får en ännu smidigare arbetsrättslagstiftning. Sedan finns det hur många andra lagar som helst som man också kan undersöka om de kan göras enklare så att små och stora företag kan utvecklas på ett bra sätt med goda och trygga anställningar för dessa människor.

Anf. 109 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Den stora skillnaden när den fackliga organisationen är inblandad i en förändring av turordningen är att arbetsgivaren måste motivera varför det ska vara på ett visst sätt. Arbetstagarnas organisat-

ioner är med i diskussionerna. Det finns lagstiftning som säger att innan den nya turordningsregeln görs upp i en förhandling får den inte vara diskriminerande eller på annat sätt stötande. Den diskussionen kan inte tas angående tvåpersonsundantaget. Det är en oerhört stor skillnad.

Jag är glad över att Margareta Andersson tycker att det är positivt att anställningarna ska vara trygga. Jag vill påstå att med den arbetsrättsliga lagstiftning vi har nu är anställningarna hyfsat trygga men uppenbarligen inte tillräckligt trygga. Jag träffade en bekant för bara några dagar sedan som hade jobbat på Ericsson. Han skakade långsamt på huvudet när vi började diskutera hur stark LAS i slutändan är när det bränner till. Han hade en helt annan uppfattning än vad många har gett uttryck för här – att den skulle vara för stark.

Sedan var det frågan om regelverket. Jag kan inte alla regler. Jag tror inte heller att man behöver kunna alla regler för att driva ett företag. Men återigen: Det är svårt att i ett internationellt perspektiv hitta beläggen för att det skulle vara så oerhört mycket svårare i Sverige. Tro det eller ej, men två av mina närmaste vänner är egenföretagare. Den ena startade nyligen. Jag har inte kunnat få några svar från dem som skulle påstå att det är särskilt komplicerat. Visst finns det förändringar, men inte några stora hinder.

Anf. 110 ROLF LINDÉN (s):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på debattörerna kan jag konstatera att mycket av det jag hade tänkt att säga redan har varit uppe i olika sammanhang. Inte minst gäller det de sista replikskiftena.

Men ändå! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i arbetsmarknadsutskottets betänkande och tacka för den välvilliga behandlingen av motion A323 i den del som omfattar möjligheter till undantag i turordningsreglerna.

Lagen om anställningsskydd är en skyddslagstiftning som bland annat ska förhindra att anställda sägs upp utan saklig grund. Våra arbetsrättslagar måste självfallet ibland vara föremål för översyn, förändringar och utveckling för att tillgodose arbetsmarknadens krav på tydliga spelregler. Tyvärr har vi under årens lopp fått se hur tydligheten har naggats i kanten. Sådana exempel är – som någon annan tidigare nämnt under dagen – de undantag som finns när det gäller anställningsformen. Elva sådana finns i dag utifrån lagens skrivningar om tillsvidareanställning som huvudanställningsform. Sedan finns tvåpersonsundantagen i turordningsreglerna.

Fru talman! Anställningstryggheten har sin grund i uttrycket saklig grund. Med detta menas att arbetsgivaren inte godtyckligt kan säga upp en enskild arbetstagarare utan måste ha sakliga argument och därmed kunna påvisa att arbetstagaren brustit i sina åtaganden gentemot arbetsgivaren.

På de absolut flesta arbetsplatser finns det en väl fungerande dialog och inriktning hos parterna att lösa problemen. Så är även fallet när det gäller neddragningar i verksamheten på grund av arbetsbrist. Jag har själv mycket stor och lång erfarenhet från den typen av förhandlingar, närmare bestämt 20 års fackligt engagemang. Jag vet att med konstruktiva diskussioner på den enskilda arbetsplatsen går det att komma långt med att lösa problemen.

Det händer ofta att man gör undantag från turordningslistan. I de allra flesta fallen handlar det då om personal som har speciell kompetens som man gärna vill ha kvar i företaget. Den typen av undantag medger lagen redan, och det har den gjort hela tiden ända sedan den trädde i kraft. Men undantagen måste ske utifrån sakliga skäl. Det har heller aldrig varit svårt för mig som facklig förhandlare att medverka till sakligt grundade avsteg från turordningen. Jag har självfallet ett intresse av att företaget finns kvar och utvecklas utifrån den nya situationen. Då tryggas anställningen för dem som finns kvar i företaget. Förhandlingarna har då inte bara handlat om att upprätta en turordningslista utan de har också innehållit en djup dialog om företags framtid och utveckling. På så sätt har jag fått stor kunskap om det enskilda företaget. Arbetsgivaren har ytterst blivit medveten om att det finns en stor kunskap om företagandet hos de fackliga organisationerna.

Fru talman! Med de nuvarande möjligheterna till undantag i turordningsreglerna finns det inget utrymme för denna dialog. Arbetsgivaren har redan i sin inledning satt ned foten och angett tonen genom att peka ut två personer som ska undantas. Ofta sker det utan att någon motivering lämnas. Det finns många vittnesbörd från de fackliga organisationerna på området.

I ett fall var det en mamma till en pojke på två månader som blev uppsagd. Det skedde så sent som i förra veckan, och flera av hennes arbetskamrater som har kortare anställningstid får vara kvar i företaget. I ett annat företag var det en som hade varit anställd i 14 år som fick gå. Motiveringen var att han inte hade den kompetens som krävdes. Då måste man fråga sig varför denna arbetsgivare inte såg till att personen i fråga fick rätt kompetens under de 14 år han var anställd. I det här fallet fick den fackliga organisationen inte chansen att förhandla för sin medlem eftersom arbetsgivaren redan hade gjort sitt val.

Var är tryggheten för den enskilde individen? Varför är en riksdagsmajoritet beredd att förskjuta makten till arbetsgivaren på ett sådant sätt att rättstryggheten för den anställda sätts ur spel? Jag skulle väldigt gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att anställningstryggheten i de allra minsta företagen har minskat och att rättvisan i turordningstvister är gravt åsidosatt. Det är viktigt för rättsmedvetandet att vår lagstiftning upplevs som rättvis. Det gör definitivt inte denna regel om undantag.

Mammans arbetsgivare behövde inte förklara varför just hon skulle sägas upp. Han ville heller inte vänta med uppsägningen till dess hon kom tillbaka från sin föräldraledighet. Arbetsgivaren har lagen på sin sida, och hon tvingas acceptera en arbetslöshet vars orsak är omotiverad.

Senare i dag, eller i kväll, kan vi rösta bort denna regel. Låt oss göra det!

Anf. 111 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Nu fick vi höra samma sak igen.

Jag slås fortfarande över den grundinställning som tycks finnas här, nämligen att småföretagare vill avskeda vem som helst, att de är luren-dreare som gärna sparkar hur som helst, att det är en slit-och-släng-

mentalitet hos småföretagare gentemot de anställda. Det är den grundsynen som ständigt finns här.

Innan vi genomförde undantagen i turordningsreglerna fanns lika mycket kritik mot facken att facken såg till att fel personer sparkades. Nu har bevisbördan ändrats – ja. Men det finns fortfarande möjlighet att gå vidare. Det finns diskrimineringslagstiftning och jämställdhetslagstiftning. Jag hoppas att vi kan stärka dem ytterligare.

Anf. 112 ROLF LINDÉN (s) replik:

Fru talman! Nej, vi har inte en inställning till småföretagare som på något sätt skulle vara av ondo. I mitt förra liv, alltså tiden före riksdagen, som ombudsman på Metall-41:an i Göteborg hade jag ständiga träffar med småföretagare och hade mycket bra dialoger. Det fanns inte en tillstymmelse till någon sorts syn på dem som stred mot mänskliga rättigheter eller något sådant. Vi har haft en mycket bra dialog, och vi tycker väldigt mycket om småföretagare. Småföretagarna och de små företagen är ryggraden i svenskt näringsliv och är oerhört viktiga att värna.

Men samma regler måste gälla där som på alla andra arbetsplatser i fråga om turordningen. Det finns ingenting som är så djupt rotat hos den svenske industriarbetaren som att det måste finnas en rättvisa i uppsägningen och i turordningsprinciperna när man hamnar i den situationen att man ska sägas upp på grund av arbetsbrist. Det är så rotat, och det är klart och tydligt.

Anf. 113 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Ja, visst är det viktigt med småföretag. Det märks att du inte sitter i arbetsmarknadsutskottet, för jag har aldrig hört någon där prata så positivt om småföretagare. Därför var det i och för sig positivt att du kom till denna debatt. Men du borde veta att det finns olika förutsättningar för små och stora företag. Det är egentligen huvudpoängen här, att vi måste ha olika regler beroende på hur stora företagen är. Vi kan inte ha samma regler för ett företag med 100 anställda som för ett företag med 5 anställda. Det är just detta som gör att småföretagen nu är betydligt mer nöjda med de här undantagen och också är mer positiva till att anställa mer personal.

Jag ber dig också, precis som jag sade till Lars Lilja, att studera SCB:s undersökningar när det gäller till exempel sjukfrånvaron i små företag och vilka som har förlorat sina jobb. I den senaste SCB-undersökningen, som presenterades i mars i år, slår man bland annat fast att småbarnsmammorna är mindre drabbade av avsked sedan undantag infördes i turordningsreglerna. Det är de fakta vi har från SCB. Jag ber dig än en gång plocka fram ordentliga fakta från SCB som visar motsatsen, i stället för att bara gå på tyckande från din erfarenhet innan du kom till riksdagen, som säkert är 20 år sedan. Saker och ting förändras.

Anf. 114 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Ja, saker och ting förändras, och jag är en del av förändringen. Det var inte 20 år sedan, utan det var under 20 år innan jag kom till riksdagen. Jag har alltså följt hela förändringen.

I fråga om rättvisa i undantagsreglerna tycker inte den mamma som jag berättade om som fick gå hem förra veckan att det är någon rättvisa över huvud taget i det här.

Jag måste säga att turordningsreglerna och arbetsrättslagstiftningen inte är den stora och svåra frågan för de små arbetsgivarna och för de små företagen, utan det är oftast att man får agera bank åt de större företagen, framför allt på underleverantörssidan. Där finns ett regelverk som du borde vara intresserad av att gå in och titta på, i stället för att peta i det här, som fungerar väldigt bra och som de fackliga organisationerna tillsammans med arbetsgivarna sköter på ett utmärkt sätt. Jag tycker att vi ska låta dem göra det även fortsättningsvis.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

*Arbetstagarinflytande
i europabolag och
övrig arbetsrätt m.m.*

10 § Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

*Utveckling av den
nationella strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter
samt andra barnfrågor*

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2003/04:SoU9
Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor (skr. 2003/04:47).

Anf. 115 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Jag hade anmält mig till den tidigare debatten också, men jag tar den här debatten i stället. Det är tydligen någon miss i talarordningen. Jag får avstå från att debattera arbetsrätten och gör det vid ett annat tillfälle.

Herr talman! Det ärende vi nu ska gå in på är socialutskottets betänkande 2003/04:9, och det handlar om utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor.

Herr talman! Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, 1990. Genom detta har Sverige och övriga länder som ratificerat den åtagit sig att följa konventionens bestämmelser.

Barnkonventionen innehåller olika slag av rättigheter, dels medborgerliga och politiska rättigheter, dels ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Konventionen tar också hänsyn till barnets utsatthet och sårbarhet, vilket kommer till uttryck i de rättigheter som syftar till att ge barnet skydd mot övergrepp och utnyttjande. Konventionen utgår från fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av övriga artiklar men som också har en självständig betydelse. Det är principen om icke-diskriminering, artikel 2, principen om barnets bästa, artikel 3, rätten till liv och utveckling, artikel 6, samt rätten att få komma till tals och bli respekterad, artikel 12.

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2003/04:47, *Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter*. I betänkandet behandlas vidare 22 motionsyrkanden som

väckts med anledning av skrivelsen samt drygt 120 motionsyrkanden i olika barnfrågor från allmänna motionstiderna 2002 och 2003.

Utskottet avstyrker samtliga motioner, främst med hänvisning till pågående arbete och till tidigare ställningstaganden i samma frågor.

Herr talman! I skrivelsen presenteras hur regeringen ska fortsätta det strategiska arbetet med att förverkliga barnkonventionen i Sverige. Utifrån de erfarenheter som har gjorts behöver arbetet vidareutvecklas, metoderna fördjupas och nya verktyg tillhandahållas för dem som ansvarar för konventionens genomförande.

Några av de åtgärder som avses vidtas är att tydliggöra barnperspektivet i statsbudgeten, att utveckla riktlinjer för barnkonsekvensanalyser i kommittéarbetet, att följa upp myndigheternas arbete med att integrera ett barnperspektiv i verksamheterna, att ytterligare stimulera skolor att inordna barnkonventionen i olika yrkesutbildningar samt att vidareutveckla möjligheter och metoder för barns och ungas delaktighet och inflytande.

Regeringen avser vidare att följa vilka effekter Barnombudsmannens förtydligade mandat och befogenheter har för utvecklingen av barnkonventionsarbetet inom den kommunala sektorn.

En arbetsgrupp med uppgift att utveckla indikatorer för att mäta effekterna av gjorda insatser kommer att tillsättas, och i en förstudie ska möjligheterna att inrätta ett barnrättscentrum undersökas.

Även det internationella samarbetet med utgångspunkt i barnkonventionen ska vidareutvecklas.

I betänkandet föreslås att skrivelsen läggs till handlingarna.

I betänkandet finns 48 reservationer och 11 särskilda yttranden.

Med denna inledning, herr talman, överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 116 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Som sagt var handlar den här debatten om en utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnens rättigheter och om en rad motioner från allmänna motionstiden. Regeringens skrivelse, som ligger till grund för betänkandet, är utformad i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag tycker att det förtjänar att understrykas att skrivelsen handlar enbart om hur vi ska utveckla en strategi för att genomföra barnkonventionen, det vill säga vilka redskap vi ska utveckla för att barnkonventionen och därmed barnens rätt och barnperspektivet ska få genomslag i samhället. Den handlar alltså inte om huruvida vi lever upp till barnkonventionen på en rad områden. För mig är det viktigt att understryka det, för jag menar att vi inte gör det på alla områden. Det handlar bland annat om flyktingpolitik och asylsökande barn. Det får vi ta i en annan debatt.

I stället handlar den del av betänkandet som gäller skrivelsen om att vidareutveckla arbetet och metoderna för att just få genomslag för barnkonventionen på alla områden.

Då handlar det om att utbilda i verksamheter, om att inventera de strategiska insatser som behövs för att uppnå barnpolitikens mål, att barn och unga ska respekteras, ges möjlighet till utveckling, trygghet samt delaktighet och inflytande. Det behövs också indikatorer för att mäta måloppfyllelsen, och det tycker jag är viktigt. Om vi ska ha ett mål om

hur barnkonventionen får genomslag till exempel hos asylsökande gäller det ju att hitta indikatorer som gör att vi sedan kan mäta det, så att vi inte möts av de undanflyktiga svar som vi ofta möts av i dag, tycker jag. Det handlar också om att få fram metoder för att barn och unga ska komma till tals och bli delaktiga i frågor som rör dem.

I skrivelsen och i betänkandet konstaterar man att världspolitiken är basen för att förverkliga barnkonventionens intentioner och att det är en prioriterad fråga att minska andelen barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer. Vi står alltså bakom skrivelsen, de metoder och de målsättningar som redovisas.

På en punkt har vi lämnat ett särskilt yttrande i förhållande till skrivelsen. Det handlar om hur barnkonventionen ska införlivas i svensk rätt.

I skrivelsen framhålls vikten av dels att man fortlöpande ska vara uppmärksam på att lagstiftningen kan komma att behöva justeras och förtydligas så att barnkonventionens intentioner kommer till uttryck, dels att man ska införa barnkonventionens mening och intentioner i lagstiftning, attityder och praxis.

I det fall införlivandet av barnkonventionen i lagstiftningen inte blir heltäckande – det kan vara svårt, men det är ett pågående arbete som vi avvaktar – avser Vänsterpartiet att återkomma med förslag om att barnkonventionen i sin helhet ska inkorporeras.

Herr talman! I betänkandet behandlas också motioner från allmänna motionstiden, och vi har fem reservationer i den delen.

En handlar om att socialtjänsten i 80 % av besluten om socialbidrag inte väger in konsekvenserna för de inblandade barnen. Man följer inte barnkonventionen och principen om barnens bästa, och det här är kartlagt och redovisat av Socialstyrelsen.

Det här kan innebära bland annat att barn tvingas vara med om vräkningar på grund av obetalda hyror. Det finns tyvärr många exempel på detta i dag. I tisdagens Ekorapport kunde vi också höra att få anmälningar om barn leder till utredningar hos socialtjänsten. Av sammanlagt 48 500 anmälningar förra året ledde ungefär hälften eller 24 700 till utredning.

Vårt förslag, som tyvärr inte fick gehör i utskottet, är att Barnombudsmannen bör få i uppdrag att årligen aktivt följa upp genomslaget av barnkonventionen vid alla beslut inom Socialtjänsten där barn finns med. Och, herr talman, jag yrkar därmed bifall till reservation nr 9 som handlar om just detta.

I en annan reservation har vi tagit upp att det behövs ett brett åtgärdsprogram vars syfte ska vara att eliminera barnmisshandel i landet. Vi vet att varje år misshandlas cirka tio barn till döds i Sverige. Ett mycket större antal barn utsätts för misshandel, vars konsekvenser i sig inte är så allvarliga som döden men ändå oacceptabla. Såvitt vi vet pågår det i dag inget annat arbete för att förstärka möjligheten till upptäckt eller till förebyggande arbete. Vi menar att det finns ett behov av att initiera ett brett åtgärdsprogram på det här området.

Vår tredje reservation handlar om barn till missbrukare, psykiskt sjuka med flera. I dag är det en alltför bortglömd grupp och en grupp som riskerar att bli större i ett läge där alkoholkonsumtionen ökar – vi vet att också antalet missbrukare därmed kommer att öka – i ett läge där missbruksvården är nedrustad och socialtjänsten inte alltid har barnens bästa i

fokus och i ett läge där psykiatrin inte alltid ens har kunskap om att det finns barn med i bilden när man möter patienter. Vi menar att det bör tillsättas en utredning som ser över de här barnens situation och att den också ska ha som uppdrag att utforma förslag till åtgärder.

Vår fjärde reservation handlar om de barn som saknar en fast punkt i tillvaron och är mer eller mindre hemlösa. Vi vet att dessa barn finns, men vi vet inte hur många de är. Vi menar att regeringen har ett ansvar att utreda just hemlösheten bland barn. Vi lyfter också fram barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer och som i dag inte har råd att delta i fritidsaktiviteter då de alltför ofta är avgiftsfinansierade eller aktiviteter-na har skickats ut på marknaden. Fritidsgården är stängd, och diskoteket eller fiket har man tillgång till enbart om man har pengar till inträde eller pengar till fika.

Vi har också en reservation som handlar om behovet av att utreda unga kvinnors upplevelser i samband med påtvingat sex och hur deras psykiska hälsa påverkas. Reservationen innehåller också ett krav på ett informationsprogram riktat till ungdomar.

Herr talman! Vi har i våra motioner och reservationer inriktat oss på att lyfta fram de grupper som i dag alltför lite får samhällets uppmärksamhet, glömda barn. Vi har lyft fram dessa för att det enligt vår kunskap inte pågår något arbete som syftar till att belysa eller åtgärda problemen eller villkoren som de här barnen lever under.

Det finns också en rad andra reservationer i betänkandet från andra partier som i och för sig verkar mycket angelägna. Det handlar bland annat om självmordsprevention och om könsstympning. Det är viktiga områden.

Socialutskottet har tidigare när det gäller självmordsprevention redan gett två tillkännagivanden, det sista just med inriktning på skolan. Där pågår redan arbete. Det är därför som vi inte står bakom den reservationen. Vi menar att socialutskottet redan har gett ett sådant tillkännagivande.

När det gäller könsstympningen presenterade regeringen i juni 2003, alltså för elva månader sedan, en handlingsplan mot kvinnlig könsstympning med två mål. Könsstympningen av flickor som bor i Sverige ska upphöra, och de kvinnor och flickor som redan har blivit stympade ska få ett adekvat stöd. Och i handlingsplanen finns en rad åtgärder för att man ska uppnå dessa mål. Eftersom det redan pågår ett arbete i den riktning som motionären och reservanterna efterfrågar har vi valt att avvakta det arbetet. Men jag vill ändå understryka att det är angelägna områden. Och om man med tidigare tillkännagivanden och handlingsplanen inte åtgärdar de här angelägna problemen får vi väl återkomma till frågan.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Vänsterpartiets reservationer, men jag nöjer mig med det yrkande som jag redan har lagt, det vill säga bifall till reservation nr 9.

Anf. 117 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! I detta betänkande kan vi se att det faktiskt finns väldigt stora brister i vår välfärdsstat och att situationen till och med har förvärrats för många. Det gäller inte minst de utsatta barnen, asylsökande barn, som vi hörde Ingrid Burman beskriva, barn med psykisk ohälsa, barn med funktionshinder och barn som drabbas därför att nedrustningen inom hälso- och sjukvården drabbar dem extra hårt.

Men barns utsatthet kan också handla om barn som lever i ganska normala familjer där försämrad ekonomi och arbetslöshet slår hårt direkt.

Regeringens skrivelse som vi bland annat behandlar i det här betänkandet i dag avser det fortsatta arbetet med att förverkliga barnkonventionen. Vi instämmer i att en fördjupning och insikt i detta viktiga arbete är bra och viktigt på alla plan, men vi anser att regeringens skrivelse i allra högsta grad präglas av ett förmyndarperspektiv och ett myndighetsperspektiv. Barnens välbefinnande verkar snarast ses som en direkt funktion av de offentliga anslagen. Det sägs inte så mycket om de indirekta effekterna av regeringens förda barnpolitik.

Herr talman! Sverige lämnade den 31 oktober 2002 sin tredje rapport till barnkommittén, det vill säga FN:s kommitté för barnets rättigheter. Och mycket på grund av att regeringen har en tendens att försköna verkligheten och inte ta upp viktig information utan bara berätta vad som står i lagtexter och förordningar, inte hur det egentligen ser ut i praktiken för barn, lämnade frivilligorganisationerna en alternativ rapportering till regeringens rapport. Detta borde regeringen ha tagit till sig på allvar, men så verkar inte ha varit fallet.

Vi har, från moderat sida, i detta betänkande ett antal reservationer och ett särskilt yttrande där vi till viss del berör detta, det vill säga hur det ser ut ute i verkligheten och hur barn påverkas av den nu förda politiken.

Vi anser att den största klyfta som vi ser i dag i samhället är den som går mellan dem som har ett arbete och kan försörja sig och dem som är tvingade att leva på socialbidrag under en längre tid. Barn och ungdomar som växer upp i en miljö där ingen omkring dem lever på eget arbete löper en stor risk att hamna i ett socialt utanförskap. Socialbidraget som förut var tänkt som ett tillfälligt stöd har för många blivit en permanent inkomstkälla som låser in familj och barn i bidragsberoende och utanförskap. Vi vet att det ofta medför psykisk ohälsa.

Någon hänsyn till försörjningsbördan finns inte. Detta slår särskilt hårt mot invandrare som på grund av dåliga språkkunskaper, bristande utbildning och en misslyckad integrationspolitik ofta startar på en mycket låg lönenivå.

Herr talman! Vi vill också framhålla vikten av att samhället har förtroende för familjen men samtidigt erbjuder ett gott stöd till familjer som behöver det i olika skeden och kriser. Man ska då utgå från individerna med en stor portion respekt.

Det är lätt att glömma bort föräldrarna i ett samhälle där alla förväntas arbeta minst heltid. På TV ser vi i dag program från Utbildningsradion om curlingföräldrar, sandwichföräldrar och allt vad vi har. Det är tidsbrist för väldigt många familjer som inte hinner vara tillsammans med sina barn för rätten till heltid. Det är det vi kan läsa om i vår press.

Ett förtroende för familjen handlar bland annat om att ge elever och deras familjer rätt att finna en skola, en undervisningsform, som passar just dem. Det kan vara en kommunal skola eller en friskola men skolorna måste ha likvärdiga möjligheter och rättvisa villkor, oavsett vem som driver dem. Funktionshindrade barn och ungdomar måste precis som alla andra själva ha rätt att välja skola. Naturligtvis måste alla skolor vara anpassade för att ta emot barn med särskilda behov. Om målsättning om integration och anpassning ska gälla ska också de barnen kunna få välja

skola. Det sker inte bäst genom att stänga Ekeskolan i Örebro. Vi ska låta de skolorna vara kvar som alternativ för dem som så önskar. Allt annat anser jag vara kränkande särbehandling.

Herr talman! Varje år blir åtskilliga missbrukande kvinnor gravida. Det väntade barnet riskerar att få allvarliga skador vid moderns missbruk under graviditeten. Men myndigheterna har få om ens några möjligheter att stoppa kvinnors missbruk genom att omhänderta mamman. En bestämmelse som gör det möjligt med ett tvångsomhändertagande skulle ha en stor preventiv effekt. Vi anser att regeringen borde lägga fram ett förslag till lag om tvångsvård av gravida missbrukande kvinnor. Detta om något borde vara att sätta barnkonventionen i främsta rummet, allt enligt barnkonventionen artikel 3.

Vi vill också framhålla vikten av att barn som blir vittne till eller själva utsatta för våld inom familjen får tillgång till en stödperson som kan hjälpa dem att bearbeta sina traumatiska upplevelser. Det är vanligt att barn i familjer där det förekommer våld blir nästa generations förövare. Att hjälpa dessa barn är därmed viktigt, en viktig brottsförebyggande insats.

Herr talman! Psykiska problem och vantrivsel bland ungdomar tycks öka. Varje år begår mellan 30 och 50 ungdomar i åldern 10–19 år självmord. Medan självmordsfrekvensen i andra åldersgrupper minskar ligger ungdomars självmordsfrekvens kvar på en alldeles för hög nivå.

Hälso- och sjukvården möter barn och ungdomar när de är som mest utsatta. Det är därför av allra största betydelse, särskilt vad gäller barn- och ungdomspsykiatri, att vården är tillgänglig. Var och en ska veta att vården finns när de bäst behöver den och att den är av hög kvalitet. Vårt gemensamma förslag från borgerligheten att införa en nationell vårdgaranti skulle eliminera nuvarande problem med oacceptabelt långa köer inom barn- och ungdomspsykiatri.

Herr talman! Trots straffskärpning och andra lagstiftningsåtgärder har det visat sig att barn och unga flickor könsstympas i Sverige eller i sina tidigare hemländer. Enligt vår uppfattning är det viktigt att misstänkta fall av könsstympning kommer till polis och åklagares kännedom och att det resulterar i en domstolsprövning. Vi måste fordra att gällande lagstiftning följs, framför allt eftersom det är ett kränkande och mycket allvarligt ingrepp för dessa barn. Vi anser att det är rimligt att misstankar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten om könsstympning av underåriga får lämnas till polis- och åklagarmyndighet. Så är i dag inte fallet när det gäller brott som kan anses ge lindrigare straff än två år. Detta är horribelt.

Herr talman! Vi står självklart bakom samtliga moderata reservationer och det särskilda yttrandet som Moderaterna har i detta betänkande. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 118 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Det här betänkandet är ganska omfattande eftersom det handlar om både regeringens skrivelse och motioner från allmänna motionstiden 2002 och 2003. Det är många motioner som behandlas. De flesta avslås med hänvisning till pågående utredningar. Men det finns anledning att lyfta de frågorna ändå för att visa att de fortfarande är aktuella så att de inte glöms bort i olika utredningar och tiden rinner i väg.

Vi har 15 reservationer och två särskilda yttranden i betänkandet. Jag hinner inte beröra samtliga.

Herr talman! Folkpartiet liberalerna anser att barn ska vara en prioriterad grupp i samhället. I goda tider är barnen de som först ska gynnas, i dåliga tider de sista som ska missgynnas.

Även om barn i Sverige lever under levnadsförhållanden som är mycket bättre än i många andra länder finns det alltför många barn som far illa i olika situationer. Det är barn till missbrukare, till psykiskt sjuka och till föräldrar med bristande förmåga. Det är barn som utsätts för misshandel och sexuella övergrepp, barn som bevittnar våld i hemmet eller befinner sig i svåra vårdnadstvister. Det är barn som inte får sina grundläggande behov av mat, kläder, sömn, regler och normer tillgodosedda och inte minst sitt behov av omsorg och kärlek. Vi får inte heller glömma de funktionshindrade barnen och flyktningbarnen, även om de inte finns med direkt i det här sammanhanget.

Sammantaget kan jag till min sorg konstatera att det i Sverige finns alltför många barn som på olika sätt och av olika orsaker far illa på ett sätt som gör att deras framtida liv kan komma att präglas av det som de har blivit utsatta för under barn- och ungdomsåren.

I regeringens skrivelse om barnkonventionen framkommer inte mycket av barnens svårigheter och problem. Därför anser vi från Folkpartiet liberalerna att regeringen i kommande skrivelser borde visa mer på de problem som finns och vad som verkligen görs eller inte görs åt dem och att skrivelsen ska ha mindre karaktär av översiktliga målbeskrivningar som döljer problemens allvar.

Herr talman! Förebyggande insatser är viktiga på alla områden, inte minst när det gäller drogmissbruk och kriminalitet bland unga. Föräldrarna har naturligtvis ett stort ansvar, men alla mäktar inte med detta och behöver stöd och hjälp. Folkpartiet anser att om skolpersonal, socialsekreterare och polis misstänker drogproblem eller andra allvarliga bekymmer ska familjen alltid underrättas. Vi tycker också att drogtest bör tillåtas på barn under 15 år med föräldrarnas medgivande. Problem med langning, försäljning och servering av alkohol till minderåriga måste bekämpas, bland annat med kännbara och snabba sanktioner.

Barn till missbrukare, psykiskt sjuka eller kriminella kan fara extremt illa. Vi vet genom forskning att de barnen löper större risk att få ett sämre liv än andra barn. Man talar ibland om dessa barn som de glömda barnen eftersom de också ofta blir inbundna, tysta och ibland får ta ett väldigt stort ansvar både för föräldrar och syskon.

Mellan 80 000 och 100 000 barn i Sverige har föräldrar med allvarlig psykisk sjukdom, och ca 100 000 barn växer upp i familjer med missbruk. Det är ett skrämmande stort antal barn. De barnen om några behöver stöd av sociala nätverk och professionell personal. Socialtjänst och psykiatri måste arbeta utifrån ett barnperspektiv för den här gruppen av barn och inte bara utifrån ett vuxenperspektiv. Folkpartiet liberalerna anser därför att regeringen snarast bör återkomma med förslag om ytterligare åtgärder för att ge de här barnen vård och stöd. Vi anser att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utveckla metoder och samarbetsformer för dem som arbetar med den här problematiken.

Herr talman! Varje år föds i Sverige mellan 100 och 150 barn med så kallat fetalt alkoholsyndrom samt 200–300 barn som får mindre omfat-

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

tande skador men ett bestående handikapp beroende på mammans alkohol- eller narkotikamissbruk under graviditeten.

Undersökningar visar att spritkonsumtionen bland såväl unga flickor som kvinnor ökar oroväckande. Såväl ungdomar som unga kvinnor måste göras medvetna om att ett foster kan få skador om kvinnan dricker alkohol under graviditeten.

Kunskaperna om fetalt alkoholsyndrom och andra fosterskador till följd av moderns alkohol- eller narkotikabruk är mycket begränsade på alla nivåer i dag. Det verkar som om vi i Sverige har överraskats av att det föds barn med sådana skador här hos oss. Vi anser därför att det bör byggas upp ett nationellt kunskapscentrum med bred kompetens kring barn med fosterskador av alkohol och narkotika. Syftet bör vara att dessa barn ska kunna identifieras och diagnostiseras så tidigt som möjligt och kunna placeras i stabila familjeförhållanden.

En annan förebyggande åtgärd är att vi vill göra det möjligt att tvångsomhänderta missbrukande gravida kvinnor. Vi anser att det skulle kunna ha en stor preventiv effekt. Myndigheterna har i dag få möjligheter att stoppa dessa kvinnors missbruk genom att omhänderta dem. Därför anser vi att regeringen bör lägga fram ett förslag till lag om tvångsvård av gravida missbrukare.

Herr talman! Detta är innehållet i vår reservation nr 24, som jag nu yrkar bifall till.

Att barn och ungdomar mår så dåligt att de begår självmord är ett misslyckande för ett samhälle. 30–50 ungdomar i åldrarna 10–19 år begår varje år självmord, och antagligen är det många fler än så som försöker ta sitt liv. Här måste åtgärder vidtas. Vi har vid flera tillfällen tagit upp detta i utskottet, men jag tycker att det är viktigt att lyfta fram det i dag igen.

Kunskapen bland till exempel skolpersonal om hur man tar hand om barn som mår dåligt och har tecken på självmordsbenägenhet måste öka. Här behöver regeringen återkomma med förslag om hur kunskap och beredskap ska kunna öka för att förhindra att barn och ungdomar tar sina liv.

Herr talman! Barn som lever i familjer med ekonomisk knapphet kan få problem med hälsa och skolgång. Fattigdomen påverkar också barnens sociala situation. Att inte kunna delta i aktiviteter som skolan ordnar eller tillsammans med kamrater på fritiden därför att föräldrarna inte har pengar till utrustning eller olika typer av avgifter gör att dessa barn hamnar utanför kamratgemenskapen.

Flera andra länder har antagit mål för att reducera barnfattigdomen. Det bör även Sverige göra. Vi uppmanar regeringen att lägga fram en plan för hur man ska kunna halvera barnfattigdomen under mandatperioden.

Barn är utan tvivel en utsatt grupp. Enligt Folkpartiets mening är det dags att sätta ytterligare fokus på barn- och ungdomsfrågorna. Det är dags att inrätta tjänster som barnombud i regionerna eller kommunerna. Dessa bör ha likartade uppgifter som den nationella barnombudsmannen. De ska inte ha en myndighetsutövande funktion, och de ska inte heller ta över uppgifter som ligger på socialtjänst, landsting och frivilligorganisationer. Det är viktigt att vi skapar opinion kring barn- och ungdomsfrågor, och det kan också vara en stor samhällsekonomisk investering.

Herr talman! Jag står bakom samtliga våra reservationer och yttranden, men som sagt yrkar jag bifall endast till reservation 24.

Prot. 2003/04:115
13 maj

Anf. 119 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer, som i det här betänkandet är ganska många, men begränsar mig till att yrka bifall till reservationerna 2 och 27.

”Jag tror att det viktigaste är att barns rättigheter, skyldigheter och barns bästa ska spridas över hela världen.” Det säger Gustav Runnström, sju år, på Östra skolan i Falun enligt ett reportage i Falu-Kuriren den 11 maj. Tidningen gör ett reportage om hur en förskoleklass i Falun tagit sig igenom FN:s barnkonvention genom att ta del av en saga om varje artikel i barnkonventionen med åtföljande samtalsfrågor.

Just detta tror jag är den viktigaste framgången för barnkonventionen: Medvetenheten bland barn och andra om de rättigheter som barn ska ha har ökat. De osynliga barnen har blivit lite synligare. Det tränger igenom att jag som barn inte måste finna mig i att ta på mig att vara tyst, att bli misshandlad eller att på annat sätt bli kränkt.

Brotsförebyggande rådet menar att detta är ett viktigt skäl till att vi fått en fyrdubbling av antalet polisanmälningar om barnmisshandel i Sverige mellan 1980 och 1995. Det finns säkert en massa andra skäl också, men barnkonventionen tror jag har varit en väldigt viktig faktor här.

I övrigt måste man dock ställa frågan hur mycket barnkonventionen egentligen har förverkligats i Sverige. Det är ju avsikten: Det ska bli *verklighet* av barnkonventionen. Det har nu gått 14 år sedan påskriften.

Den här veckan har Sveriges Radio rapporterat, efter att ha gått igenom ett par polisdistrikt i Stockholm, att färre än två av tio anmälningar om sex- eller våldsovergrepp ledde till fullständig utredning samt att utredningen kunde dröja upp till två år. Ofta måste då barnet också bo kvar hos förövaren denna tid.

Den fruktansvärda signal som detta ger är naturligtvis att det inte är någon idé att anmäla, för jag kommer ändå inte att få någon hjälp.

Anmälningsfrekvensen har ökat dramatiskt, och det är positivt. Men vad gör vi av resultatet? Hur möter vi den här anmälningsfrekvensen?

Framför allt på grund av denna punkt har Kristdemokraterna i dag hos talmannen begärt en extra riksdagsdebatt om övergrepp mot barn.

Vi vet också att 200 000 barn lever i missbruksmiljö. Mycket få av dessa glömda barn får hjälp i form av gruppverksamhet för barn till missbrukande föräldrar eller på annat sätt. Det finns ett antal kommuner som på ett begåvat sätt försöker göra detta, men de är på tok för få.

Vi har också i många sammanhang debatterat köerna inom barn- och ungdomspsykiatri – upp till två års väntetid.

Barnombudsmannen har i olika rapporter larmat om att barn inte blir hörda vid vårdnadsutredningar, att det i för hög grad blir delad vårdnad utan att barnet verkligen har fått säga sin mening och att det trots den ökade anmälningsfrekvensen fortfarande är så att de som har skyldighet att anmäla vid misstanke om att barn far illa inte anmäler i den utsträckning de faktiskt har lagstadgad skyldighet att göra.

Barnombudsmannen har också redovisat i 2003 års enkät till kommunerna att 169 kommuner och 15 landsting har tagit beslut om att genom-

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

föra barnkonventionen. Det tycker jag inte kan värderas som ett gott resultat alla dessa år efter det att Sverige anslutit sig till barnkonventionen.

Det är alltså svårt att dra någon annan slutsats, herr talman, än att barnkonventionen inte når de mest utsatta barnen.

Barnkonventionens anda och intentioner ska beaktas i allt beslutsfattande som rör barn, säger vi allesammans. Då borde naturligtvis i synnerhet de barn som är mest utsatta få se just ett sådant förverkligande av barnkonventionen.

I Kristdemokraternas motion med anledning av regeringens skrivelse om barnkonventionen skriver vi om behovet av en mer konkret strategi för att möjliggöra kommunsektorns genomförande av barnkonventionen och behovet av en strategi särskilt för barn i utsatta situationer.

Allt som skrivelsen anger är naturligtvis inte fel i sig – att tydliggöra barnperspektiv i statsbudgeten, att följa vilka effekter Barnombudsmannens förtydligade mandat och befogenheter har för utvecklingen av barnkonventionsarbetet i kommunerna, att göra en förstudie om möjligheterna att inrätta ett barnrättscentrum och så vidare. Det är en lång lista på åtgärder som skissas i skrivelsen. Men när förverkligandet inte når de mest utsatta är det naturligtvis befogat att fråga efter en strategi särskilt för barn i utsatta situationer och också någonting mer konkret vad gäller en strategi för att möjliggöra kommunernas genomförande av barnkonventionen.

I reservation 2 följer vi upp dessa krav, varför jag som sagt, herr talman, yrkar bifall till reservation 2.

I reservation 27 pekar vi på att det borde göras en nationell kartläggning av kommunernas tillämpning av artikel 34 i barnkonventionen, som stadgar att alla barn ska skyddas mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp, samt artikel 19, som slår fast att alla åtgärder ska vidtas för att skydda barnet mot övergrepp, varför jag också yrkar bifall till denna reservation.

I reservation 32, som handlar om barn till missbrukare och psykiskt sjuka, pekar vi på den utredning som har gjorts och som har rubriken *Det gäller livet – stöd och vård till barn och ungdomar med psykiska problem*. I den utredningen föreslogs det en lagändring med den ungefärliga inriktningen att sjukvården ska uppmärksamma barns behov av information och stöd när föräldrarna har allvarliga sjukdomstillstånd. Det som man då närmast tänkte på var när föräldrar är allvarligt psykiskt sjuka. Det förekommer på tok för mycket av glömska. Var finns i dessa fall barnen?

Herr talman! Det handlar naturligtvis inte bara om insatser från kommunsektorn när det gäller att förverkliga barnkonventionen. I reservation nr 8 framhåller vi gemensamt från oppositionen vikten av en gemensam värdegrund för våra myndigheter. Vi har en sådan för skolväsendet och borde även ha en gemensamt för samtliga myndigheter. Det kunde kanske ha haft sin betydelse för polisens prioritering av anmälningar av övergrepp på barn.

Skrivelsen och utskottets betänkande ger oss intrycket att barn- och familjepolitiken i Sverige så som socialdemokrater och vänsterpartister har utformat den är den som mest stämmer överens med barnkonventionen. Där talas om föräldraförsäkringen och maxtaxereformen som gjort att fler föräldrar jobbar mer, vilket leder till fler platser i barnomsorgen. Den

beskrivningen tycks vara tillräcklig. Det här är dock inte riksdagens mening. I betänkandet redovisas riksdagens minoritetsbeslut i maj för ett år sedan om mångfald i barnomsorgen, och då bifölls en reservation med följande lydelse: "Föräldrar har rätt att fritt välja barnomsorg. Barnomsorgen måste vara väl utbyggd, med olika alternativ." Där framhölls också: "Valfrihet innebär också en möjlighet för dem som vill i större utsträckning vara hemma med sina barn."

Riksdagens majoritet anser alltså något annat än vad vår minoritetsregering med sitt stödparti Vänsterpartiet anser om vilken politik som bäst stämmer överens med barnkonventionen. Inte ens i en bisats redovisar socialdemokrater och vänsterpartister i betänkandet hur riksdagsmajoritetens beslut ska tillmötesgå. Det syns inte heller i riksdagens arbete i övrigt. Uppenbarligen tänker man bara låta tiden gå.

En naturlig fråga är i dag naturligtvis vilka initiativ som är på gång för att tillmötesgå riksdagsmajoritetens krav.

Med tanke på tidens gång, herr talman, får jag nöja mig med detta så länge.

Anf. 120 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Det är stora och viktiga frågor som det här betänkandet spänner över, och det handlar om det viktigaste som vi har – barnen. Jag står bakom Centerpartiets 12 reservationer och 6 särskilda yttranden i betänkandet, men jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation nr 20.

På bara några decennier har möjligheterna för unga ökat dramatiskt, men också kraven på att "bli något". Prestationskraven har ökat såväl från skolan som från föräldrar och samhället i övrigt. Ungdomars känsla är att den som inte klarar skolan i princip är körd – den är "ingen", och vem behöver en "ingen"?

Förra året slog BRIS larm om att det var en så stor ökning av samtalen som handlade om självmord och självmordstankar. Den stora ökningen är nu nästan tredubblad. Den ökande psykiska ohälsan är speciellt stor bland unga flickor, och den kryper allt längre ned i åldrarna. Vi måste inse allvaret när 12–13-åringar inte ser någon mening med att leva utan ser självmord som en lättnad och en lösning. Det är ett förskräckligt betyg till alla oss vuxna.

Det behövs ökad kunskap om ungdomars psykosocila tillstånd och om vilka faktorer som påverkar detta för att få en fördjupad samhällsdebatt, där vi slutar låtsas som om problemen inte finns. Det finns myter om att man måste vara psykiskt sjuk för att ta livet av sig, men sanningen är ju att det är ytterst få som är det. Däremot står de under stark psykisk press, är förtvivlade och ganska ofta deprimerade. Av någon anledning känner de sig under en tid isolerade, desperata, olyckliga och ensamma.

Herr talman! Den som knockas behöver hjälp. Boxaren har sin sekond. Dessa unga har inga sekonder. Många föräldrar, precis som barnen, lever i en skruvad värld, där människovärdet mäts i pengar och framgång. De hinner inte, kan inte eller har inte förmågan att inse allvaret fullt ut. I skolan är lärarna pressade och saknar kunskap på det här området. Skolhälsovården är bantad, och för psykisk ohälsa är den näst intill obefintlig.

Det dör tre gånger så många i självmord än de som dör i trafiken. I trafiken har vi en nollvision. Vi arbetar systematiskt med att förebygga och få ned dödssiffrorna där – men vad gör vi för att förebygga självmord? Enligt min mening alldeles för lite. Det är ett komplext problem, och det finns många riskfaktorer som måste identifieras och kompenseras med positiva faktorer. Självmordsfrekvensen minskar i andra åldersgrupper men inte bland ungdomarna.

Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa har tagit fram utbildningsmaterial, men över hälften av landets alla skolor saknar en plan för hur dessa elever ska bemötas, och på ännu fler skolor, närmare 70 %, saknar personal utbildning för detta. Köerna till BUP är oacceptabelt långa. I går kunde vi läsa om 17-åringen som skar sig själv och sade att hon ville dö men inte togs på allvar eller trots det inte var tillräckligt desperat för att ta sig innanför dörrarna och få den vård som hon så väl behöver. Det finns kunskap, men vi använder den inte.

Föräldrar är andra viktiga aktörer i detta arbete. De behöver tid, kunskap och stöd, förebyggande och vid situationer och i olika akuta kriser. Det är viktigt att samhället har förtroende för familjen, och det är lika viktigt att den finns där och stöttar när det behövs. Familjepolitiken måste underlätta föräldrarollen, så att den uppväxande generationen blir trygg. Det är angeläget att föräldrautbildning inte enbart omfattar tiden före födelsen och småbarnsåren utan strävan bör vara att föräldragrupper består längre tid.

Barn med föräldrar som lider av psykisk sjukdom, missbrukar alkohol eller droger eller är kriminella löper självklart en extra stor risk att fara illa. Det behövs metodutveckling och nya samarbetsformer för barnpsykiatri, socialtjänstens och vuxenpsykiatriens arbete med dessa barn. I dag blir de berövade sin barndom och sin tilltro till vuxenvärlden. Runt de här barnen måste samhället stå starkt.

Herr talman! Den moderna familjen präglas av tidsbrist. Det leder till att kontakten mellan föräldrar och barn minskar – det sociala kittet försvagas. Samtidigt leder föräldrarnas stress lätt till slitningar och konflikter i familjen, vilket har negativa effekter för barnens trygghet och välbefinnande. Ur detta perspektiv ställer vi oss i Centerpartiet frågande till hur barnen gynnas av att föräldrarna genom maxtaxereformen uppmuntras att arbeta än mer. Vårt tydliga intryck är i stället att ett av barnfamiljernas största önskemål är att få bättre möjligheter att tillbringa mer tid med barnen, och det arbetar Centerpartiet för.

Ekonomisk knapphet i en familj kan på sikt påverka barnens hälsa och skolgång. Fattigdom får omedelbara konsekvenser för barn. Flera andra länder har antagit mål och planer för att reducera barnfattigdomen. Jag anser att Sverige bör följa dessa exempel. Centerpartiet har tagit fasta på de larmrapporter som både Barnombudsmannen och Rädda Barnen kommit med. Barnen är speciellt utsatta när en förälder blir arbetslös eller sjuk, och därför föreslår vi nu differentierade nivåer i trygghetssystemen som följer oavsett om man har försörjningsansvar eller ej. Det vore ett sätt att stärka just barnens situation. Att de med de lägsta inkomsterna och med minst marginaler ska betala så hög skatt är också något som Centerpartiet arbetar för att ändra på. Vi vill stärka dessa människors möjligheter att bestämma över sin egen vardag.

Herr talman! När det gäller att förebygga, att arbeta preventivt, så jobbar våra grannländer aktivt och prövar nya grepp. Där har man både gjort stora utbildningssatsningar och prövar nya metoder som speciella familjesamtal. Om man jämför med vår situation i Sverige kan man se det som att vi har en stor damm med stora hål i fördämningen. I dag lägger vi all kraft på att med en trasa torka upp vattnet som forsar ut i stället för att laga hålet.

Man kan se den utveckling som vi har med höga sjuktal och en ökande psykisk ohälsa enbart som ett problem – eller så kan man se det positiva att det faktiskt finns människor som är friska nog att bli sjuka i ett sjukt samhälle.

Det är ju i grunden vårt sätt att leva och hur vi tar hand om varandra som måste förändras. Mycket av det som görs är bara lagning av dammen. Vi måste ställa oss frågan: Måste vi ha en damm som riskerar att brista? Måste vi ha unga människor som ger upp? Måste vi ha ett samhälle där vi är allt friskare, men mår allt sämre?

Svaret från Centerpartiet är nej. Vi ställer oss frågan: Hur ska det vara när det är som bäst? Och sedan utformar vi politiken från grunden och utan dammar som brister. När det är som bäst känner vi alla att tillvaron är begriplig, hanterbar och meningsfull.

Anf. 121 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kamrater och åhörare! Jag står bakom alla reservationer och yttranden där Miljöpartiet finns med, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 21.

Det känns som ett hån att stå här och prata om barnkonventionen, tycker jag – särskilt efter de undersökningar som det har pratats så mycket om under de senaste dagarna om hur det står till med handhavande av brott mot barn. Alla har pratat om det i dag också. Ett tag kändes det som att dessa undersökningar omkullkastade hela min tro på att det går att göra någon nytta i politiken.

Barnmisshandelsutredningen utmynnade i en proposition, och sedan då? På frågestunden sade folkhälsoministern: En sak har vi gjort. Vi har utökat anmälningsskyldigheten. I både utredningen och propositionen föreslås det att man ska utbilda alla som kommer i närheten av brott mot barn.

Vänstern och vi har varit med om att förhandla fram den här skrivelsen som innehåller en strategi. Den är inte så hemskt bra, men den var värre från början.

När det gäller att införliva barnkonventionen i lagen kom inte hela vägen fram. Saker och ting går inte så fort. Vi fick i alla fall regeringen att lova att fortsätta att arbeta med att införa barnkonventionens mening i lagstiftning, attityder och praxis, och det ska vi följa upp. Och som det ser ut är det bråttom.

Socialutskottet och justitieutskottet har arbetat gemensamt med narkotikafrågan. Kanske kunde socialutskottet och justitieutskottet arbeta tillsammans också med barnfrågor. Allt detta med barnmisshandel och brott mot barn handlar ju egentligen om juridik.

Det här betänkandet handlar alltså inte bara om skrivelsen, utan det behandlar också en massa motioner. Under punkt 30 om förebyggande och andra insatser för barn i utsatta situationer ser det alldeles förskräck-

ligt ut. Alla har egna reservationer. Läser man igenom alla reservationer finner man att vi egentligen tycker ganska lika. Här borde vi kunna sam-
sas och tvinga fram medel för att barn inte ska fara illa.

Miljöpartiet kallas just nu för regeringens stödparti. Vi har tillsam-
mans med Vänsterpartiet skyldighet att driva barnfrågor i budgetförhand-
lingarna och sätta barnfrågorna högt upp på listan. Jag gjorde det i an-
slutning till vårpropositionen, och det var ganska slitigt, måste jag säga.
Men till slut fick vi igenom att NASP – ett institut för självmordsprevent-
ion – skulle få pengar för att jobba i skolor. NASP fick de pengar som
man hade sagt att man ville ha, och det känns ju underbart. Det är kanske
meningsfullt med politik i alla fall, när jag tänker efter.

Inte alla ekonomer har tunnelseende. Det finns några enstaka som
inte har det, och jag hyllar Stefan de Vylder som har skrivit boken *Barn
och ekonomisk politik*. Jag har några sådana här böcker som fungerar
som biblar för mig. Stefan de Vylder säger så här:

Vid fastställande av kommande statsbudget ska man fästa speciell
vikt vid hur den föreslagna budgeten påverkar barn och ungdom samt
förkasta samtliga förslag i regeringens budgetförslag som kan bedömas
ha påtagligt negativa effekter för våra barn och barnfamiljer.

Det är ord och inga visor. Detta är ju en barnbilaga. Regeringen har
så smått börjat med att göra en liten ansats, men jag tycker att man börjar
från fel håll. Man tittar först i budgeten och säger sedan: Där och där har
vi satsat pengar. Jag skulle vilja att man gjorde tvärtom, och det har jag
skrivit motioner om. Man borde titta på alla områden i budgeten och se
efter hur olika saker påverkar barnen.

Man måste se lite längre än näsan räcker. Det är svårare att bota i ef-
terhand än att förebygga, och framför allt är det dyrare.

I konventionen om barns rättigheter art. 19 slås bland annat fast att
konventionsstaterna har ett ansvar för att upprätthålla sociala program i
förebyggande syfte. Sverige har även reglerat detta i socialtjänstlagen,
SoL. Där finns det uttryckt att socialnämnden ska verka för att barn och
ungdomar växer upp under trygga förhållanden. Därmed åligger det
starkt både staten och kommuner att verka för att barns uppväxtmiljö är
trygg och stabil och helst fri från missförhållanden.

Det låter väldigt bra. Hur ofta har vi inte både läst och hört att vi ska
se till barnens bästa.

Ofta är det vuxnas behov som styr beslut. Man kan inte ens säga att
föräldrar alltid agerar utifrån barns bästa. Titta till exempel på hur det går
till vid vårdnadsutredningar! Då tänker man på sig själv som vuxen. På
flera områden kan det bli väldigt mycket bättre om vi lyfter fram barns
egna röster och stärker deras rätt.

Häromsistens var jag på ett seminarium som Rädda Barnen höll. Det
handlade om barn och det kommande EU. Där presenterade man en lista
över hur olika länder diskriminerar barn, och alla länder var uppräknade.
I sammanfattningen skriver man: I alla EU-länder – alltså även i Sverige
– diskrimineras barn till romer och andra minoriteter, barn med funkt-
ionshinder, asylsökande barn och barn som lever i fattigdom. Detta tål
verkligen att tänka på!

Apropå detta med att vuxna ser till sig själva och inte till barnen tän-
ker jag på alkohol och droger. Hur i himmelens namn tänkte regeringen
när man förhandlade med EU om införselkvoter? Hur stämmer det med

barnkonventionen egentligen? Eller tänkte man inte alls? Eller tänkte man bara på sig själv som vuxen?

Tack, herr talman, och tack för att ni lyssnade.

Anf. 122 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag ska börja med ett citat: ”Därför är det värdefullt att med jämna mellanrum ta ett helhetsgrepp; att analysera område efter område i avsikt att enbart se hur barnen har det. Det innebär att ett politiskt intresse fokuseras till barnfrågorna åtminstone för en tid, och det är viktigt.”

Så skriver ambassadören och barnrättskampen Thomas Hammarberg i boken *Barnet och den politiska viljan*. Han menar att arbetet med att implementera barnkonventionen i Sverige måste göras synligt på olika sätt. Jag håller med honom och tycker att dagens debatt är ett bra exempel på detta. Den har ju tillkommit just för att regeringen har valt att ta detta helhetsgrepp, det organiserade tänkande som en strategi innebär.

I 1998 års strategi uttalade regeringen att barnkonventionen är ett viktigt instrument för att tillvarata barns och ungas rättigheter och intressen. Att sprida kunskap och medvetenhet om konventionen var då det viktigaste inslaget i förverkligandet av barnkonventionen i Sverige. Dessutom underströks att konventionen i första hand skulle nå beslutsfattare vars verksamhet påverkar barns vardag, vuxna som arbetar med barn samt barn och ungdomar själva.

Fem år senare kan regeringen konstatera att strategiarbetet varit framgångsrikt inom flera områden, medan det inom andra återstår mycket att göra. Trots att den allmänna medvetenheten och kunskapen om barnkonventionen och dess intention kan sägas ha ökat i samhället, har barnkonventionen ännu inte blivit ett självklart redskap i planering och beslut inom något samhällsområde. Det finns ett stort behov av vägledning kring vilka frågor som är viktiga att prioritera och arbeta med när det gäller barns och ungas inflytande och delaktighet i frågor som rör dem, understryker regeringen.

Det är mot denna bakgrund man ska se på de förslag som regeringen nu lägger fram i den nya strategin. Och Catherine Persson gjorde i sin inledning en uppräknning av några av de insatser som finns där.

Jag är fullständigt övertygad om att det är så här en ansvarstagande nation måste göra, att vi måste visa att vi tar implementeringsarbetet på allvar, om vi verkligen vill att barnkonventionen ska nå ut i olika delar av vårt svenska samhälle. Just därför blir jag så förvånad över Moderaternas protester mot formen för strategiarbetet. Jag känner ju inte detta parti som ett parti som är emot organisation och ordning och reda, tvärtom.

Nu väljer man i stället en retorisk inriktning i sin reservation där man talar om myndighetsanslag. Hela denna skrivelse, precis som den första strategin, handlar ju om hur regeringen tar sitt ansvar för att föra ut barnkonventionen i den vardagliga verksamheten – kunskapen om den och tillämpningen av den.

Jag måste få en förklaring av Cristina Husmark Pehrsson. Har vi läst och diskuterar vi samma dokument?

Låt mig ställa samma fråga till Ulrik Lindgren. Kristdemokraterna skriver i sin reservation nr 2 att det behövs en mer genomarbetad strategi för genomförandet av barnkonventionen i Sverige. Jag är med på alla

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Utveckling av den
nationella strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter
samt andra barnfrågor*

förslag till förbättringar. Men är inte detta att skjuta över målet? Vad är det för struktur ni har att komma med? Jag läser i motionen: "Familjens betydelse för barnens välbefinnande, såsom den formuleras i barnkonventionen, måste uppvärderas och få genomslag i lagstiftning och beslutsfattande. Vidare saknas en genomtänkt strategi för att stödja och förbättra för de mest utsatta barnen i Sverige."

Låt oss ta det där med familjen först. Naturligtvis är familjen viktig för barnen. Vi står bakom varje rad i barnkonventionen, varje artikel. När Ulrik Lindgren och Kristdemokraterna i sin motion citerar artikel 18 nämner man bara punkterna ett och två, inte punkt tre. Men vi står bakom även den. Den handlar om barn till förvärvsarbetande föräldrar och deras rätt att få den barnomsorg de behöver. Tycker inte ni i Kristdemokraterna att det är viktigt med barnomsorg? Jo, naturligtvis gör ni det. Ni försöker bara att på alla sätt insinuera att socialdemokrater inte tycker att föräldrar är viktiga för sina barn. Det är inte sant!

Jag är beredd på en debatt i den frågan när som helst, även om de situationer där det är föräldrarna som är det största hotet mot barnens välbefinnande. Även i dessa situationer har nämligen konventionsstaterna skyldighet att skydda barnen.

Flera motioner och reservationer talar om situationen för de utsatta barnen. Jag är glad för de motionerna, men beklagar reservationerna. Min glädje består i det gemensamma engagemanget för de barn som far illa. Vår gemensamma vilja är att kunna identifiera problemen, lösa dem och skapa förutsättningar för de utsatta barnen att gå vidare med sina liv.

Nu hoppas jag att vi har i färskt minne att det är mindre än ett år sedan vi beslutade om ett flertal insatser för de utsatta barnen. I detta betänkande finns ett särskilt avsnitt som berör dem. Där behandlas också motionsyrkandena. Det faktum att samtliga partier har en egen reservation med påpekanden och krav åt olika håll – ja, den spridningen visar på den höga ambition som finns på området.

Även om jag och Socialdemokraterna yrkar avslag på reservationen, ser vi ett fortsatt behov av analys och insatser på flera håll. Men vi anser också att riksdagen måste pressa på implementeringen av redan fattade beslut. Vi har, som det står i betänkandet, nyligen beslutat om skärpt anmälningsskyldighet och krav på förbättrat samarbete på olika myndigheter, och vi måste se till att de metoderna används.

Även i den här debatten antyds på olika sätt att familjepolitiska stöd ligger bakom de sociala problemen. Det är en klassisk skillnad mellan partierna. Vår bestämda uppfattning är att en stor del av arbetet för att skapa goda uppväxtvillkor för barnen går genom att vi stärker, inte försämrar, den gemensamma sektorn och stödet till familjerna.

Vi vill samarbeta för att göra begreppet "barnfrid" till verklighet i Sverige. Vi ska skydda barnen mot exploatering, mot övergrepp och alla former av utsatthet. Det kräver en politisk beslutsamhet och modet att våga vara vuxen.

Jag ska göra några korta kommentarer till några inlägg.

Folkpartiet kräver att nästa skrivelse bör redovisa problemen. Så tror jag också att det blir. Regeringen brukar varva strategi, redovisningsskrivelse och strategi, och då blir det nog en redovisning nästa gång.

Fråga: Varför vill Folkpartiet bara drogtesta ungdomar om föräldrarna vill det? Kan det inte vara ett signifikant samband mellan föräldrar som inte vill det och hur det står till med barnen?

En kommentar också till Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag måste säga att jag gläder mig över det särskilda yttrandet när det gäller inkorporeringen av barnkonventionen. Det känns bra att vi nu gemensamt kan pressa på det fortsatta arbetet. Också Centern skriver att det hela tiden gäller att omformulera och pressa på för en förbättrad lagstiftning till skydd för barnen.

Jag hade tänkt att kort kommentera pengarna för självmordsprevention, men det har ju Kerstin-Maria Stalin berört i sitt anförande.

Med detta avslutar jag med att yrka bifall till socialutskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 123 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Margareta Israelsson, jag och alla övriga, tar jag för givet, har ett gemensamt intresse av att strategin för barnkonventionens förverkligande resulterar i just ett förverkligande, att det konkret för barnen blir något annorlunda.

Betänkandet anger att det strategiska barnkonventionsarbetet inom ett flertal områden har varit framgångsrikt, och detsamma sade Margareta Israelsson i sitt anförande nu. Jag vill ändå ha ett litet samtal och en diskussion, Margareta Israelsson, om på vilka områden vi egentligen kan avläsa att de 14 årens arbete har gett ett konkret utfall till fördel för just de utsatta barnen.

En sådan sak som att flera kommuner i dag har dokument som barnplaner och barnbokslut för att förverkliga barnkonventionen är bra. Men det är inte givet att ett dokument ger den konkreta förbättringen. Dokumentet kan ju ha en reflexion där man ser ett barns behov men inte väljer att tillgodose behovet. Man kan ha ekonomiska inskränkningar och man kan göra andra ekonomiska prioriteringar som gör att det ändå inte blir det som skulle vara till fördel för barnet.

Lagstadgad skyldighet för flera myndigheter att samverka som vi har haft sedan förra året, anser jag är rätt. Men det kan naturligtvis inte med automatik avläsas som en framgång förrän vi ser ett resultat för barnen.

En ekonomiskt och befogenhetsmässigt förstärkt barnombudsman är också rätt beslut, men vad har det gett konkret för barnen? Vi har sedan förra året också en utvidgad skyldighet att anmäla till kriminalvårdsmyndighet.

Vad har Margareta Israelsson att säga om den konkreta effekten för barn?

Anf. 124 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att vi kommer att uppnå ett förverkligande av barnkonventionen. Det låter kanske konstigt när jag säger det. Jag tror och hoppas att barnkonventionen ska få vara det instrument som hela tiden driver oss framåt och vidare till ytterligare förbättringar.

Det synsättet leder till att man inte heller kan lyfta upp barn för barn och säga: Det här har det inneburit. Jag tror att när vi sitter med de lagförbättringar som barnkonventionen kräver av oss att göra ger vi barnen rätten att bli lyssnade på och rätten att vi tar hänsyn till deras situation. Hela tiden, precis som Ulrik Lindgren pekar på både i sitt inlägg och nu i repliken, upptäcker vi saker där det här inte riktigt fungerar, där vi måste flytta fram positionerna ytterligare. Det kan handla om rättsväsendet som flera har berört. Det kan vara situationer i skolan. Det kan vara på det sociala området. Vi måste putsa vidare.

Anf. 125 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag delar Margareta Israelssons synpunkt och tror att vi inte når fram. Det är som med demokrati. Det är ett evighetsarbete som man ska slita med jämt. Det finns ingen Utopia som är uppnåbar. Det gäller att putsa sig fram.

Vi knyter förhoppningar till vårdnadsutredningen exempelvis som finns sedan 2002. Vi motser förslag om hur barn på riktigt ska kunna komma till tals i vårdnadsutredningar. Barnombudsmannen har exempelvis talat för att barn borde få egna företrädare i vårdnadsutredare som verkligen talar för barnet. Vi kanske måste ompröva hela vårdnadsutredningssystemet och inte så slentrianmässigt – som det verkar i dag – tilldöma delad vårdnad.

Vi måste prioritera annorlunda. Det är ett evighetsarbete. Kommunerna och staten måste prioritera rätt. Vi måste få till stånd resurstillskott till olika barnområden.

Det finns också en berättigad fruktan med tanke på hur det har gått bakåt. Vi måste ta nya tag. Vi har debatterat missbrukarvården i flera sammanhang här i kammaren. Socialstyrelsens rapport har visat att det har gått käpprätt åt fel håll med missbrukarvården sedan 1995. Detta kommer att få fruktansvärda konsekvenser för barns uppväxt och deras villkor i familjerna.

Ett besked som Margareta Israelsson kanske skulle kunna ge när det gäller att putsa och komma framåt är hur det har gått med regeringens och majoritetens förhandlingar med Landstingsförbundet om vårdgarantin. Om vårdgarantin har det sagts att den ska bli förverkligad bland annat genom 1,7 miljarder till. Det finns flera intressen i de 1,7 miljarderna. En del av de 1,7 miljarderna ska komma vårdgarantin till del så att köerna till barn- och ungdomspsykiatri om möjligt försvinner. Vi får en förverkligad garanti där.

Hur långt har ni kommit med Landstingsförbundet?

Anf. 126 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Under den första tiden av vårt arbete med barnkonventionen sökte vi formerna för den. Vilken uppgift skulle Barnombudsmannen ha? Hur skulle vi bygga upp arbetet innan vi fick den första strategin? Sedan har inriktningen handlat om barnets bästa. Vi kan se det i mängder av protokoll från kammaren. Vi kan se i tidningsartiklar och debattprogram hur vi har diskuterat hur vi ska utforma lagtexter och hur vi ska utforma vårt samhälle så att det vi gör och beslutar om är till barnets bästa.

Det har varit en viktig fas, en klok strategi också utan att någon utformar den. Nu måste vi ta nästa steg. Vi talar om att vi måste lyssna på barnen. Barnen måste bli hörda. Vad är det de säger? Vad upplever de i sin situation? Vad är det som händer i barnens och de ungas värld?

Jag tror att vi just nu är i ett tredje steg mot att faktiskt också ta hänsyn till barnets vilja. Jag är därför glad att Ulrik Lindgren nämner just 2002 års vårdnadskommitté som ska titta på barnets situation när föräldrarna separerar och umgänge och annat inte riktigt fungerar.

Jag är alldeles övertygad om att vi där kommer att få se att barnets inställning och önskan mer får driva på hur de vuxna utformar reglerna. Det tror jag är framkomstvägen för hur strategin ska gå vidare.

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

Anf. 127 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Vi märker i olika rapporter hur alkoholen blir ett allt större problem i Sverige. Det är ju inte bara skador på dem som dricker. Vi vet att skadorna på foster ökar när kvinnorna missbrukar.

Information och upplysning hjälper inte. Det har inte visat sig vara någon bra metod. Det är helt självklart att kvinnor på mödravårdscentralen blir upplysta om att det är olämpligt att dricka alkohol. Att man använder alkohol redovisas inte. Det antecknas på mödravårdscentralen och skickas in till missbildningsregistret om man använder läkemedel, om man röker och så vidare. Alkohol kanske man frågar om, men det skickas inte in. Vi vet i dag egentligen inte hur många barn i Sverige som har skador av alkohol.

Det är angeläget för ett samhälle att se till att barn inte föds med olika typer av skador. Det är vi överens om. Därför har jag lite svårt att förstå att man inte vill ta tag i den här frågan och att man inte vill hjälpa de här kvinnorna att komma ifrån missbruket. Vi vet ju att man ibland måste tvångsomhänderta missbrukare både för att skydda mamman och för att skydda barnet.

Varför är ni socialdemokrater inte beredda att hjälpa till i detta förebyggande arbete?

Anf. 128 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller alkohol är ju situationen kritisk för den person som missbrukar alkohol oavsett om hon är gravid eller inte. Det är kanske den första utgångspunkt man måste ha för hur man utformar lagar vad gäller tvångsmedel.

Om vi talar om gravida kvinnor och de risker de kan utsätta sig och fostret för är alkohol inte den enda. Det finns en mängd risker, också risker som vi vet är påtagliga och medför skador. Det finns kanske ingenting som säger att det i så fall bara skulle vara alkohol som gav skäl för ett omhändertagande.

Att omhänderta just kvinnorna i den här situationen ser vi i dag inte som en framkomstväg. Däremot tror jag att vi inom detta område, precis som en del andra, måste fundera vidare på om det finns insatser vi kan göra i mödrahälsovården för att på ett bättre sätt upptäcka och förebygga den här typen av skador.

Anf. 129 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att de allra flesta kvinnor tar åt sig information om alkohol, narkotika, läkemedel och vad det än kan vara. Det är väldigt mycket som man varnas för på mödravårdscentralen. Det är fisk och allt möjligt som man inte ska äta under graviditeten. Det är väldigt strikt. Men alkohol och även narkotika har tydligen varit en svår sak att ta upp. Det kan vi också se inom sjukvården. Man frågar inte patienterna om deras alkoholproblem. Det är väl för känsligt.

Nu ser vi att det blir fler och fler barn som föds med skador. Därför tycker jag att samhället har en skyldighet att ta tag i den här frågan ordentligt.

Om vi ser till dem som verkligen är missbrukare, de som är inne i ett missbruk, för det är ju dem vi talar om, handlar det naturligtvis först och främst om att få dem att sluta med missbruket, vilket inte är så lätt alla gånger. Det vet vi ju eftersom vi får tvångsomhändertagande både narkomaner och alkoholister.

Men i det här sammanhanget är det naturligtvis lika svårt för den gravida mamman. Det finns missbrukare som slutar när de är gravida. Det är jag helt medveten om. Men vissa gör inte det. Det visar det faktum att vi får fler och fler barn med de här väldigt svåra skadorna, för det är mycket besvärliga skador de här barnen får. Vi vet att mammor som har fått sådana här barn, inte minst de som är adopterade, inte klarar av barnen.

Jag tycker att det finns all anledning för oss att inte vänta alltför länge, tills vi får alltför många barn med de här skadorna. Det här handlar ju inte om kvinnor som bara tar en öl eller ett glas vin utan om dem som är svåra missbrukare. Vi borde för deras skull och för barnens skull i vissa situationer kunna tvångsomhändertaga dem för vård.

Anf. 130 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnar på den ståndpunkten. Vi får säkert återkomma till den saken.

Men det är också ett faktum att vi tillåter människor att köpa cigarettpaket där det står att rökning dödar. Ändå är det tillåtet att röka.

Det finns en större fråga, men problemet är naturligtvis viktigt att fundera vidare över. Jag är säker på att vi får återkomma till det.

Anf. 131 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Förra veckan när jag åkte hem på torsdagskvällen blev vi stående i Vårgårda och fick vänta ungefär en kvart tjugo minuter. Det var bara ett spår som kunde trafikerats. Det var trafikproblem, sade man. Jag steg av tåget i Alingsås, satte mig i taxin, och då berättade taxichauffören om hur dagen hade varit för taxi. Först hade man haft en massa ledningsfel och de hade fått köra för alla tåg som inte kunnat gå, men på kvällen hade ett spår varit avstängt därför att en flicka hade slängt sig framför tåget.

För ungefär en månad sedan gick jag av tåget i Herrljunga. De som skulle åka vidare till Vänersborg fick åka buss därför att det var en flicka som hade slängt sig framför tåget i Vara.

I fredags var jag på en gymnasieskola i Alingsås och hamnade i personalrummet med datatekniker som inte har direktkontakt med eleverna. Bland dem satt också två lärare. Det blev tal om att det hade varit förse-

ningar och om vad som hade hänt dagen innan. Jag hade en elev, säger den ena kvinnan, som kastade sig framför tåget för ett år sedan. Den manliga läraren hade också en elev som han just nu arbetade med väldigt mycket eftersom eleven helt klart var i riskzonen.

Jag läser i handlingarna och ser att man gör satsningar, att man försöker. Man använder väldigt många vackra ord. Det har även varit interpellationsdebatter med Östros. Det finns många vackra ord. Det är så det känns. Det finns en stor frustration, och det finns en riktigt otäck utveckling på det här området när unga människor känner sig icke-behövda. De tycker att det är meningslöst, och lättnaden och lösningen är att ta livet av sig.

Ibland kan jag känna att det blir en massa vackra ord. Kan du ge mig något mer än vackra ord, Margareta?

Anf. 132 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Med den debattformen skulle jag kunna säga att det inte var vackra ord som Annika Qarlsson använde. Jag tror inte att det är på den nivån som vi som vuxna, med den omsorg som vi känner om den uppväxande generationen, ska diskutera den här frågan.

Självfallet är det som Annika Qarlsson säger och som vi pekar på i betänkandet att det här är en stor och svår fråga som man måste möta på flera sätt. Jag kan inte tänka mig att säga att självmordspreventionen ska lösas genom att vi lägger ansvar på skolpersonalen. Jag skulle heller inte känna mig trygg med det. Det här är mycket större frågor.

Eftersom önskan är att jag inte ska säga vackra ord kanske jag skulle sluta prata där. Jag tror nämligen inte att det finns ett beslut som vi kan fatta här, vare sig det handlar om pengar eller att vi bestämmer någonting. Vi kan inte lagstifta om känslor. Vi kan inte lagstifta om ångest. Vi kan inte lagstifta om kärlek.

Däremot är det självfallet så att vi behöver bättre möjligheter för unga människor att bli hörda om hur deras situation är och att bli sedda, skulle jag vilja säga. Det kanske tar en del beslut. Det kan man säkert besluta om. Men att vi skulle hitta en lösning som skulle göra att det här problemet var borta tror jag tyvärr inte.

Men jag tror på beslut där man möjliggör för barnen att bli sedda och där man talar med de unga människorna. Men kom ihåg att det är just den situationen som är det utmärkande för en självmordskandidat. Man gör allt för att det inte ska synas. Det tycker jag också har varit det svåra när man tagit del av debatten i tidningar där nära och anhöriga säger att just då visste jag ingenting.

Anf. 133 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Även om jag inte tror att du kommer att hålla med mig om slutsatsen skulle jag vilja påstå att du faktiskt satte fingret på det jag var ute efter. Du pratade om barnkonventionen och att man tar ett helhetsgrepp. Det gör man över just barnfrågorna. Men det jag saknar är självkritiken, där man kanske funderar över och frågar sig: Vart leder vår politik?

Det var det jag var inne lite grann på i mitt anförande. Det handlar om hur vi kan ge dem med de minsta marginalerna större möjlighet att påverka sin vardag, att ge makt till var och en att också ansvara för sin

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Utveckling av den
nationella strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter
samt andra barnfrågor*

situation. I det finns den familjefråga som du debatterade tidigare och även tog upp i ditt anförande. Familjen måste finnas som ett första stöd och en trygghet. Där är vi inte i dag. Vi har släppt över väldigt mycket av familjens ansvar till att bli någon annans ansvar.

Jag kan gå igenom punkt för punkt där jag någonstans landar i att jag skulle vilja att Socialdemokraterna funderade på om maxtaxan verkligen var det bästa för barnen, om det är när man har små barn som man ska arbeta som mest och så vidare. I det här har vi olika uppfattning, helt klart.

Men jag kan se, från de utgångspunkter jag har, att det handlar om att vi måste bygga ett helt annat samhälle, ett friskt samhälle, där människor kan vara friska i stället för att må så dåligt som de gör i dag.

Anf. 134 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Den där retoriken har jag väldigt svårt att ta till mig. Det måste jag säga.

För det första är hela den svenska lagstiftningen, hela samhället, uppbyggt på familjens betydelse. Så är det ju. Det finns till och med de som tycker att det är för starkt åt det hållet.

För det andra tycker jag att man gör det väldigt enkelt för sig. Jag tycker faktiskt, Annika Qarlsso, att om detta är Centerpartiets åsikt är den utstuderat enkel, om man försöker beskriva ett så svårt problem som den ångest som många unga upplever med maxtaxan eller att föräldrarna arbetar.

Tvärtom finns det forskning som visar på betydelsen av barnens möjlighet att gå i förskolan. Det var det jag läste om senast. Det är ingen som debatterar den frågan längre, utan det har en betydelse.

Vad man däremot diskuterar är situationer som barn upplever i konflikter med vuxna, där de inte ser någon möjlighet att kunna lösa sina problem när de växer upp.

Jag tror inte att det är ett allmänt problem kring hur vi bygger upp barnomsorg eller skolan. Det handlar mycket om hur vuxna och unga människor förhåller sig till varandra. Vi ska lägga mer energi på det än att hela tiden skuldbelägga människor som arbetar mer eller mindre och indirekt i detta antyda att personer som inte arbetar är bättre föräldrar. Jag tror inte på den retoriken.

Anf. 135 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Margareta Israelsson inledde med att förfasa sig över Moderaternas retorik. Jag ska ge en klar och tydlig vägledning om vad detta ger anledning till.

Först och främst handlar det om den alternativa rapportering som frivilligorganisationerna har skickat till FN:s barnrättskommitté. De tycker att regeringen skönmålar. Det var en av anledningarna.

För det andra handlar det om skrivelsen. Jag ska läsa ur den. Den var utgångsläget till vår kritik i den motion som vi väckte med anledning av skrivelsen.

Punkten 2.2 har rubriken ”Vem riktar sig strategin till?” Där står följande i skrivelsen:

”De aktörer som är centrala för genomförandet av konventionen är således i första hand de offentliga organen – regeringen, riksdagen, för-

valtningsmyndigheter, kommuner och landsting. Det är framför allt gentemot dessa som de hittillsvarande insatserna har riktats. Men även domstolarna har en viktig roll ...”

I stycket längre ned står följande:

”Det finns även ett antal andra aktörer – utanför den offentliga sfären – som är viktiga för att barnkonventionen skall bli förverkligad och få ett genomslag för dem som ytterst är berörda, dvs. barn och unga. Det är frivilligorganisationer, folkrörelser, idrottsrörelsen, fackliga organisationer, näringslivet, media, forskningen, familjen och sist, men inte minst, barn ...”

Sist, men inte minst, barnen. Familjen kommer näst sist, och sist kommer barnen. Samtidigt säger Margareta Israelsson att det är barnen som är den framkomliga vägen för att vi ska genomföra barnkonventionen. De nämns sist, och familjen nämns näst sist. Det är bakgrunden till varför jag använde den retoriken.

Anf. 136 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns starka skäl till varför strategin är utformad så. Det finns inget i barnkonventionen som lägger ett ansvar på barnen att se till att konventionen blir implementerad. Det är därför de står sist. Det ankommer inte på barn att se till att konventionen blir verklig.

Föräldrarna står näst sist därför att deras uppgift är så självklar och så fastlagd i konventionen. Den fostrande och ansvarsfyllda rollen som föräldrarna har är också tydlig.

Samhället har den stora uppgiften att se till att konventionen blir känd hos föräldrar och barn men också i samhället i övrigt. Precis vad konventionen bygger på – som vi diskuterade förut – handlar det om de situationer när familjen, barn och föräldrar, inte klarar sina uppgifter. Det är där strategin krävs. Det är där våra insatser krävs för hur det ska vara här, hur det ska vara där, hur vi ska se till att samhället går in med insatser på ett sätt så att barnets bästa och det som finns runtomkring barnet vårdas på ett bra sätt.

Om regeringen skulle utforma en strategi till föräldrarna tror jag att vi skulle ha svårt att diskutera den på det sätt vi nu diskuterar den här strategin. Det skulle bli ännu svårare att komma överens. Det kanske det skulle vara inom de olika partierna. Vi har olika synpunkter på hur vi vill forma den egna familjen, hur vi organiserar familjeliv och vad vi gör hemma. Jag tycker inte att det är den politiska uppgiften att börja där. Det är förklaringen till varför regeringen understryker att det är myndigheternas roll att veta vad det handlar om.

Anf. 137 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara återigen säga att det finns andra aktörer utanför den offentliga sfären som är viktiga för att barnkonventionen ska kunna förverkligas. Där kommer familjen näst sist. Det är det synsättet som skiljer sig från vårt. Jag anser inte att frivilligorganisationer, folkrörelser, idrottsrörelser och fackliga organisationer i den delen har ett större ansvar än familjen.

Det var bra att jag fick möjlighet att ta en replik. Jag skulle vilja ha ett till förtydligande av Margareta Israelsson. Det handlar om barn och ung-

Prot. 2003/04:115
13 maj

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

domar som blir könsstympade i Sverige eller utomlands. Frågan gäller sekretessen.

Det står i betänkandet att ”sekretess inte hindrar att polisanmälan görs i fall av grov könsstympning, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år”. Det kan inte vara rimligt. Grov könsstympning som ska ge fängelse i över två år – då ska sekretessen brytas. Var går gränsen för grov könsstympning och lindrig könsstympning, Margareta Israelsson?

Anf. 138 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Vi hade funderingar med den frågan – om det inte var någonting som var ”på gång”. Jag suckade lite när Cristina Husmark Pehrsson tog upp frågan!

(CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m): Jag såg det.)

Jag kom på att jag helt hade glömt att uppdatera mig och ta med det papperet. Jag säger kanske fel namn på kommittén.

En statlig kommitté har haft i uppgift att titta på – eller håller fortfarande på att titta på – sekretessfrågor. Där har denna fråga belysts. Vi utgår från att när frågan kommer på remiss kommer problemet att lösas. Vi kommer att bevaka problemet.

Cristina Husmark Pehrsson säger att frivilligorganisationer togs med till och med före familjen. Men de är också viktiga för strategin. Det underströk Cristina Husmark Pehrsson själv när hon sade att de hade skickat en egen rapport till Genèvekommittén för att belysa hur implementeringen går till i Sverige. Det tycker jag är bra. Jag tycker inte att det är något negativt i att frivilligorganisationerna säger att regeringen kan göra mer. Det är klart att det optimala skulle vara om det inte behövdes, men jag tycker att det är bra att vi har goda organisationer i Sverige på området som hela tiden är med och pressar på. De har en viktig roll.

Anf. 139 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Margareta Israelsson och jag har samma syn när det gäller strategidokumentet, synen på målen för den generella välfärden. Jag ska också tacka Margareta Israelsson för hennes pedagogiska klargörande av vilken typ av dokument det här är. Jag försökte också göra det. Jag har upptäckt i debatten att man tror att det är en redogörelse om hur konventionen fungerar, men det är fråga om strategin och vilka den riktar sig till. Det är inte det min replik ska handla om.

Margareta Israelsson berörde kort de motioner som finns fogade till betänkandet. Vi har bland annat en reservation som handlar om hemlösa barn. De finns, men finns inte. De finns i verkligheten, men de finns inte i statistiken. De finns i trappuppgångarna, men de finns inte i utredningarna. De finns någonstans flytande. Det handlar om barn som är placerade av socialtjänsten men inte finns där de borde vara placerade. Ingen vet hur många de är, och så vidare.

Margareta Israelsson och utskottets majoritet besvarar motionen med att säga att en redovisning har begärts av regeringen om vad som hittills har gjorts och planerade åtgärder för bland annat hemlösa. Ja – i vid mening. Här har vi de glömda barnen.

Jag tycker inte att det är ett svar på motionen. Jag skulle vilja höra hur Margareta Israelsson funderar vidare kring detta. Jag tror inte att socialdemokratin bortser från detta. Här är faktiskt ett vitt område, såvitt vi har förstått. Vi har försökt att titta efter om något är på gång. Vi hittar ingenting.

Anf. 140 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Detta är, precis som Ingrid Burman pekar på, en grupp som är väldigt svår att ge en siffra på. Jag kan säga att i den utredning jag leder om sexuellt exploaterade barn har vi funnit att det här är en grupp som det finns anledning att titta närmare på.

Vi har i flera fall kunnat konstatera att i de fall barn rymmer hemifrån – det händer ju ibland – och hittas i gruppen som finns på gatan kan vi diskutera konturerna av var hemlösheten finns. Ofta sätter man dem i en bil och kör dem tillbaka till hemmet som de har rymt ifrån utan att det finns någon mellanstation.

Visst finns det särskilda problem kring barn som vistas mycket på gatan. Där finns också gruppen barn som finns på gatan därför att föräldrarna inte har något boende. Vad vi menar med ”gatan” kan vi lämna därhän.

Det arbete som har skett kring hemlöshet och som rapporten belyser är insatserna på riksnivå. Men jag är övertygad om att om man ska möta frågan om hemlöshet och barnen som finns där är det arbetet ute i kommunerna som är det centrala. Dessutom tror jag att man måste fylla på det här i det beslut som vi tog för ett år sedan kring de speciellt utsatta barnen, därför att det är inte lösningen att kalla dem hemlösa. Oavsett om de finns här eller där tror jag att det centrala är att se dem som de utsatta och se behovet av att det anmäls så att de får den hjälp som de ska ha.

Anf. 141 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Hur ska vi lösa det då, så att de får den hjälp de ska ha?

Man har jobbat med hemlöshet på riksnivå, vi har haft projektmedel och det har kommit en rapport, men barnen nämns inte, såvitt jag minns. Det handlar om de vuxna. Problemet med de här ungarna är att de inte ens definieras som hemlösa. I regel har de någon stationär ort på papperet. De bara finns där. De lever i andra miljöer i månader, ibland kortare tid, ibland längre tid.

Visst kan vi tala om dem som utsatta barn – jag tror att det är en lämplig etikett. Men de är fullständigt osynliggjorda. Jag har alltså inte hittat dem i någon pågående utredning. Jag har inte hittat dem i det övergripande arbetet med hemlösa på riksnivå, som vi och ni och Miljöpartiet har initierat. Visst är det socialtjänstens ansvar, men kunskapen om dem är dålig.

Vad vi skulle vilja är att man tittade på just det här problemet. Jag tror inte att det finns någon i utskottet som inte tycker att det här är ett angeläget område. Om det är någon som har kunskap om det pågår något arbete, berätta det för mig efteråt.

Jag delar uppfattningen att vi bör göra någonting för den här gruppen. Vi kan strunta i var vi lägger det, men vi måste först synliggöra problemet. Jag saknar det i dag. Jag har inte sett det någonstans. Hur gör vi?

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Utveckling av den
nationella strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter
samt andra barnfrågor*

Anf. 142 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag upprepar mig nog när jag säger att det är oerhört viktigt att de här barnen också anmäls. Jag är lite tjugig med det här, de lagar som vi har stiftat. Vi stiftar en lag, och när det har gått tillräckligt lång tid, så att vi har glömt det lite, kan vi börja med nästa krav.

Kravet på att anmäla barn som far illa måste bli än mer viktigt när det gäller barn som man ser inte har ett hem att gå till eller har ett hem som man inte går till. Det är absolut nödvändigt.

Jag kan dela den uppfattning som Ingrid Burman har, att det också borde vara viktigt att man i ett sådant sammanhang markerar att det framgår av anmälan att barnet inte har ett hem eller inte vistas i det hem som eventuellt finns, så att det finns möjlighet för kommunerna att synliggöra. Jag kan känna att man kanske inte alls gör det på ett bra sätt.

Jag tycker att vi ska börja där. Vi ska pressa våra kommunpolitiker så att de synliggör detta i det sociala arbetet ute i kommunerna. Vi måste lära oss att anmälningar inte bara ska göras i vissa situationer, utan det här är ett klart fall där barn far illa och där barn är mycket utsatta. Då ska det göras en anmälan, och man ska tydliggöra hur situationen ser ut.

Anf. 143 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Som vi har hört ska alla beslut analyseras utifrån ett barnperspektiv – inte bara vissa beslut, delar av beslut eller ibland, utan alla och alltid. Barnets bästa ska sättas främst både på lång och på kort sikt. Det betyder att samhället ska byggas hållbart, jämlikt och jämställt. En sådan grund främjar barnens bästa.

Vi har långt kvar tills detta är förverkligat både internationellt och nationellt. Sverige är medlem i EU, vilket gör att alla medborgare, även barnen, i de 25 länderna på olika sätt påverkas av vilka prioriteringar och beslut som fattas i EU. Vår vänsterpolitik som relaterar till EU och som sätter barnen främst handlar bland annat om en rättvis asylpolitik.

EU:s asylpolitik får konsekvenser för barnen även i Sverige. Asylsökande barns situation i Sverige kan många gånger vara väldigt svår, framför allt när det gäller de gömda barnen och barn till föräldrar som av olika skäl inte kan ta hand om dem.

Vi måste stärka de ensamkommande barnens rättigheter. EU måste beakta barnets bästa i alla direktiv och förslag i EU:s asyl- och migrationspolitik. Barns egna asylskäl ska prövas, handläggningstider ska kortas och barn ska bemötas på ett sätt som gör att deras röst blir hörd. Ett asylsökande barn ska ha samma rätt till skydd, stöd och utbildning som andra barn i Sverige. Om den generella välfärden urholkas sätts våra sociala skyddsnät inför svåra prioriteringar. I dessa prioriteringar måste barns rättigheter och bästa komma i förgrunden.

Unga flickor och pojkar utnyttjas och säljs över Europas gränser. Vi måste verka för en lagstiftning som stoppar *trafficking*, prostitution och sexuell exploatering. Det är en skam att EU-parlamentarikern och vänsterpartisten Marianne Erikssons rapport röstades ned inom EU. Det innebär att vi stillatigande tvingas åse den handel med unga flickor som är ett resultat av social nedrustning i många av våra grannländer. Sverige måste kunna garantera att dessa unga, som också finns i vårt land, får den uppväxt, det skydd och stöd som de har rätt till enligt barnkonventionen.

Sociala myndigheter och polis måste göra sitt yttersta för att säkra dessa barns rättigheter.

Herr talman! En hög alkoholkonsumtion hos befolkningen drabbar ofta barnen hårdast. Barn i familjer med missbruk får ofta ta ett vuxenansvar, ansvara för sig själva, syskon och föräldrar. Det innebär en utsatthet och ett utanförskap som präglar möjligheterna till utbildning och eget liv. En restriktiv och solidarisk alkoholpolitik ur ett folkhälsoperspektiv är redskap för att ge barn och unga en alkoholfri uppväxt.

Jag kan instämma med dem som tidigare har sagt att Sveriges införselkvoter på alkohol drastiskt har ökat konsumtionen. Vi behöver skapa regler och stärka kontroll som gör att konsumtionen minskar, eftersom barnen kommer att utsättas för de negativa konsekvenser som en hög alkoholkonsumtion innebär.

All diskriminering av minoritetsbefolkning måste motverkas. De mest utsatta vid diskriminering är barnen. Romer är en utsatt minoritetsgrupp i Europa, och även i Sverige är barn till romer en särskilt utsatt grupp.

Flickor och pojkar måste få samma möjligheter att utvecklas och förverkliga sina drömmar. Det innebär lika rättigheter i ett jämställt samhälle. Jämställdhet mellan kvinnor och män gynnar barnen. Det gäller såväl inom utbildning som inom arbete. Flickorna och pojkarna behöver manliga och kvinnliga förebilder. Det gäller inte bara ekonomiskt och socialt utan även medicinskt, kulturellt och inom idrotten. Insatser för jämställdhet gynnar barnen.

Avslutningsvis instämmer jag i Ingrid Burmans yrkande, och jag yrkar bifall till reservation 9.

Anf. 144 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Vi vet alla att förverkligandet av barnkonventionen likasom inte bara kan skrivas fram i olika dokument eller anställas fram, så att vi får avlönade medarbetare i en sådan utsträckning att vi får barnkonventionen förverkligad. Det fordras ett oerhört brett folkligt stöd, som för många andra projekt. Framför allt fordras det att föräldrarna är på *speaking terms* med politikerna, att de verkligen känner att de betraktas som en viktig politisk resurs och som myndiga människor som kan fatta beslut om exempelvis sina egna barn. Det vill säga att det handlar om ett större bejakande av vad föräldrarna faktiskt vill.

Jag citerade i mitt inledningsanförande det nu årsgamla beslutet om att föräldrarna fritt ska kunna välja barnomsorg. Barnomsorgen måste vara väl utbyggd i och för sig – så menar vi alla – men med olika alternativ. Valfrihet innebär också att den som i större utsträckning vill vara hemma med sina barn ska ha möjlighet att vara det.

Vi har måhända lite olika politisk syn på hur mycket befullmäktigande och bemyndigande som vi kan ge föräldrarna i det här sammanhanget och på uttolkningen av vad man utifrån barnkonventionen kan ge och inte ge till föräldrarna. Men majoritetens mening är, som sagt, att föräldrarna ska ges en större beslutsakt över sin egen situation än vad minoriteten är villig att ge i riksdagen. Den naturliga frågan är då: Vad avser majoriteten att göra för att tillmötesgå riksdagsmajoriteten i den här frågan och ge mera beslutsakt till föräldrarna?

Prot. 2003/04:115
13 maj

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

Anf. 145 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Det är väldigt svårt att förstå resonemanget. Föräldrar ska ju inte *ges* något ansvar för sina barn. Föräldrar *har* ett ansvar för sina barn. Föräldrar är de som vårdar, tar hand om och har skyldighet att hjälpa barnet i barnets utveckling. Samhället, samhällets insatser och samhällets skyddsnät, träder först in när föräldrarna av någon orsak inte har förmåga att hjälpa barnet eller då föräldrarna behöver stöd för att barnet ska få sina rättigheter tillgodosedda.

Barn som har föräldrar som tar hand om dem, vårdar dem och hjälper dem med det de ska ha hjälp med och ser till att de har en bra uppväxt, att de har kamrater och att de har ett rikt fritidsliv behöver inte omfattas av riksdagsbeslut om olika saker. En vanlig förälder ser ju till att följa det som finns i barnkonventionen utan att ha läst barnkonventionen. Det är där det brister som man måste hjälpa och stötta på olika sätt.

Anf. 146 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Många föräldrar vittnar om att de inte upplever sig betrodna eller att de ges möjligheter att utöva det ansvar som de faktiskt har. De har ju bara två saker att välja mellan. Det är antingen att vara hemma utan samhällsekonomiska subventioner eller att anlita den enda lösning som samhället anvisar, nämligen kommunal barnomsorg.

Många skulle vilja ha en större flexibilitet. De skulle vilja kunna vara hemma något längre. De allra flesta vill på något sätt kombinera arbete och hemarbete men upplever att de inte får det förtroendet, det bemyndigandet, från den politiska bestämmandeinstansen. Därför protesterar de lite överallt i landet i dag och undrar: Varför kan vi inte få vara hemma lite längre med våra barn?

Då säger förstås Gunilla Wahlén att de har den möjligheten. Men de har alltså en inskränkt möjlighet till detta eftersom de ekonomiska subventionerna till barnfamiljerna är så ensidigt inriktade att det handlar om att anpassa sig till *ett* sätt att leva. Annars blir man utan samhällets subventioner till barnfamiljerna.

Oavsett vad vi nu har för mening om det här är alltså riksdagens majoritets mening att vi ska gå i en annan riktning. Vi ska i högre grad tillgodose föräldrarnas tyckande i den här frågan. Minoriteten har rimligen då att anpassa sig till detta och verkställa något av riksdagens beslut. Frågan kvarstår alltså: Vad avser ni två partier som har en motsatt ståndpunkt nu att göra för att tillmötesgå föräldrarna och riksdagsmajoritetens beslut?

Anf. 147 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Ja, det är en väldig diskussion om vad föräldrarna ställer för krav och vad föräldrarna upplever och vilka rättigheter föräldrarna ska ha. Jag vill vända på det och säga att det här handlar om barnens rättigheter och barnens möjligheter och barnens tillvaro.

Visst kan föräldrar uppleva att samhället lägger sig i saker när det gäller vården av barnen, men i vissa situationer måste samhället hjälpa och stötta barnet. Det är därför som vi har lagstiftning om omhändertagande och olika saker för att skydda barnet.

Jag förstår inte riktigt att vi nu har kommit in i en diskussion som handlar om föräldrars rätt att arbeta eller att inte arbeta. Det handlar om barnens rätt att ha tillgång till en bra miljö, barnens rätt till en skyddsmiljö. Jag förstår inte riktigt varför man vänder och säger att det är föräldrarnas rättigheter vi ska diskutera här.

Grunden är att där det inte finns föräldrar och där föräldrar inte maktar med att ta sitt ansvar är det barnens bästa som man ska se – föräldrarna kanske inte klarar av att se barnens bästa.

Om jag som förälder ser att mitt barn har speciella behov som inkräktar på min tillvaro som förälder är det upp till mig att se till att jag förändrar mitt liv så att mitt barn får sina behov tillgodosedda av barnomsorg, skola och vad det nu är för någonting. Man ska underlätta för barnet.

Om barnet klarar det här självt, att se till att det kommer till skolan med sitt handikapp eller vad det nu kan vara löser det sig, men om jag som förälder inte klarar att ta det ansvar jag ska ta är barnkonventionens tillämpning användbara utifrån ett samhälleligt perspektiv.

Anf. 148 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Det betänkande som vi nu har diskuterat innehåller mycket av värde. Vi brukar ju säga: Barnen är vår framtid. Och det är oerhört viktigt att våra barn och ungdomar får växa upp i en så god och trygg miljö som möjligt.

I detta inlägg vill jag koncentrera mig på en fråga som jag genom åren har haft anledning att engagera mig i, nämligen frågan om självmordsprevention.

Som präst har jag några gånger ställts inför att det som inte får hända ändå har hänt, och då kommer automatiskt frågan: Var det verkligen nödvändigt att det blev så här? Hade skolan kunnat agera på annat sätt innan det hände, och hur följer skolan upp det hemska som har hänt?

I motion So12 vill Centerpartiet att regeringen ska komma med förslag om åtgärder för att höja skolpersonalens beredskap att hantera personer med djupa depressioner och självmordsrisk. Bakgrunden till motionen är att det i snitt är två unga människor i åldrarna 15–24 år som varje vecka begår självmord och även att självmordsförsök som ett rop på hjälp blir allt vanligare.

Varannan gymnasie Rektor har personlig erfarenhet av elever som försöker begå självmord. Trots detta är det ovanligt att skolpersonalen får lära sig att upptäcka ungdomar som befinner sig i riskzonen. Vi anser att skolpersonalen borde få mera utbildning i att upptäcka och hantera de signaler som kan tyda på att någon är trött på att leva. Det är också viktigt att skolpersonalen får utbildning i att hantera de sorgereaktioner som finns kvar en lång tid efter att någon i skolan inte har orkat leva vidare. Där finns känslor av skuld, och tanken: Hur ska vi kunna gå vidare trots det svåraste svåra?

Herr talman! I utskottsbetänkandet hänvisas till folkhälsoministerns svar i en interpellationsdebatt om självmord. Här nämns om WHO:s stödmaterial för självmordsprevention, hälsoundervisning och stärkt stöd till barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Det är bra saker som tas upp, men jag saknar ett erkännande av en oerhört viktig resurs i detta sammanhang, nämligen SPES, Riksorganisationen för suicidprevention och

efterlevandes stöd. Genom kontaktpersoner, utbildning, telefonjour och självhjälpsgrupper gör denna organisation en mycket stor insats trots att de lever under knappa ekonomiska omständigheter. De har en egen ungdomsorganisation, och jag tror att just SPES skulle kunna göra mycket mer i skolans värld. Men de behöver ett rejält bidrag från staten, för nu har deras verksamhet växt så mycket att den inte längre går att bedriva bara med frivilliga krafter. Den översyn av bidragsgivning till ideella organisationer som lär ha kommit i april i år har jag inte sett. Jag hoppas ändå att den ger anledning till regeringen att ta ett steg så att det verkligen ges bidrag till organisationen SPES.

Skolan har många viktiga uppgifter. Bland de viktigaste är att vara en stödjande miljö för barn och unga och motverka självmord och destruktiva tankar. När det gäller att förhindra ett självmord måste alla goda krafter kunna samverka på alla nivåer.

Anf. 149 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag satt på mitt rum och följde debatten. Jag tänkte att vi här verkligen har riksdagsledamöterna som värnar om barnfrågorna. Samtidigt kände att jag måste gå ned och ta mina fyra minuter.

Vi talar om barns bästa och barnperspektivet. Det är bra. Men det räcker inte med munnens bekännelse och vackra skrivna ord. Det behövs handling. För mig är barnperspektivet verkligen att se barnet och tillvaron med barns ögon och att tillgodose barns behov.

Jag har följt barnens situationen väldigt mycket under de senaste 25 åren. Jag tycker att deras situation bara blir värre och värre. Eftersom jag har fyra minuter på mig tror jag att jag får ta mitt anförande i punktform.

När det gäller hur man pratar och åberopar paragrafer tänker jag på dig Margareta Israelsson som pratar om den förstärkta anmälningsskyldigheten och samarbetskravet. Vi har tidigare förstärkt anmälningsskyldigheten men utan något egentligt resultat. Vi vet att bara den här veckan har det gjorts 48 000 anmälningar i 200 kommuner. Hälften har lett till utredning. Dessutom vet vi inte heller om de som har lett till utredning leder till något stöd för barnen. Det är okänt.

Ulrik från kd med flera har pratat om behovet att implementera barnkonventionen som vi har haft i 14 år. Ibland förstår jag mig inte på riksdagsledamöter. Jag förstår inte att ni inte vill inrätta lokala barnombud. Jag är själv väldigt angelägen om den kommunala självbestämmanderätten. Men kan ni tänka er något bättre sätt att implementera barnkonventionen än genom att ha lokala barnombud med uppgiften att lyfta barnfrågor? Som det är nu trampar vi socialtjänst och barnpsykiatri år ut och år in. Vi pratar om behovet av en samverkan som nästan aldrig kommer till stånd. Det är så med samverkan: den kan inte beordras. Vi kan skriva in den i lagtexten men samverkan handlar om en gemensam bas och om relationer och respekt för yrkeskårer.

Jag har själv – det ska jag rekommendera er – motionerat i min kommun om ett barnombud som ska gå i bräsch för opinionen att föräldrar är viktiga, vara lyhörd om det är mobbning, om barn utnyttjas eller om de har en dålig fritid. Det kan ge politikerna ett bra underlag så att vi kan stå till svars för det vi har sagt om att barn är en prioriterad grupp.

Jag har kommit ned till kammaren enbart för att puffa för denna folktopmotion. Jag yrkar bifall till reservation 11 som handlar om lokala barnombud som kan vara en motor för arbetet med barn.

Prot. 2003/04:115
13 maj

Anf. 150 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tyckte nästan det var bra att Solveig Hellquist kom ned. Då fick jag anledning att kommentera när vi sist debatterade utsatta barn. När debatten var avslutad gick tre folktoppartister upp och lyfte fram ytterligare tre problemområden. Jag valde då lite ovanligt att begära ordet och säga att jag tyckte att det var bra att de tillförde de sakerna så diskussionen fick lite bredd. Döm om min förvåning när jag dagen efter fick läsa en artikel som Folktoppartiet redan före debatten hade skickat till en tidning där man sade: De där socialdemokraterna, de bara pratar och pratar. Nu är jag lite osäker på om Solveig Hellquist redan har skrivit sin artikel som kommenterar den här debatten.

Jag tycker att det är att göra det väldigt enkelt för sig att säga att det är vackra ord när vi diskuterar svåra frågor. Det är ju det politiken går ut på. Vi måste bryta våra olika synpunkter mot varandra och se om vi kan flytta positionerna framåt en liten bit.

Dessutom, om vi tittar närmare på de utsatta barnen och de exempel på anmälningar som har gjorts, så är det inte så att varje anmälan innebär att det ska ske någonting. Då skulle ju varje polisanmälan innebära att vi bestraffade människor och sade att de var skyldiga. En anmälan är en anmälan om att uppmärksamma ett skeende.

När det gäller frågan om barnombud är jag säker på att de flesta av oss tycker att det är alldeles utmärkt med barnombud. Vi har barnombud i min hemkommun. Vi socialdemokrater tog tidigt initiativ till det. Men det behövde inte riksdagen besluta. Via det kommunala självstyret tog vi det initiativet. Det har vi haft ett brett stöd för. Det är inga konstigheter med det.

Bygg inte upp politiska motsättningar där de inte finns! Jag förstår om Solveig Hellquist har blivit irriterad på sitt rum. Låt oss då diskutera de frågor som det gäller. Men säg inte att vi inte försöker hitta lösningar när vi diskuterar politiska problem! Då tycker jag att Solveig Hellquist har fel.

Anf. 151 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Herr talman! Inför debattartikeln känner jag mig främmande. Jag var väldigt glad över att du gick upp och hade så fina ord till oss folktoppartister förra debatten. Jag har inte någon artikel den här gången heller.

Jag tycker att man måste landa i verkligheten. Jag har vad man kallar en possibilistisk syn, det vill säga jag ser möjligheterna. Men det är en förutsättning att man lyfter upp problemen på bordet. Jag tycker att barn har problem i dag. Jag tycker att socialtjänsten har problem i dag, och jag vill att vi ska försöka lösa detta.

När det gäller anmälningar tycker jag också att man inte ska utreda för utredningarnas skull. Man ska göra förhandsbedömningarna. Men jag tycker att det är anmärkningsvärt att 50 % av 48 000 anmälningar inte leder till utredning. Hur är det med anmälningar? Margareta Israelsson vet att det varje år kommer rapporter om att människor som har anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen inte fullgör sin skyldighet. Man

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

gör det efter att ha tänkt efter, begrundat och sett. Till slut är måttet rågat: Nu kontaktar vi soc. Det är så det går till i praktiken.

Jag känner inte till någon motsättning. Det är bara det att jag brinner för att vi ska hitta nya vägar för att lyfta barnfrågorna. Vi kan inte bara prata om att barnen är vår framtid och om barnens bästa. Vi måste för sjutton se till att vi gör någonting! Det är okej med barnombud och den kommunala självbestämmanderätten, men det vore en bra signal att säga: Nu hittar vi nya vägar. Vi vågar pröva någonting nytt.

Anf. 152 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Herr talman! Att jag inte tycker att det är så mycket nytt i det Solveig Hellquist säger betyder inte att jag inte delar uppfattningen att detta är centrala frågor.

Däremot tycker jag inte att man ska förenkla det för mycket. När vi nu har skärpt anmälningsskyldigheten är ju det en oerhört väsentlig sak. När vi nu får titta på konsekvenserna, vad man gör med anmälningarna, känner inte jag att jag med de här tidningsartiklarna har så mycket fakta framför mig att jag kan gå ut och säga: Här föreligger felaktigheter. Är det så får vi ta debatten igen.

Vad vi däremot ska ha klart för oss är att anmälningar, precis som Solveig Hellquist pekar på, säkerligen inte är någonting som sker lättvindigt. Den uppfattningen delar jag fullt och fast. Då vet vi att det verkligen är något allvarligt på gång. Jag delar också uppfattningen att det är i de situationerna som barnen måste ha möjligheter till hjälp snabbt. Det är också utskottet överens om. Det är bara det att vi på olika sätt vill sprida de här insatserna på många fler områden.

Önskan om att anmälan i allvarliga fall ska leda till åtgärd har vi gemensam. Sedan måste vi fundera vidare på varför så inte sker. Där handlar det om arbetet ute i de kommunala verksamheterna.

Som avslutning skulle jag vilja säga, herr talman, att detta visar hur viktigt det är att en sådan här strategi pressas ut via Kommunförbundet till socialtjänsten så att strategin för barnets bästa och för att barnet ska bli hört ska vara synlig också i socialtjänsten.

Anf. 153 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Herr talman! Jag har heller ingenting emot att det finns starka skrivelser i lagtexten om anmälningsskyldigheten. Det är alldeles utmärkt.

Samtidigt har jag till exempel i betänkandet läst om hur länsstyrelserna följer upp barnperspektivet och hur detta får genomslag i socialtjänsten. Det är väldigt intressant eftersom jag är socialkonsulent och jobbar på länsstyrelsen. Den där skrivningen är överdriven. Det kommer ett regleringsbrev där det står: Länsstyrelsen ska kolla hur det är med barnperspektivet i långvariga socialbidragsärenden. Sedan samlar man ihop materialet, och så visar det sig att det inte finns något barnperspektiv.

Samma sak är det i barnavårdsutredningar: Man kollar om det finns något barnperspektiv, men det finns inget barnperspektiv ens där – fastän barnets bästa kom in i portalparagrafen 1998.

Det är därför jag också är så skeptisk när det gäller asylbarnen. När Migrationsverket säger att nu utbildar vi tänker jag: Herregud, det här kommer att ta tid! Jag tror inte ett ögonblick att ni har något barnperspektiv än.

Då tänker jag så här: Vad har man för kunskap om länsstyrelsens arbete? Jag för min del tycker inte att vi har gått i bräsch här. Vi har bara kollat i handlingar och akter om det finns något barnperspektiv, men det har det inte funnits. Kanske har det varit någon konferens, men det är allt. Att åberopa den uppgiften i betänkandet tycker jag är lite magstarkt.

Anf. 154 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik. För det mesta brukar jag och Solveig ha samma grund och dela de flesta uppfattningar. En sak som möjligtvis brukar kunna skilja Centerpartiet och Folkpartiet åt är om det ska vara direktiv ovanifrån eller om vi ska ha ett underifrånsperspektiv. Det var det jag reagerade på, och det var därför jag begärde replik.

Du förstod inte varför vi inte stöttar kravet på lokala barnombudsmän. Det finns precis hur mycket arbete som helst att göra lokalt för lokala barnombudsmän; om den saken råder inget som helst tvivel. Vi hade i min hemkommun Alingsås förslag på nedläggning av skolor, och i samband med det tog Centerpartiet i kommunen initiativ och motionerade om detta. Någonstans blir det en stor oro, och barnperspektivet diskuteras inte alls i de frågorna.

Jag kan fortfarande tycka, även om jag tycker att det hade varit roligt att ha detta i Alingsås kommun, att det inte är här i denna kammare vi ska besluta om det. Tyvärr var det Folkpartiet och några partier till som inte tillstyrkte förslaget.

Förutom att vi ska trycka på i våra myndigheter och andra organisationer tror jag alltså att vi har en del arbete att göra även i våra respektive partier.

Anf. 155 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Herr talman! Min grundinställning är också att alla frågor inte ska beslutas från riksdagen, men jag tycker att detta är så tungrovt att det är en bra signal. Vill man till exempel implementera barnkonventionen är det en bra signal att vi tycker: Nu måste det förändras! Barn är viktiga! De frågor som berör barn måste lyftas upp! Här tycker jag att det finns ett argument för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

11 § Digitala färdskrivare vid vägtransporter

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2003/04:TU11

Digitala färdskrivare vid vägtransporter (prop. 2003/04:83).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2003/04:115

13 maj

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

12 § Övervakning av sjötrafiken m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2003/04:TU12
Övervakning av sjötrafiken m.m. (prop. 2003/04:88).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

Uppföljning av skogspolitiken

13 § Uppföljning av skogspolitiken

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU16
Uppföljning av skogspolitiken (skr. 2003/04:39).

Anf. 156 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! Det sista ärendet för dagens kammardebatt handlar om uppföljning av skogspolitiken.

Halva Sveriges yta är täckt av skog. Sveriges skogsmark utgör en fjärdedel av skogsmarksarealen inom EU, vilket gör Sverige till unionens största skogsland. Skogarna har under århundraden varit en värdefull tillgång för landet och för folks överlevnad. De har varit en tillgång som gett oss försörjning på olika sätt. Skogen är också en viktig bit av vår välfärd. Det kan handla om en promenad i tätortsnära skog eller att vandra i de djupa skogarna, plocka bär eller bara njuta av tystnaden.

Skogsnäringen ger direkt sysselsättning åt 100 000 personer, och skogen ger dessutom inkomster åt Sveriges drygt 350 000 skogsägare. Vad som är intressant att notera är att en ökad andel av skogsägarna är kvinnor. Skogsindustrin svarar för ca 12 % av förädlingsvärdet inom hela industrisektorn och utgör 15 % av Sveriges totala export.

Skogsnäringens betydelse för regional utveckling och sysselsättning är därför stor. Industrin är också ofta lokaliserad till orter där denna är dominerande arbetsgivare.

Grunderna för nu gällande skogspolitik beslutades i bred politisk enighet 1993 och bygger på grundprincipen att visa omsorg om kommande generationer. Skogen ska vårdas och nyttjas så att både dagens och framtidens befolkning får del av de nyttigheter skogen ger.

Skogsägarna har det övergripande praktiska och ekonomiska ansvaret för skogsbruket och för kunskaper om skogsbruket kombinerat med en ökad frihet för hantering av den enskilda skogstillgången.

Skogsstyrelsen har regeringens uppdrag att utvärdera effekterna av skogspolitiken. Den första utvärderingen kom 1998, och 2002 redovisades den andra som ligger till grund för denna skrivelse.

I dagens betänkande hanteras utvärderingen, internationellt skogs-samarbete, skogspolitikens mål och medel, skogsvårdslagstiftningen, om-rådesskydd, utbildning och forskning samt skogsvårdsorganisationerna. Det ges också förslag på en oberoende översyn av skogspolitiken.

Herr talman! Det är huvuddragen i det betänkande som nu ska debatteras. Framför mig ser jag engagerade riksdagskolleger som med liv och

Anf. 157 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Jag vill först av allt yrka bifall till reservation nr 4. Jag står givetvis bakom också de övriga moderata reservationerna.

Vänner! Det är många som vill vara med om att dansa kring guldkalven. Den svenska skogens betydelse är så stor att man faktiskt kan välja att göra den liknelsen. Skogsindustrin svarar för ca 12 % av förädlingsvärdet i Sveriges industri och för 15 % av Sveriges totala export.

Herr talman! Ann-Kristine Johansson har ju också på ett förtjänstfullt sätt beskrivit hur betydelsefull skogen är. Det är 100 000 människor som är direkt sysselsatta i skogen, och det är ungefär 350 000 skogsägare som har direktinkomst från den svenska skogen. Dessutom har skogen en väldigt stor regional betydelse och är en viktig grund för landsbygdsutveckling och möjligheterna att bo och verka på landsbygden.

Varifrån fick jag då dansandet? Jag upplever att skogen snart ska användas till allt och av alla. Den omgärdas också av mängder av regler och olika myndigheter och institutioner. En genomgående reflexion som jag har gjort när jag har läst betänkandet är att det är synd om skogsägarna som ska ha så många herrar att tjäna. Under tiden 1903–1993 har det tagits sju viktigare beslut om skogspolitik i den här kammaren. Det är en period som motsvarar omloppstiden för en smålandsfura. Vad jag vill ha sagt med det är att det är viktigt att skogen ges mycket långsiktiga spelregler och regler.

70-talet präglades av produktionsmålet. Vi hade vid den tiden en dåligt utvecklad industri. 80- och 90-talen har väldigt mycket präglats av miljöfrågor. Nu har vi mycket skog, och vi har dessutom en välutvecklad industri. Det gäller nu att denna välutvecklade industri får underlag.

Herr talman! Betänkandet är ju en produkt av regeringsskrivelsen och motionerna. Där finns inga skarpare förslag. Det hänvisas till kommande utredningar etcetera, men det ges ändå en värdefull blick över läget för närvarande. Att de långsiktiga målen ligger fast tycker vi är bra, och det ska vi notera, men det som bekymrar mig är att det, vad jag kan förstå, bakom kröken finns ytterligare mål som man vill plocka in och som skogen också ska stå för.

För närvarande ska produktion och miljömål vara likställda. Att jag säger att de ska vara likställda innebär inte att jag är övertygad om att de är det. Nu börjar man tala om skogens rekreationsvärde, den sociala tillgången och levande skogar. Det här gör mig bekymrad av det skälet att det blir ytterligare ett mål som i så fall ska jämföras. Jag hoppas att vi kan hålla det här borta från skogen.

Vi är från moderat håll när det gäller utvärderingen väldigt tydliga på att det ska göras en åtskillnad mellan produktionsmålet och miljömålet. Annars är det en uppenbar risk att produktionsmålet får stå tillbaka för miljömålet i den kommande utvärderingen. Jag stärks i den uppfattningen när jag i ingressen läser att den här skrivelsen är utformad i samarbete med Miljöpartiet. När jag läser utvärderingsavsnittet finner jag att det uteslutande är miljön som lyfts fram. Man talar om levande skogar, begränsad klimatpåverkan, bara naturlig försurning, ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag samt myllrande våtmarker, men det nämns

*Uppföljning av
skogspolitiken*

under det avsnitt som handlar om utvärdering ingenting om produktionen.

Mina vänner! Om ni inte kommer ihåg någonting annat av det som vi har sagt vill jag säga att det som är viktigt är att produktionsmålet måste lyftas fram. Där finns välfärden att hämta. Säkrar vi det ekonomiska värdet av skogen kan vi också klara välfärden längre. Jag är fullt ut medveten om att återbeskogning och röjningar behöver förbättras. Jag blev mycket glad när jag i går träffade en person som har insikt i det absolut aktuella läget i skogen och som sade att det sker en märkbar förbättring när det gäller både föryngring och röjning. Det gladdde mig.

Vi har, herr talman, i det här betänkandet lyft fram konkurrensneutraliteten som en viktig aspekt. Skogen befinner sig på en direkt internationellt konkurrensutsatt marknad. Varför ska en svensk skogsmaskinägare behöva betala över 100 000 kr mer per år i dieselskatt än en finsk kollega, om de ska slåss på exakt samma internationella marknad?

Vi avvisar en eventuell gemensam skogspolitik inom EU, och det gör vi mot bakgrund av att Sverige och Finland i EU 15 tillsammans stod för 50 % av den produktiva skogsmarken inom EU. Det vore förödande om alla övriga länder utan att alls ha samma förutsättningar skulle få samma vikt i sin röstning som de nordiska länderna när det gäller skogsskötsel. Därför avvisar vi detta mycket bestämt. Det gör för all del regeringen också, men jag vill ändå poängtera detta.

Det är vidare viktigt att vi är vaksamma så att man inte genom andra frågor kommer in bakvägen, via miljöfrågor etcetera. Därför fordras det att vi är alerta så att vi kan ta vara på den svenska skogen i de sammanhangen.

När det gäller rennärning och skogsbruk talar vi om frivillighet, och tror att det är den bästa vägen att gå. Det finns goda exempel på att detta har lyckats, men det finns mycket kvar att göra.

När det gäller avsättningar till naturvårdsändamål har vi uttryckt en tveksamhet till de av riksdagen beslutade 900 000 hektaren. Det finns vidare en sifferexercis dels i betänkandet, dels i debatten som är väldigt svår, men generaldirektören för Skogsstyrelsen har uttryckt att med de statliga avsättningarna i dag och med de frivilliga, som uppgår till drygt 800 000 hektar, har vi ungefär 10 % avsättning redan i dag. Men problemet är att man inte vill acceptera de frivilliga avsättningarna. Jag tycker att detta är bedrövligt, av det skälet att det skickar en signal till oss som skogsägare att de frivilliga avsättningar som vi har gjort inte har samma värde. Jag hoppas att vi kan vara överens om att lyfta fram dem som lika mycket värda.

När det sedan gäller avsättningar menar vi att man i mycket större utsträckning ska ha skötselavtal än vad man hitintills har haft. Det gäller att stärka äganderätten, för det har historiskt visat sig att den är den bästa garanten både mellan generationer och över sekel. Det är oftast den privatägda skogen som är välskött och som skapat underlag för skyddsändamål.

Vad beträffar att sälja ut statlig mark tycker vi att staten äger alldeles för mycket mark. Den borde vi kunna minska ganska radikalt. Det är i dag bara hälften av skogens areal som är privat. Jag efterlyser alltså enkelhet, tydlighet och färre herrar för den svenska skogens framtid.

Herr talman! Skogen – vårt gröna guld – är ur många aspekter en stor nationell tillgång. Av det totala svenska handelsnettot står skogsindustrin för nästan 90 miljarder kronor årligen. Skogen är med andra ord större än bilindustrin, elektronikindustrin och läkemedelsindustrin tillsammans.

Vi har redan hört hur många som är sysselsatta i skogen och också hur många som är skogsägare. Men utöver detta arbetar drygt 40 000 människor inom massa- och pappersindustrin och drygt 36 000 människor inom träförädlingsindustrin.

Skogens sociala värden uppskattas alltmer med dess biologiska mångfald av växter och djur. För någon vecka sedan meddelades från forskarhåll att skogen utgör en resurs också ur ett folkhälsoperspektiv. Det är hälsosamt, och vi kan bli friskare om vi tillbringar tid i skog och mark. Det är viktigt att en fortsatt varlig brukning kan ske i tätortsnära skogar som kombinerar både produktion och människors behov av rekreation.

Från miljösynpunkt känner vi till skogens stora betydelse i det fotosyntetiska kretsloppet – en livsnödvändig lunga för oss. Skogen reglerar våra vatten, och om inte detta skulle vara nog ger den oss också evigt förnybara råvaror och energi.

Folkpartiet anser att det skogspolitiska beslutet om två jämställda mål ska ligga fast. Utökade informations- och rådgivningsinsatser kommer att krävas för att man ska klara återbeskogningen och röjningsbehovet och därmed också uppfylla skogspolitikens mål.

Folkpartiet förordar att ett nationellt skogsprogram tas fram, eftersom det enligt vår uppfattning krävs en grundlig analys för att bedöma hur skogens resurser framöver ska tillvaratas på rätt sätt.

Avverkningarna ligger för närvarande strax över den nivå som bedöms som långsiktigt uthållig. Samtidigt ökar efterfrågan för industri- och energiändamål.

Folkpartiet lyfter också i denna motion fram de internationella aspekterna. Vi saknar ett resonemang i regeringens skrivelse om kopplingen mellan bistånds- och utvecklingsfrågorna. Vi känner alla till skogsskövlingars och svedjebrukens bidrag till klimatförändringar och jorderosion, vilket i sin tur förhindrat odling och därmed hungerbekämpning. Vi vill se mer konkreta handlingsplaner avseende detta.

Herr talman! Ett känsligt kapitel handlar om hur vi ska bevara de skyddsvärda skogarna. Naturresevat har stor betydelse för att skydda viktiga naturvärden. Vid införandet av skyddsåtgärder är det viktigt att det tidigt skapas en lokal dialog och förankringsprocess med de människor som till vardags berörs av detta. Det krävs både en vetenskaplig bedömning som underlag vid skyddsavsättningar och tillräckliga resurser för skötselplaner.

Folkpartiet anser att frivilliga överenskommelser med ett upprättande av ett civilrättsligt avtal i många fall kan vara både en snabbare och en smidigare väg att gå för att skydda vissa områden.

Vi anser dessutom att regeringen behöver göra en översyn för att undvika att områden mellan 5 och 20 hektar hamnar mellan biotopskydd och reservatsansvar.

Målet om levande skogar ska enligt riksdagen var uppfyllt 2002, delmålen ska vara uppfyllda 2010. Som exempel på några som har pro-

blem med att uppfylla delmålen vill jag nämna Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen i Västra Götaland. De bedömer två delmål som mer eller mindre omöjliga att uppnå.

Det första målet handlar om förstärkt biologisk mångfald som erhålls bland annat genom död ved. Enligt en undersökning är mellan 6 000 och 7 000 arter knutna just till död ved i den svenska skogen, företrädesvis till äldre, grova lövträd.

Det andra målet som inte heller kommer att kunna uppfyllas handlar om skyddet av våra kulturmiljövärden. Det finns ett krav på att skogen ska brukas så att forn- och kulturlämningar inte skadas. Ingen vet dock var dessa fornlämningar finns. Endast 5 % av den produktiva skogsmarken är inventerad avseende detta. Med dagens takt och resurser skulle det ta ytterligare 30 år att blir klar med den inventeringen.

Dessa båda exempel pekar på ett stort bekymmer, dels att få tillräcklig ökning av mängden gammal skog och äldre lövrik skog, dels att påskynda och underlätta inventeringsarbetet, vilket delvis kan ske om skogsbruket får tillgång till ett digitalt register.

Utbildning, forskning och rådgivning är viktiga hörnstenar för fortsatta insatser inom det skogliga området. Medlen behöver styras så att de får mest effekt. Skogsvårdsstyrelsernas viktiga rådgivningsinsatser tvingas nu krympa på grund av minskade resurser.

Miljömålet Bara naturlig försurning kommer inte att kunna uppnås utan åtgärder. Folkpartiet anser att medel bör tillskjutas för fortsatt forskning vad avser skogskalkningsinsatser. Det är viktigt att skogskalkning sker på vetenskaplig grund. Det krävs en rejäl översyn av rådande kunskapsläge och en analys av lämpliga åtgärder och omfattning.

Herr talman! Folkpartiet anser slutligen att staten inte ska bedriva kommersiell verksamhet där detta kan göras av det privata näringslivet. Detta gäller även Sveaskog.

Jag yrkar bifall till reservation 11, men jag står givetvis bakom samtliga folkpartireservationer.

Anf. 159 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Det förekommer inte så sällan här i riksdagen att vi i betydelsefulla frågor går förbi de helt avgörande punkterna. Vi silar myggen och sväljer kamelerna.

När vi i detta betänkande granskar regeringens förslag till skogspolitiska mål och medel – de är i och för sig nog så viktiga – lämnas frågan om av vem och var skogspolitiken ska bestämmas i framtiden därhän.

I regeringens skrivelse 2003/04:39 om uppföljning av skogspolitiken kan den vaksamme utläsa att vår nationella skogspolitik sjunger på sista versen. I stället kommer vi att inordnas i en gemensam EU-skogspolitik – helt i linje med EU-presidenten Jacques Delors förutsägelse i början på 90-talet. Han förutsåg då att EU på sikt skulle ha ett gemensamt bestämmande över unionens naturresurser. Hittills har EU nöjt sig med jordbruket – med känt resultat. Men nu väntar mineraltillgångar, vatten, skog och så vidare.

Sverige berörs sannolikt mest av alla, eftersom vi har en fjärdedel av de tidigare 15 EU-ländernas skogsareal och vi är fortfarande EU:s största skogsnation. Hos oss prioriteras såväl skogens uthålliga ekonomiska

produktionsvärde som miljövärdet, medan man nere på kontinenten oftast endast har anledning att se till rekreationsvärdet. Att skogspolitiken blir därefter säger sig självt. Resurserna för rekreation i skog och mark, i sjöar och hav, i förening med vår unika allemansrätt är enorma i Sverige. Allt har vi ärvt av våra förfäder för att förvalta åt efterkommande generationer. Vårt samhälle är präglad av generationers ansvar för vården av de naturresurser som utgör våra nationella fundamentala tillgångar.

Vill vi verkligen nu se hur vårt nationella självbestämmande överläts till ett gemensamt EU-bestämmande från Bryssel? Vill vi ersätta vårt nuvarande hundra procentiga nationella bestämmande med bara två procents gemensamt EU-bestämmande och låta övriga EU-länder få ta hand om de övriga 98 procenten? Då måste vi fråga oss: Vad får vi i utbyte? Sköts vår skog bättre från Bryssel än av oss här hemma?

Men vad kan 9 miljoner svenskar sätta emot 441 miljoner EU-medborgare som kräver medbestämmanderätt över våra naturresurser? Man får ju inte riskera att stämplas som nationalist. Därför förtigs det som pågår. Och medborgarna är lika missledda som industrin, medan man i Bryssel förnöjt konstaterar att Sverige, som den mest lydige i EU-klassen, accepterar allt utan knot.

Och vi är redan där. Det papper som jag i dag har fått fram kommer ursprungligen från Österrike. Den 4 maj underrättade Österrike EU om att man avsåg att föreslå en skogspolitik som skulle bli gemensam, det vill säga att den skulle utgå från Bryssel, och att detta skulle skrivas in i den nya EU-grundlagen. Flera länder har här uttalat sitt stöd, och inget land har opponerat sig mot att skogspolitiken ska bli en gemensam EU-politik. Alltså har Sverige, trots allt tal i skrivelsen, lagt sig platt. Den 11 maj, alltså för två dagar sedan, skickade Österrike ett färdigt förslag vilket, som jag sade, stöds av flera länder och ingen har opponerat sig mot.

Vem i utskottet eller i riksdagen eller av svenska folket har en aning om detta?

Anf. 160 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! Produkter från svensk skog har i många århundraden stått för en stor del av landets ekonomiska bas. Fortfarande är export av svenska skogsprodukter en stor inkomstkälla för landet. Cirka 15 % av den totala exporten är skogsindustriprodukter. Eftersom skogsprodukter är förnybara och miljövänliga, om produktionsprocesserna är kretsloppsanpassade, ser Vänsterpartiet en alltmer miljöanpassad skogsindustri som en fortsatt viktig och möjlig framtidssektor.

Skogsbruk baserat på framtidens krav kommer även fortsättningsvis att vara lönsamt för såväl mindre skogsägare som större skogsindustrikoncerner. Andra näringar än skogsindustrin som är beroende av skog av en viss kvalitet blir i vissa regioner allt viktigare både ekonomiskt och ekologiskt. Det handlar bland annat om turistindustrin och upplevelseindustrin. Alla dessa förändringar och frågetecken gör att det i dag ställs andra krav på svensk skogspolitik än vad det gjordes för tio år sedan då svensk skogspolitik senast reviderades.

Därför behövs en översyn och en oberoende utvärdering av skogspolitiken som samordnas med Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket, så att

skogspolitikens jämställda mål för miljö och produktion behandlas på ett balanserat sätt, vilket vi tar upp i reservation 8.

Skogens sociala värden uppskattas alltmer. Inte minst tätortsnära skogars betydelse för människors välbefinnande har på sistone uppmärksammats. Inte minst mot bakgrund av den ökade ohälsan och stressen framstår skogs- och naturupplevelser, gärna nära hemmet, som allt viktigare. Därför föreslår vi i Vänsterpartiet en författningsändring såsom Skogsstyrelsen har föreslagit, så att avverkningar ska kunna ske på ett sådant sätt att naturvärden bevaras eller utvecklas. Det tar vi upp i reservation 12.

Det är välkänt att gallring och röjning har legat på alltför låga nivåer under många år i förhållande till behoven. Enligt riksskogstaxeringen år 2000 är det svårt att få fart på röjningarna. Generellt röjs knappt 30 % av det som behöver röjas. En ökad röjnings- och gallringsaktivitet i landet, med hänsyn till andra skogsberoende verksamheter kombinerat med en modern miljöhänsyn, skapar dessutom fler arbetstillfällen. Det gäller även återplanteringsverksamheten, som även den har missköts. Skogsaktörer bedömer att ca 2 000 sysselsatta kan behövas de närmaste åren för att leva upp till de gällande lagkraven.

Redan nu påstås det att svensk industri har problem med virkesförsörjningen. Om då inte de mest elementära grunderna såsom återplantering, gallring och röjning fungerar blir vi mycket bekymrade. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att skogsvårdsstyrelserna ökar kontakterna med skogsägarna för att komma till rätta med de brister som jag tidigare har redovisat. För detta behövs det medel hos skogsvårdsorganisationen. Kanske behöver vi återinföra en skogsvårdsavgift baserad på skogsbruksvärdet. Men det kan även finnas andra övervägningar man kan göra, till exempel en ökning av skogsbrukets andel av landsbygdsutvecklingsmedlen eller en avgift på avverkad volym.

Ökad rådgivning kan även kombineras med någon form av återinförande av gallrings- och röjningsplikt. Det är viktigt att regeringen snarast får i uppdrag att återkomma med förslag till ett effektivt system så att återplantering, gallring och röjning sker på ett tillfredsställande sätt. Det berör vi i reservation 16.

Herr talman! Vi har ett behov av ett ökat inslag av lövträd i de svenska skogarna. Ur produktionssynpunkt vore det värdefullt om vi fick andelen lövträd att öka i våra skogar, eftersom vissa lövträdsvirkesorter i dag är mer värdefulla än barrträdsvirke.

Mer lövträd och mer varierad skog betyder ökad biologisk mångfald och bättre förutsättningar att bibehålla mångfalden. Nu hämmas lövträdsbestånden kraftigt av betande växtätare som älg, rådjur och hare. Individantalet hos dessa arter hölls tidigare nere på lägre nivåer av våra rovdjur, som tyvärr nu endast är en bråkdel av de som fanns förr. Det skulle följaktligen gå utmärkt i många områden att kombinera ett ökat lövträdsinslag med en restaurering av våra rovdjursstammar. Men, herr talman, då måste vi få bort den illegala jakten på rovdjuren.

Herr talman! Det finns en problematik med att skyddsvärda områden med en areal på mellan 5 och 20 hektar alltför ofta faller mellan de olika skyddsformer som i dag finns. En översyn bör därför göras för att undvika att områden på 5–20 hektar hamnar mellan biotopskydd och reservatsansvar.

Aldrig tidigare har så mycket skog avverkats i Sverige som nu. Ändå vill skogsnäringen avverka mer. Nu hotas Sveriges sista skogar med höga naturvärden. Samtidigt som regeringen talar om vikten av skyddade områden för biologisk mångfald, avverkar de statligt ägda skogsförvaltarna skogar med höga naturvärden, skogar som är viktiga för att bevara Sveriges djur och växter. Skogarna avverkas eftersom regeringen inte agerar med signaler om att man ska vara ett trovärdigt föredöme i skogsbruket.

Slutligen, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 16 men står givetvis bakom våra övriga reservationer.

Anf. 161 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Mycket kort: Jag får det inte riktigt att hänga ihop när Kjell-Erik Karlsson beskriver att vi saknar virke samtidigt som han ondgör sig över att man avverkar skogar och pläderar för ökad plantering.

Jag vill upplysa Kjell-Erik Karlsson om att det som planteras nu kommer att kunna skördas om 80 eller 90 år. Ett litet tips är att minska avsättningarna. Då skulle vi kunna öka avverkningen och därmed få mer virke till vår industri. Det är snabbt.

Anf. 162 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Det är viktigt att vi planterar för att ha i framtiden.

Om man skötte skogen genom röjning och gallring skulle vi också få fram virke i den mängd vi behöver. Problemet är att man inte sköter det som finns. Då får man inte fram den mängden.

Anf. 163 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Delar Kjell-Erik Karlsson min uppfattning att det går snabbare att få fram virke om man minskar avsättningarna i förhållande till att öka planteringen?

Anf. 164 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Vi behöver avsätta. Vi ska avsätta för ett ändamål, men vi ska inte avstå från att avsätta för att man missköter de andra delarna i skogsbruket.

Anf. 165 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation nr 24, även om jag självklart står bakom andra reservationer från Centerpartiet i betänkandet.

Skogen är en mycket betydelsefull resurs för Sverige. Den bidrar till både välfärd och välmående. Vi har ju hört siffrorna här tidigare, men jag kan konstatera att vi via skogsexporten drar in många sköna slantar som vi kan använda till vår välfärd.

Den bidrar också till välmående. Av egen erfarenhet vet man att man mår rätt väl när man sitter på älgpasset en oktobermorgon. När man får ta svampkorgen och vandra ut i skogen eller bara tar en kvällspromenad bidrar den till välmående för enskilda personer och individer. Det är därför oerhört viktigt att vi, precis som har sagts här tidigare, har en bra avvägning mellan naturvärden och produktionsvärden.

När vi debatterar skog är det självklart att vi kommer in på det som rör reservatsfrågorna. Den frågan sönderfaller i olika delar. Det är avvägningen mellan produktion och naturvårdsavsättningar. Jag och Centerpartiet tycker att det är hög tid att vi får fram siffror som visar på de samhällsekonomiska följderna och effekterna.

Den andra frågan när det gäller reservaten är respekten för äganderätten. I ett skogsägende som är ett utpräglat långsiktigt ägande – ofta sträcker det sig över flera generationer – är det självklart oerhört viktigt att äganderätten respekteras. Det finns alldeles för många skogsägare som har känt sig djupt kränkta därför att statens tjänstemän besiktigar skog för reservatsändamål utan markägarens vetskap.

Den konflikten är tämligen onödig. Den skulle till stor del kunna undvikas om vi hade ett förhållande där skogsägaren visste att vi har respekt för äganderätten.

Mycket skulle säkert vara vunnet om vi i större utsträckning använde frivilliga avtal där skogsägaren kom överens med samhället om att producera naturvärden och få betalt för det, i stället för att producera timmer och massaved till industrin och få betalt för det. Det är ett sätt att värna viktiga naturvärden utan att tumma på äganderätten.

Så något om produktionen. Från planta till avverkningsmogen skog talar vi om 70–120 år, beroende på var i landet vi befinner oss. Det är alltså en oerhört långsiktig näringsverksamhet, kanske bland de mest långsiktiga vi har i landet. Då gäller det att vi har spelregler som också är långsiktiga.

För att hålla produktionen uppe är det viktigt med en bra rådgivning. Eftersom vi har de långa omloppstiderna tar det ju tid att lära av egna misstag. Om man som nybliven skogsägare gör misstag när det gäller föryngring eller röjning tar det kanske 20 eller 30 år innan man märker effekterna av det.

Det gör att just rådgivningen är extra viktig. Jag tycker att det är ytterligt beklagligt att man drar ned rådgivningsresurser på Skogsvårdsstyrelsen. Jag är helt övertygad om att det är statliga pengar som ger mycket bra utväxling i det långa loppet. Skogsvårdsstyrelsen har dessutom ett stort förtroendekapital bland markägare, och det gäller det att fortsätta att förvalta.

Anf. 166 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! När vi debatterar skog och skogsmark talar vi om svenska folkets vardagsrum. Halva landets yta är täckt med skog, så nästan var vi än befinner oss i vårt avlånga land har vi skogen i blickfånget. Genom allemansrätten har hela denna yta blivit tillgänglig för alla. Vi känner oss hemma i skogen och vi reagerar starkt när denna naturresurs inte förvaltas så som vi föreställer oss att det bör göras. Vi vill alla att vårt vardagsrum ska erbjuda avkoppling, trygghet och upplevelser, så också i skogen.

I skogen döljer sig en stor del av vårt kulturarv. Under trädens kronor finns spår av många generationers mödor och en stor biologisk mångfald. Genom lämningar i skogen kan vi utläsa både vår egen historia och hur ekologin har utvecklats under årtusenden. Tillgången till all denna rikeedom ger oss både kunskap och rekreation och ställer stora krav på oss som förvaltare. Vi ska överlämna dessa värden till nästa generation så att

de får samma förutsättningar som vi har haft. Vi har generationerna före oss att tacka för den framsynthet som de visade när de i det närmaste återbeskogade Sverige för hundra år sedan.

Den svenska skogen är en unik tillgång för oss, men den är också unik för Europa eftersom vi har en fjärdedel av all skogsmark inom EU. Ekonomiskt ger skogsnäringen oss mellan 90 och 100 miljarder i netto-exportinkomster. Den betyder alltså mycket för att vi ska kunna upprätthålla vår välfärd. Den ger oss många arbetstillfällen både i industrier och i glesbygder. Så har det varit länge. Vi tar för givet att det ska vara så, men jag tycker att vi borde ägna dessa naturtillgångar större uppmärksamhet. Det är en grön resurs som har en mycket stor roll när vi bygger det hållbara samhället.

Grunderna för den nuvarande skogspolitiken lades fast av riksdagen 1993. 1994 började den nya skogsvårdslagen gälla. Trädens omloppstid är 60 till 120 år, beroende på var i landet vi befinner oss. Det gör att vi måste ha en långsiktighet i skogspolitiken, och den lämpar sig inte för några nyckfulla åtgärder.

Sedan 1994 har vi två jämställda mål för skogspolitiken, ett produktionsmål och ett miljömål. 1994 avskaffades också merparten av de bidrag och regler som funnits och skogsvårdsavgiften togs bort. Skogsägarna fick frihet under ansvar att bedriva ett hållbart skogsbruk. Hur det har gått med detta ansvar har utvärderats två gånger. Det vi nu behandlar är resultatet av utvärderingen 2002.

Herr talman! Även denna utvärdering visar att vi har en lång väg att vandra innan vi når något av målen, men utskottet instämmer i regeringens bedömning att grunden i dagens skogspolitik ska ligga fast. Jag upptäckte i dag att det råder stor enighet om det.

När det gäller produktionsmålet är det framför allt på två områden som det finns brister som minskar produktiviteten i skogen. Det ena är den bristfälliga röjningen, som vi också hört nämnas tidigare i dag. Under 1990-talet minskade röjningen från 275 000 hektar per år till 130 000 hektar per år, trots att avverkningarna har ökat. Vi har nu ett röjningsberg, och under åren 2000–2005 behöver 2 ½ miljoner hektar röjas. Det är närmare en tredubbling av vad som genomfördes under slutet av 90-talet.

Bristerna finns hos alla ägare och i hela landet, med ett undantag. Det är distriktet i Västerbotten, där en intensiv rådgivning har bedrivits från skogsvårdsstyrelsens sida. Där är situationen bättre, men inte tillfredsställande. Enligt skogsvårdsstyrelsen ska nu de här positiva erfarenheterna användas för hela landet.

Jag tycker dock att det är viktigt att poängtera att ansvaret för röjningsaktiviteterna vilar på skogsägarna och den frihet under ansvar som de fick i 1994 års skogsvårdslag. Det kommer nu signaler om satsningar på röjningsaktiviteter, och det ser jag som nödvändigt, för samhället kan inte i längden acceptera att produktionsmålet åsidosätts utan att reagera.

Det andra produktionsområdet som har brister är förnygringsverksamheten. Antalet förnygringar som inte uppfyller skogsvårdslagens krav har ökat sedan förra utvärderingen. Det är nu endast 74 % av återplanteringarna som uppfyller lagens krav. Vi kommer inte att märka några minskade värden från skogen på grund av detta, men nästa generation kommer att göra det, och det är inte ansvarsfullt. Även här visar det sig

att rådgivning är positivt. Därför genomför nu Skogsstyrelsen olika åtgärder för att förbättra kvaliteten på återplanteringarna.

Ett problem när det gäller föryngringarna som upprört många är de så kallade skogsklipparna. De köper skogsfastigheter, avverkar dem och säljer sedan fastigheten utan att återplantera. Den säkerhet för återplantering som de kan tvingas avsätta följer ägaren och finns därför inte kvar när fastigheten sålts. Det behövs förändringar i lagstiftningen för att komma till rätta med de här problemen, som trots allt inte är så omfattande. Men där det sker är det allvarligt, och det är i högsta grad omoraliskt. Skogsstyrelsen har utarbetat ett förslag till åtgärder, på Jordbruksdepartementet bereder man förändringar av jordförvärvslagen, och en proposition för att komma till rätta med detta planeras till hösten.

När det gäller miljömålet kan vi konstatera att vi även här har lång väg kvar att vandra innan vi når målet. Att skydda den biologiska mångfalden har inget egenvärde. Det är en nödvändighet för vår egen långsiktiga överlevnad.

När miljömålet Levande skogar fastställdes av riksdagen gjordes också preciseringar över ytterligare avsättning av produktiv skogsmark för att just skydda den biologiska mångfalden och bevara naturvärden för framtiden.

På ett område har skogsbruket lyckats över förväntan, och det är de frivilliga avsättningarna. En starkt bidragande orsak till detta är miljöcertifieringen som är marknadens eget instrument. Det finns nu över en miljon hektar frivilligt avsatt skogsmark, och det ska ställas mot målet som riksdagen satte upp om 500 000 hektar.

Men när det gäller de lagskyddade avsättningarna går det långsammare. Det är långt kvar innan de ytterligare 400 000 hektar är skyddade som lades fast i samband med miljömålet. Ett annat problem är den ojämna fördelningen över landet. Vi har väldigt mycket skyddad skogsmark i norra Sverige, men i söder är det betydligt mindre. Fortsatta ansträngningar görs för att identifiera och skydda biologiskt värdefull skog.

Herr talman! Jag kan dock konstatera att den generella hänsynen i skogsbruket går framåt, och i internationell jämförelse är vi på många sätt föregångare även på detta område. Det är viktigt att slå fast att den generella hänsynen är grundstommen i miljömålet. Alternativet är ett plantageskogsbbruk, och det skulle vara förödande för skogens naturvärden och för allmänhetens förväntningar på förvaltningen av halva landets yta.

Det är nu tio år sedan den nya skogsvårdslagen trädde i kraft, och utskottet delar regeringens uppfattning att det är tid att göra en oberoende översyn av skogspolitiken. Direktiven till en sådan utredning bereds just nu på Näringsdepartementet, men som jag tidigare påpekat är det inte aktuellt att ändra skogspolitiken i grunden. Däremot kan det finnas skäl att se över de instrument vi har för att få en bättre måluppfyllelse än vi har för närvarande.

Herr talman! Det finns 49 reservationer till betänkandet. När jag läst igenom dem kan jag konstatera att de flesta innehållsmässigt är väldigt lika majoritetstexten.

I stället för att kommentera resten av dessa reservationer ska jag bara tillägga att jag gärna vill uppmärksamma frågan om tätortsnära skogar. Inflyttningen till städerna, i synnerhet till de större städerna, har gjort att

väldigt många har svårt att få uppleva skogarnas skönhet och den rekreation som de ger. Det är därför särskilt viktigt, speciellt i tätortsnära skogar, att tillgängligheten blir god och att det tas speciell hänsyn till detta. Det finns från och med i år medel att söka från framför allt kommunerna. Att öka kunskapen och förståelsen för förhållandena mellan stad och land är i dagens urbaniserade värld en nödvändighet, och även detta är en hållbarhetsfråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 167 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att den här debatten hade fått en helt annan vinkling om utskottet hade varit på det klara med det nya läge som har uppstått, där vi i princip har sagt ja till en gemensam skogspolitik.

När Alf Eriksson säger att det gäller att inte ändra skogspolitiken i grunden är det ju precis det som är risken här. Det står i betänkandet: ”I ett scenario där Sverige kan bli i princip ensamt om att inte vilja ha en gemensam skogspolitik ...” Det scenariot är ju ett faktum i dag. Och det är det vi borde tala om. Det är ingen annan här i utskottet, som jag har hört, som över huvud taget har gått in på den problematik som uppstår i och med det papper som tydligen ingen heller har sett.

Egentligen diskuterar vi här någonting som redan är passerat. Det kan ju knappast vara meningen. Hur ser Socialdemokraterna på att vi inte är medvetna om att det är en gemensam skogspolitik som kommer att gälla och inte den nationella?

Anf. 168 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Jag trodde att vargen var borta från den här debatten, men jag kan konstatera att vi har en vargdebatt i dag också. Vargen kommer, säger Björn von der Esch, och den här gången är det EU.

Innehållet i den reservation, för jag ska börja med den, som Kristdemokraterna yrkar bifall till har jag ingen annan uppfattning om. Vi ska ha en egen skogspolitik i Sverige. Den uppfattningen har inte bara Björn von der Esch och jag utan den här regeringen också.

Däremot kan vi forskningsmässigt ta del av rön som görs inom hela EU. Och det papper som Björn von der Esch åberopar hörde jag talas om i går. Det är inte så att det här är färdigbehandlat på något sätt, och den svenska ståndpunkten kan Björn von der Esch utläsa när jag säger att vi ska ha en egen skogspolitik.

Innehållet i Österrikes förslag läser inte jag heller som att vi ska ha en gemensam skogspolitik inom EU utan mer som att vi ska ta vara på varandras erfarenheter på området. Den är inte speciellt långtgående. Jag hyser inte någon större oro.

Anf. 169 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Herr talman! Så kan man se på det.

Betänkandet lades fram den 27 april. Den 4 maj annonserade österrikarna att de tänkte lägga fram förslaget. Från den 4 maj och till dags dato kunde vi alla ha fått reda på detta. Det skrevs ut i sin slutliga form den 11 maj. Det var lite sent.

Vargen kommer. Som jag ser det är vargen här, dessvärre. Vi kommer ingen vart. Alf Eriksson säger att han inte tror att det blir en gemensam skogspolitik. Jag är övertygad om det, och Alf Eriksson säger att det inte blir någon gemensam skogspolitik.

Varför håller då över huvud taget EU på om man inte vill förändra något? Tänker man låta allt vara som förut? Jag tror inte det.

Anf. 170 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Jag var tidigare inne på att vi kan dra nytta av våra erfarenheter. Det kan vara metoder, teknikutveckling, forskning och så vidare. Jag ser det som positivt om vi får den inriktningen.

Jag kan inte utläsa någon annan inriktning i det förslag som nu diskuteras. Frågan kommer förmodligen upp på ett ministerrådsmöte snart. Den kommer också att passera den svenska EU-nämnden. Framställ inte detta som att frågan är färdigbehandlad. Det är den inte.

Anf. 171 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag måste inledningsvis uttrycka min tillfredsställelse över att Alf Eriksson inte lockades av Vänsterns locktoner om förbud, regleringar, skogsvårdsavgifter etcetera. Det är viktigt att säga det.

Jag talade i mitt inledningsanförande om de många herrarna som styr skogen, den tudelade styrningen. Det handlar om kommuner, länsstyrelser, miljödepartement, näringsdepartement, Skogsstyrelsen, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, skogsvårdsstyrelser, det är miljö- och jordbruksutskott, näringsutskott, skogsvårdsråd, miljöbalk, kulturminneshögskola, forminneslag, biologisk mångfald, biotopskydd etcetera. Bara forskningen för skogen ligger på fyra departement.

Erfarenheterna från våra trakter, Alf Eriksson, är att ju fler kockar desto sämre soppa. Skulle vi möjligtvis kunna tänka oss att vi vore överens om att försöka medverka till att nedbringa antalet kockar som är inne i den viktiga skogsproduktionen och öka enkelheten för skogsägarna?

Anf. 172 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är inte så säker på det. För att vi ska få en förståelse, inte minst för skogen och skogspolitiken, är det viktigt att all den kunskap som finns i landet får komma till tals. Det är när all kunskap kommer fram och vi får väga detta i skålen vi kan göra prioriteringar och utforma något som flertalet ställer sig bakom. Jag tror inte att det är något större bekymmer utan tvärtom en tillgång.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Bengt-Anders och Moderaterna. När jag lyssnade på Bengt-Anders Johanssons anförande fick jag intrycket av att han tyckte att produktionsmålet var nedvärderat. Jag instämmer i så måtto att det är alldeles för mycket orörd skog och alldeles för många bristfälliga planteringar. Vad föreslår Bengt-Anders för åtgärder mot detta? Det går inte att bara konstatera bristerna. Jag förstår att Bengt-Anders inte heller vill ha någon lagstiftning med tanke på hans fråga om för många kockar. Vad ska vi göra?

Anf. 173 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag delar Alf Erikssons uppfattning att det behövs mycket kunskap för att sköta skogen på ett korrekt sätt. Bara för att det behövs mycket kunskap inom ett område innebär det inte att signalerna behöver komma som en perforerad masonitskiva. Man skulle faktiskt kunna fokusera kunskaperna till en budöverbärare till skogsägarna, så att man inte formligen överöses av olika synpunkter – ibland, Alf Eriksson, divergerande, vilket blir än mer konfyst.

Det är riktigt att det behövs mer röjning. Det behövs en bättre återbeskogning. Ett viktigt led i detta vore om socialdemokratin någon gång kunde förstå att kostnadsläget i Sverige har en koppling till att lönsamheten i att vidta dessa åtgärder minskar. Den kopplingen är sällsynt tydlig. Jag vet det av egen erfarenhet eftersom jag själv är skogsägare. Skulle Socialdemokraterna kunna lyssna på det örat och se till att vi blir konkurrensneutrala skulle jag vara övertygad om att det skulle öka.

Jag sade i mitt inledningsanförande att jag fick signaler i går om att det på sistone har börjat vända. Det gläder mig.

Anf. 174 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Det var alla kockar och alla signaler. Det finns faktiskt en myndighet som sammanställer alla signalerna. Skogsstyrelsen har tillsammans med näringen ett sektorsansvar. Både Bengt-Anders och jag var på en konferens i Stockholm i förra veckan där man redogjorde för vad man hade kommit fram till och det sektorsprogram som nu har utarbetats.

Till frågan om röjningen. Vore det så enkelt att det bara är fråga om kostnadsläget – varför var det så? Var det bättre lönsamhet på 1980-talet? Enligt reservationen är det dieselskatten i skogsbruket som är aktuell. Då hade vi samma dieselskatt i skogsbruket som i dag.

Nej, man får inte betalt för betan man gallrar bort heller. Det fungerar inte på det sättet. Den belöningen kommer när skogen har vuxit färdigt. Man får faktiskt ta den kostnad det blir att göra gallringen och röjningen. Jag tror inte att det är det stora bekymret. Det stora bekymret är det kort-siktiga tänkandet, det vill säga att man inte ser långsiktigt på skogsbruket. Då får man det bekymret.

Bengt-Anders har fått signalerna att en vändning är på gång. Jag hoppas att det blir så. I annat fall kommer vi i denna kammare att få diskutera åtgärder för att vända utvecklingen så att det blir en tillfredsställande röjning i skogen.

Anf. 175 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Alf Eriksson om de så kallade klipparna. Alf Eriksson var inne på det i sitt anförande. Han medger att det behövs en förändring. Det är många som delar den uppfattningen.

Ska det behöva ta flera år för att komma fram till en lösning och ett resultat? Nu aviseras en proposition. Är det den omtalade och inväntade stora skogspropositionen som nu kommer eller är det en mindre proposition i enbart detta ärende?

Anf. 176 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Det här är komplicerat att förändra. Det är tre lagar som omfattas av det här och där man behöver göra förändringar. Det gäller att göra en sådan här lagstiftningsförändring på det sättet att lagen blir så exakt som möjligt, att den träffar dem som vi vill träffa och inte en massa andra. Det går inte att skjuta en hagelsvärm.

Det är det som har gjort att det har tagit lite tid, men förhoppningsvis ska det komma en proposition. Det blir en särskild proposition om detta som kommer i höst.

Anf. 177 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill repetera att det tar lite tid. I juni 2002 tillsattes en utredning. Våren 2003 tillsattes en arbetsgrupp för att bereda utredarens förslag. Skogsstyrelsen har nu kommit med en rapport som har remissbehandlats. Sedan kommer ett reviderat förslag som remitteras till regeringen, för att så småningom komma tillbaka. Visst tar det här sin tid. Det är väl det som känns frustrerande, att en fråga inte ska gå att lösa, med sådan expertis som finns tillgänglig.

Medan man utreder detta finns det också en annan problemställning, som vi har talat om många gånger och som jag tog upp i mitt anförande. Det handlar om glappet mellan biotopskydd och reservatsansvar, mellan 5 och 20 hektar. Det är också en stor problemställning för kanske ännu fler, som berörs direkt av detta. När kan man invänta ett besked och en lösning på den problematiken?

Anf. 178 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Det tar tid med den här typen av lagstiftningsåtgärder. Jag väntar hellre några månader, till och med ett år, på att lagstiftningen blir rätt än att den blir fel och gör större skada än nytta. Förhoppningsvis får vi ett förslag hit till riksdagen som träffar rätt.

När det gäller det så kallade glappet mellan 5 och 20 hektar försöker man lösa det. Det är länsstyrelserna som gör reservat som är över 20 hektar, och det är skogsvårdsstyrelserna som har biotopskyddet. Det är alltså dessa två myndigheter. Här pågår en diskussion mellan länsstyrelserna och skogsvårdsstyrelserna om att man ska mötas. Jag vet att det i dag görs reservat som är mindre än 20 hektar, och jag vet också att det görs biotopskydd som är större än 5 hektar. Diskussionen pågår. Det finns inte i regelverket någon sådan här exakt gräns på 5 och 20 hektar.

Anf. 179 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Trots att vi i dag har ovanligt många intresserade ledamöter som följer miljö- och jordbruksutskottets debatt ska jag försöka hålla repliken kort.

Min fråga till Alf gäller äganderätten och reservatsavsättningar: Är majoriteten beredd att göra ett vägval för att minska köpen av mark och i stället slå in på avtalsvägen för att skydda, bevara och förvalta skyddsvärda områden?

Anf. 180 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Miljömålet ligger fast. De 400 000 hektar som riksdagen har fastställt ska skyddas. Det ska vi fortsätta att skydda.

En av uppgifterna för den utredning som vi talar om är att se över om det finns andra instrument som vi kan använda här. Låt den här frågan vara lite öppen. Det som jag inte viker på är det som riksdagen redan har fattat beslut om.

Anf. 181 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har också en annan fråga, och det gäller det som vi har varit inne på tidigare i fråga om rådgivning, plantering och återbeskogning. Ser Alf Eriksson sambandet mellan vikten av rådgivning och framtida god virkesproduktion i Sverige? Är det i så fall inte tämligen beklagligt att man minskar resurserna så till den grad som man gör för just den här rådgivningen?

Anf. 182 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Vi ser sambandet med rådgivningen. Det visar den utvärdering som har gjorts. Där man har haft en intensiv rådgivningsverksamhet har man också bättre resultat

Många vill göra den neddragning som har skett speciellt stor. Det är framför allt projektet Grön skog, som tog slut. Man visste redan när man satte i gång projektet att pengarna så småningom skulle försvinna. Men även den här frågan diskuteras, att det ska ingå i utredarens uppdrag att se över behovet av rådgivning och även få rådgivningen så träffsäker som möjligt. Den ska alltså äta så lite resurser som möjligt, men den ska ge så bra resultat som möjligt. Det är ambitionen. Vi får säkert anledning att återkomma till den diskussionen längre fram.

Anf. 183 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! En levande skog är ett myller av liv, med många tiotusentals växter och djur. Där finner man många av de livsformer som vi är vana vid att betrakta som typisk flora och fauna. De här djuren och växterna är beroende av varandra och ingår i ett fungerande ekologiskt system. När vi här i riksdagen fattade beslut om miljömål för att lägga fast en politik för en ekologiskt långsiktig, hållbar utveckling var målet Levande skog självklart och högt prioriterat.

Skogen är en av Sveriges viktigaste råvarutillgångar, och behovet av trä som virke, massaved och bränsle är stort och växande. Därför anger produktionsmålet med ett långsiktigt hållbart skogsbruk, tillsammans med miljömålet, riktningen för skogspolitiken.

Under 1900-talets andra hälft, när skogsavverkningen ökade, hade vi en period av storskalig virkesproduktion, som har lett till stora problem. Man skulle rationalisera och tillgrip kalhyggen av stora områden som metod. Man hade en brutal markberedning, bland annat plöjning och stubbrytning inför nyplanteringen. Man dikade skogsmark, och man gödslade i skogen. Det var ett försök att odla gran och tall som för tankarna till jordbrukets spannmålsodling. På de här områdena försvann skogen, och kvar blev gran- och tallodlingar.

I dag är man, precis som Bengt-Anders Johansson påpekade, mer medveten om behovet av ett ekologiskt anpassat skogsbruk, och man har skonsammare brukningsmetoder. Men även de innebär i många fall alltför starka ingrepp i skogen.

I skrivelsen konstateras att för att nå miljömålen måste den kvarvarande skogen skyddas och vissa skogsområden hållas fria från produktion. Det handlar om att bilda naturreservat, införa biotopskydd och genom naturvårdsavtal skydda naturskogar. Ca 10 % av skogen bör kunna skyddas på det sättet. Medel för det avsätts i budgeten. Men takten är för närvarande för låg och måste ökas något för att de uppsatta målen ska nås.

Den dominerande delen av skogsmarken ska alltså i fortsättningen vara öppen för skogsbruk. Tanken är då inte att skogen där ska ersättas av gran- eller tallodling, utan att skogsbruket ska bedrivas så att stora delar av Sverige även i framtiden kommer att behålla sina skogar, om än i något mer civiliserad form.

Den successiva utvecklingen av skogsbruket som ska åstadkomma det här är redan i gång. Den svenska skogen är mångfasetterad. Vi har alltså olika skogar, från bokskogarna i Skåne till stora granskogar längre norröver. Och metoderna för skogsbruket måste naturligtvis anpassas efter den här mångfalden.

Kunskapen om en ekologisk anpassning av skogsbruket växer, och skogsvårdsstyrelserna tillsammans med Naturvårdsverket och länsstyrelserna har en viktig uppgift att göra kunskapen om de nya metoderna känd. Rådgivningsarbetet är, precis som Jan Andersson har påpekat, en mycket viktig del i utvecklingen av skogsbruket.

De naturvårdande åtgärder som vi har kommer också att gagna kvaliteten i skogsbruket. Ett ekologiskt system som inte är stört ger också goda växtbetingelser för till exempel gran och tall. Skador av klövvilt eller mögelangrepp och så kallade skadeinsekter kan minska om den biologiska mångfalden inte utarmas.

Herr talman! Skogen är en begränsad resurs, och virkesuttaget närmar sig redan taket. Det är få av talarna som har berört detta. Inom en snar framtid kommer vi alltså att ha brist på virke i landet. Behovet av biobränsle ökar. Pappersmassaindustrin ropar efter mer massa. Och förhoppningsvis kommer byggbranschens behov av virke att öka framöver. För att man ska få en långsiktig lönsamhet i skogsproduktionen bör man kanske inom landet inte stanna vid bara en råvaruproduktion utan också satsa på en utveckling av förädlingsarbetet, så att vi bättre kan tillgodogöra oss de värden som finns i den svenska skogen och slippa gå ut på den internationella marknaden och konkurrera om rena råvaror.

Jag tror också, till skillnad mot Bengt-Anders Johansson, att skogens betydelse för rekreation och folkhälsa kommer att vara mycket stor i framtiden, att ekoturismen kommer att kunna utvecklas och bli en viktig näringsverksamhet och att jakt och fiske och bärplockning i framtiden kommer att vara viktiga i skogen. Och många andra verksamheter i skogen som inte bara gäller produktion av virke kommer att vara betydelsefulla. Rennäringens behov av bete hör dit liksom fåbodarnas behov av skogsbete och mycket annat.

Herr talman! Det finns skäl att tro att den svenska skogen med sin biologiska mångfald kommer att kunna bevaras för kommande generationer och att landets skogsbruk kan ske i samklang med den natur som betyder så mycket för så många svenskar, men det återstår mycket att göra innan målet är nått.

Den bedömning som regeringen gör i skrivelsen kan vara en bra utgångspunkt för ett framgångsrikt arbete med skogspolitiken. Utskottet gör samma bedömningar som regeringen, och jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2003/04:115
13 maj

*Uppföljning av
skogspolitiken*

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

LU26 Europabolag

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Vissa hinder mot utflyttning)

1. utskottet

2. res. (m, fp, kd)

Votering:

152 för utskottet

119 för res.

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 25 v, 13 mp

För res.: 43 m, 34 fp, 26 kd, 16 c

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

AU4 Arbetstagarinflytande i europabolag m.m.

Punkt 3 (En förändrad arbetsrätt)

1. utskottet

2. res. 1 (c, m, fp, kd)

Votering:

152 för utskottet

120 för res. 1

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 25 v, 13 mp

För res. 1: 43 m, 34 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 6 (Godkännande av central arbetstagarorganisation vid avsteg från LAS)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

246 för utskottet

26 för res. 4

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 33 fp, 26 kd, 17 c, 13 mp

För res. 4: 1 fp, 25 v

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 9 (Skydd för gravida och föräldralediga)

1. utskottet

2. res. 7 (c, kd)

Votering:

196 för utskottet

42 för res. 7

34 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 1 kd, 25 v, 13 mp

För res. 7: 25 kd, 17 c

Avstod: 34 fp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 12 (Turordning vid uppsägning m.m.)

1. utskottet

2. res. 11 (c, m, fp, kd, mp)

Votering:

131 för utskottet

133 för res. 11

85 frånvarande

Kammaren biföll res. 11.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 25 v

För res. 11: 43 m, 34 fp, 26 kd, 17 c, 13 mp

Frånvarande: 38 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 13 (Dubbelräknad turordningstid)

1. utskottet

2. res. 12 (fp)

Votering:

238 för utskottet

34 för res. 12

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 26 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 12: 34 fp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Prot. 2003/04:115

13 maj

Punkt 22 (Yttrandefrihet för privatanställda)

1. utskottet

2. res. 17 (mp)

Votering:

257 för utskottet

13 för res. 17

1 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 43 m, 33 fp, 26 kd, 25 v, 17 c

För res. 17: 13 mp

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 31 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU9 Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra barnfrågor

Punkt 1 (Allmänna utgångspunkter)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

44 för res. 1

26 för res. 2

200 avstod

79 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

202 för utskottet

43 för res. 1

27 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 33 fp, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 1: 43 m

Avstod: 1 fp, 26 kd

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 8 (Barnkonventionsarbetet på lokal nivå)

1. utskottet

2. res. 9 (v, mp)

Votering:

208 för utskottet

38 för res. 9

26 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 33 fp, 1 kd, 17 c

För res. 9: 25 v, 13 mp

Avstod: 1 fp, 25 kd

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 10 (Lokala barnombud)

1. utskottet

2. res. 11 (fp)

Votering:

237 för utskottet

35 för res. 11

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 42 m, 26 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 11: 1 m, 34 fp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 23 (Självordsprevention)

1. utskottet

2. res. 20 (m, fp, kd, c)

Votering:

152 för utskottet

120 för res. 20

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 25 v, 13 mp

För res. 20: 43 m, 34 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 26 (Barns stress)

1. utskottet

2. res. 21 (mp)

Votering:

258 för utskottet

14 för res. 21

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 33 fp, 26 kd, 25 v, 17 c

För res. 21: 1 fp, 13 mp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Prot. 2003/04:115

13 maj

Punkt 29 (Förutsättningar för vård enligt lagen [1988:870] om vård av missbrukare i vissa fall)

1. utskottet

2. res. 24 (m, fp, kd)

Votering:

169 för utskottet

103 för res. 24

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 24: 43 m, 34 fp, 26 kd

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 30 (Förebyggande och andra insatser för barn i utsatta situationer)

1. utskottet

2. res. 27 (kd)

Votering:

118 för utskottet

26 för res. 27

128 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 1 m, 3 v, 1 c

För res. 27: 26 kd

Avstod: 1 s, 42 m, 34 fp, 22 v, 16 c, 13 mp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU11 Digitala färdskrivare vid vägtransporter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU12 Övervakning av sjötrafiken m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU16 Uppföljning av skogspolitiken

Punkt 4 (Konkurrensneutralitet)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

Votering:

229 för utskottet

43 för res. 4

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 34 fp, 26 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 4: 43 m

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 5 (En gemensam skogspolitik)

1. utskottet

2. res. 5 (m, kd, c)

Votering:

186 för utskottet

86 för res. 5

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 34 fp, 25 v, 13 mp

För res. 5: 43 m, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 8 (Tätortsnära skogar)

1. utskottet

2. res. 11 (fp)

Votering:

215 för utskottet

34 för res. 11

23 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 26 kd, 2 v, 17 c, 13 mp

För res. 11: 34 fp

Avstod: 23 v

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 11 (Skogsvårdande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 16 (v)

Votering:

213 för utskottet

25 för res. 16

34 avstod

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 43 m, 25 kd, 1 v, 17 c, 13 mp

För res. 16: 1 kd, 24 v

Avstod: 34 fp

Frånvarande: 30 s, 12 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Prot. 2003/04:115

13 maj

Punkt 17 (Strategi för områdesskydd)

1. utskottet

2. res. 24 (c)

Votering:

254 för utskottet

17 för res. 24

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 42 m, 34 fp, 26 kd, 25 v, 13 mp

För res. 24: 17 c

Frånvarande: 30 s, 13 m, 14 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 maj

2003/04:490 av *Lars Elinderson* (m) till utbildningsminister Thomas

Östros

Hantverksutbildningen Dacapo i Mariestad

2003/04:491 av *Yvonne Andersson* (kd) till utbildningsminister Thomas

Östros

Yrkeshögskola och kvalificerat yrkeskunnande

2003/04:492 av *Anne-Marie Pålsson* (m) till näringsminister Leif

Pagrotsky

Etik i näringslivet

2003/04:493 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist

Stärkande av patientens ställning i vården

2003/04:494 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Morgan Johansson

Diskriminering på krogar och serveringstillstånd

2003/04:495 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Hans Karlsson

Hörselskador och kvinnors utslagning från arbetslivet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 maj

2003/04:1194 av *Johnny Gylling* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Import av hobbyfordon

2003/04:1195 av *Mikaela Valtersson* (mp) till utbildningsminister Thomas Östros
Fusionsforskning

2003/04:1196 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till utrikesminister Laila Freivalds

I skuggan av folkmordskonferensen

2003/04:1197 av *Carl-Axel Johansson* (m) till miljöminister Lena Sommestad

Miljöprövningen av väg E 6 Vellinge–Trelleborg

2003/04:1198 av *Birgitta Sellén* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Ny vd för Svenska Spel

2003/04:1199 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Skatten på bensin

2003/04:1200 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Skatten på alkohol

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 maj

2003/04:1150 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Taiwan och WHO

2003/04:1151 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Överensstämmande praxis om Kosovominoriteter

2003/04:1156 av *Annika Qarlsson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Homosexuellas rättigheter på Zanzibar

2003/04:1171 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Rättsövergreppen mot vitryska Helsingforskommittén

2003/04:1172 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Diskriminering av romerna i Europa

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

18 § Kammaren åtskildes kl. 20.02.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.52,
av tredje vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 112 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 148 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj	2
FiU15 Reformerade regler för bank- och finansieringsrörelse	2
JuU24 Förlängning av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning	3
UU13 Strategisk exportkontroll 2003 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	3
UU15 Europarådet	4
UU17 Sveriges samarbete inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF)	4
NU13 Moderniserad konkurrensövervakning	5
6 § Europabolag	6
Lagutskottets betänkande 2003/04:LU26	6
Anf. 1 RAIMO PÄRSSINEN (s)	6
Anf. 2 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	6
Anf. 3 JOHAN LÖFSTRAND (s)	8
Anf. 4 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	9
Anf. 5 VIVIANN GERDIN (c)	10
(Beslut fattades under 14 §.)	10
7 § Arbetstagarinflytande i europabolag och övrig arbetsrätt m.m.	11
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AU4	11
Anf. 6 ANDERS KARLSSON (s)	11
Anf. 7 PATRIK NORINDER (m)	11
Anf. 8 ERIK ULLENHAG (fp)	13
Anf. 9 STEFAN ATTEFALL (kd)	16
Anf. 10 ANDERS WIKLUND (v)	18
Anf. 11 ERIK ULLENHAG (fp) replik	20
Anf. 12 ANDERS WIKLUND (v) replik	21
Anf. 13 ERIK ULLENHAG (fp) replik	21
Anf. 14 ANDERS WIKLUND (v) replik	21
Anf. 15 MARGARETA ANDERSSON (c)	22
Anf. 16 ANDERS WIKLUND (v) replik	24
Anf. 17 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	24
Anf. 18 ANDERS WIKLUND (v) replik	24
Anf. 19 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	25
Anf. 20 ULF HOLM (mp)	25
Anf. 21 ANDERS WIKLUND (v) replik	28
Anf. 22 ULF HOLM (mp) replik	28
Anf. 23 ANDERS WIKLUND (v) replik	28

Anf. 24 ULF HOLM (mp) replik.....	29
(forts. 9 §).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
8 § Frågestund.....	29
Anf. 25 TREDJE VICE TALMANNEN	29
<i>Anmälningar om barn som far illa</i>	<i>30</i>
Anf. 26 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	30
Anf. 27 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	30
Anf. 28 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	30
Anf. 29 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	30
<i>Kommunernas ekonomi</i>	<i>31</i>
Anf. 30 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	31
Anf. 31 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	31
Anf. 32 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	32
Anf. 33 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	32
<i>Samarbetet mellan socialtjänsten och kriminalvården.....</i>	<i>32</i>
Anf. 34 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	32
Anf. 35 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	33
Anf. 36 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	33
Anf. 37 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	33
<i>Läringsutbildningen i den framtida gymnasieskolan.....</i>	<i>33</i>
Anf. 38 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	33
Anf. 39 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
Anf. 40 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	34
Anf. 41 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
<i>Folkbildning som rehabilitering av långtidssjukskrivna.....</i>	<i>35</i>
Anf. 42 ANNICA JONSSON (v)	35
Anf. 43 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	35
Anf. 44 ANNICA JONSSON (v)	36
Anf. 45 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	36
<i>Konflikten i Colombia.....</i>	<i>36</i>
Anf. 46 LUCIANO ASTUDILLO (s)	36
Anf. 47 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	36
Anf. 48 LUCIANO ASTUDILLO (s)	37
Anf. 49 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	37
<i>Kvinnojourer.....</i>	<i>37</i>
Anf. 50 INGEGERD SAARINEN (mp).....	37
Anf. 51 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	38
Anf. 52 INGEGERD SAARINEN (mp).....	38
Anf. 53 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	38
<i>Bromerade flamskyddsmedel.....</i>	<i>38</i>
Anf. 54 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	38
Anf. 55 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	39
Anf. 56 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	39
Anf. 57 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	39
<i>Bensinpriset</i>	<i>39</i>
Anf. 58 ROLF GUNNARSSON (m).....	39

Anf. 59 Statsrådet PÄR NUDER (s)	40
Anf. 60 ROLF GUNNARSSON (m)	40
Anf. 61 Statsrådet PÄR NUDER (s)	40
<i>Finansieringen av kommunala lärcentrum</i>	41
Anf. 62 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	41
Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
Anf. 64 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	41
Anf. 65 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
<i>Utlökalisering av statliga verk</i>	42
Anf. 66 BIRGITTA SELLÉN (c).....	42
Anf. 67 Statsrådet PÄR NUDER (s)	42
Anf. 68 BIRGITTA SELLÉN (c).....	43
Anf. 69 Statsrådet PÄR NUDER (s)	43
<i>Försäljning av kunskap till Förenade Arabemiraten</i>	43
Anf. 70 YVONNE ANDERSSON (kd)	43
Anf. 71 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	44
Anf. 72 YVONNE ANDERSSON (kd)	44
Anf. 73 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	44
<i>Utbildningsmöjligheter för äldre</i>	44
Anf. 74 CATHERINE PERSSON (s)	44
Anf. 75 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	44
Anf. 76 CATHERINE PERSSON (s)	45
Anf. 77 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	45
<i>Ockupationen av Irak</i>	45
Anf. 78 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s).....	45
Anf. 79 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	45
Anf. 80 MARIAM OSMAN SHERIFAY (s).....	46
Anf. 81 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	46
<i>Flyget i fjällvärlden</i>	46
Anf. 82 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	46
Anf. 83 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	47
Anf. 84 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	47
Anf. 85 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	47
<i>Stöd till demokratiörelser i Mellanöstern</i>	48
Anf. 86 ANNELIE ENOCHSON (kd)	48
Anf. 87 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	48
Anf. 88 TREDJE VICE TALMANNEN.....	48
9 § (forts. från 7 §) Arbetstagarinflytande i europabolag och övrig arbetsrätt m.m. (forts. AU4)	49
Anf. 89 LARS LILJA (s).....	49
Anf. 90 ERIK ULLENHAG (fp) replik	50
Anf. 91 LARS LILJA (s) replik	51
Anf. 92 ERIK ULLENHAG (fp) replik	51
Anf. 93 LARS LILJA (s) replik	52
Anf. 94 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	52
Anf. 95 LARS LILJA (s) replik	53
Anf. 96 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	54
Anf. 97 LARS LILJA (s) replik	54
Anf. 98 PATRIK NORINDER (m) replik.....	55

Anf. 99 LARS LILJA (s) replik.....	55
Anf. 100 PATRIK NORINDER (m) replik.....	56
Anf. 101 LARS LILJA (s) replik.....	56
Anf. 102 ULF HOLM (mp) replik.....	57
Anf. 103 LARS LILJA (s) replik.....	57
Anf. 104 ULF HOLM (mp) replik.....	58
Anf. 105 LARS LILJA (s) replik.....	58
Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	59
Anf. 107 LARS LILJA (s) replik.....	59
Anf. 108 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	60
Anf. 109 LARS LILJA (s) replik.....	60
Anf. 110 ROLF LINDÉN (s).....	61
Anf. 111 ULF HOLM (mp) replik.....	62
Anf. 112 ROLF LINDÉN (s) replik	63
Anf. 113 ULF HOLM (mp) replik.....	63
Anf. 114 ROLF LINDÉN (s) replik	63
(Beslut fattades under 14 §.).....	64

10 § Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga

FN:s konvention om barnets rättigheter samt andra

barnfrågor 64

Socialutskottets betänkande 2003/04:SoU9	64
Anf. 115 CATHERINE PERSSON (s).....	64
Anf. 116 INGRID BURMAN (v).....	65
Anf. 117 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	67
Anf. 118 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	69
Anf. 119 ULRIK LINDGREN (kd).....	72
Anf. 120 ANNIKA QARLSSON (c).....	74
Anf. 121 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	76
Anf. 122 MARGARETA ISRAELSSON (s)	78
Anf. 123 ULRIK LINDGREN (kd) replik	80
Anf. 124 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	80
Anf. 125 ULRIK LINDGREN (kd) replik	81
Anf. 126 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	81
Anf. 127 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	82
Anf. 128 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	82
Anf. 129 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	83
Anf. 130 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	83
Anf. 131 ANNIKA QARLSSON (c) replik	83
Anf. 132 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	84
Anf. 133 ANNIKA QARLSSON (c) replik	84
Anf. 134 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	85
Anf. 135 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	85
Anf. 136 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	86
Anf. 137 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	86
Anf. 138 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	87
Anf. 139 INGRID BURMAN (v) replik.....	87

Anf. 140	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	88
Anf. 141	INGRID BURMAN (v) replik	88
Anf. 142	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	89
Anf. 143	GUNILLA WAHLÉN (v).....	89
Anf. 144	ULRIK LINDGREN (kd) replik	90
Anf. 145	GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	91
Anf. 146	ULRIK LINDGREN (kd) replik	91
Anf. 147	GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	91
Anf. 148	LARS-IVAR ERICSON (c).....	92
Anf. 149	SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	93
Anf. 150	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	94
Anf. 151	SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	94
Anf. 152	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	95
Anf. 153	SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	95
Anf. 154	ANNIKA QARLSSON (c) replik	96
Anf. 155	SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	96
	(Beslut fattades under 14 §.)	96
11 §	Digitala färdskrivare vid vägtransporter	96
	Trafikutskottets betänkande 2003/04:TU11	96
	(Beslut fattades under 14 §.)	96
12 §	Övervakning av sjötrafiken m.m.....	97
	Trafikutskottets betänkande 2003/04:TU12	97
	(Beslut fattades under 14 §.)	97
13 §	Uppföljning av skogspolitiken	97
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU16	97
Anf. 156	ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	97
Anf. 157	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	98
Anf. 158	ANITA BRODÉN (fp).....	100
Anf. 159	BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	101
Anf. 160	KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	102
Anf. 161	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	104
Anf. 162	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	104
Anf. 163	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	104
Anf. 164	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	104
Anf. 165	JAN ANDERSSON (c).....	104
Anf. 166	ALF ERIKSSON (s)	105
Anf. 167	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	108
Anf. 168	ALF ERIKSSON (s) replik	108
Anf. 169	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	108
Anf. 170	ALF ERIKSSON (s) replik	109
Anf. 171	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	109
Anf. 172	ALF ERIKSSON (s) replik	109
Anf. 173	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	110
Anf. 174	ALF ERIKSSON (s) replik	110
Anf. 175	ANITA BRODÉN (fp) replik.....	110
Anf. 176	ALF ERIKSSON (s) replik	111
Anf. 177	ANITA BRODÉN (fp) replik.....	111
Anf. 178	ALF ERIKSSON (s) replik	111
Anf. 179	JAN ANDERSSON (c) replik.....	111

Anf. 180 ALF ERIKSSON (s) replik	112
Anf. 181 JAN ANDERSSON (c) replik	112
Anf. 182 ALF ERIKSSON (s) replik	112
Anf. 183 GUNNAR GOUDE (mp)	112
(Beslut fattades under 14 §.)	114
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
 sammanträde	114
LU26 Europabolag	114
AU4 Arbetstagarinflytande i europabolag m.m.	114
SoU9 Utveckling av den nationella strategin för att	
förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter samt	
andra barnfrågor	116
TU11 Digitala färdskrivare vid vägtransporter	118
TU12 Övervakning av sjötrafiken m.m.	118
MJU16 Uppföljning av skogspolitiken	119
15 § Anmälan om interpellationer	120
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	121
17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	121
18 § Kammaren åtskildes kl. 20.02	122

